

guia d'educació en drets humans

– ESO i Batxillerat –

**AMNISTIA
INTERNACIONAL**

Amnistia Internacional Catalunya- Grup d'Educació

Crèdits

Edició catalana a càrrec del
Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya
Alfons XII, 21 pral 1a
08006 Barcelona

L'edició virtual de la Guia també està disponible en castellà al web del Grup d'Educació:
www.amnistiacatalunya.org/edu/guia/es

Han col·laborat en la elaboració de la Guia: Marta Mollà, Esther Barrachina, Lorena Garcia, Dolors Alcántara, Laura López, Teresa Castel, Mercè Ros, Rosa Balcells, Assumpta Sesma, Hortensia Correas, Àngels Oliveras, José Ángel Borlan, José Luis Regojo, José Vicente Mestre, Emilio Romero, Riccardo Gulletta, Josep Maria Saumell (demanem disculpes si ens hem oblidat d'alguna persona; la llarga elaboració d'aquest projecte, dut a terme exclusivament per voluntaris/es, i la gent diferent que ha anat passant pel Grup d'Educació durant aquest temps fa que no puguem garantir que haguem recordat, tot i proposar-nos-ho, tothom que hi ha participat).

Per tal de facilitar la seva utilització, el material d'aquesta Guia en general no està subjecte a cap tipus de limitació quant a la seva impressió, adaptació o divulgació (les propostes incorporades pertanyents a recopilacions d'altres entitats en la majoria dels casos també complien originalment aquest requisit). Volem agrair la labor de les organitzacions de les quals hem aprofitat materials (especialment Compass, Ararteko, Nacions Unides i UNICEF; en cada cas se citen oportunament), ja que sense el seu treball previ aquesta Guia hauria estat d'elaboració molt més complexa.

ÍNDEX

AI i l'educació en drets humans	2	Poemes i cançons	89
Característiques i estructura de la Guia	3	Música i drets humans	92
Guia ràpida: taula de propostes	4	Acròstics	93
Criteris d'avaluació	6	Textos iniciats	95
Propostes:		<i>Memory</i> dels drets humans	96
Una postal, una vida	7	Els contraris	98
Regala les teves paraules	9	Diagrames, càlculs i drets humans	100
Entrevista a un dictador	11	Actualitat i drets humans	102
L'explosió del Parc del Mil·lenni	13	Icones	103
És hora de fugir	16	Representació escultòrica	105
Un pas endavant	20	Les dues cadires	107
L'esport uneix, el racisme divideix	24	Cançons, poemes, textos i coreografies	109
The colours	27	Alimentació, salut i drets humans	112
Qui cus les pilotes de futbol?	29	Taller de bicicletes	115
<i>El Loco</i> , el teatre i la dignitat de les persones	31	Rols professionals	117
Les mines antipersona	35	Rols professionals-2	120
El joc del llapis	39	Les joguines	122
El litigi	41	Els refranys	124
Paraules, elogis i desqualificacions	43	Protagonistes de pel·lícules	128
El punt de vista de l'altre	45	Activitats domèstiques	129
Simulació d'un judici	47	El llançament	131
El Gran Ajustador	51	Buscant feina	133
El banc dels pobres	53	El paper de les dones	135
El restaurant del món	57	El legislador	137
En què s'assemblen Hitler i Gandhi?	60	Monòlegs: maltractador i maltractada	138
Rapejant	61	Carta a un maltractador	139
Els drets humans a l'escola	63	Família i violència	140
L'impacte d'Internet	67	Apartats temàtics:	
Cine i drets humans	73	Setmana pels Drets Humans	142
Drets humans i humor gràfic	75	Drets de les dones	143
Resolució de conflictes	77	Expressió corporal i la dramatització	145
El treball de les ONG	79	Aprenentatge Servei	148
Anàlisi i interpretació de la realitat social	81	Propostes sobre els articles de la Declaració	149
Els cos i els drets humans	82	Annexos:	
Els nostres avantpassats i els drets humans	83	Escoles pels drets humans	150
Universal Declaration of Human Rights	85	La Declaració Universal dels Drets Humans	152

Amnistia Internacional i l'educació en drets humans

Amnistia Internacional, seguint les recomanacions de les Nacions Unides i del Consell d'Europa, defensa la necessitat de l'educació en drets humans en tots els nivells educatius.

L'educació en drets humans no només és un element fonamental de cultura, com ho pot ser la Història o la Biologia, sinó que a més té un objectiu sociabilitzador i ètic clau. L'Article 26 de la Declaració Universal dels Drets Humans ja mostra aquesta necessitat:

«L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la personalitat humana i a l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals; ha de promoure la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i grups ètnics o religiosos, i ha de fomentar les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.»

Des de fa ja alguns anys, existeix la polèmica sobre la necessitat de l'existència d'una matèria, dins l'educació reglada, que sigui específicament d'educació en els valors propis dels drets humans. A la implantació d'aquesta matèria s'hi han presentat dos tipus d'objeccions:

–D'una banda, hi ha institucions que consideren que l'educació moral no pot ser regulada per l'estat, sinó que forma part de l'àmbit familiar.

–D'altra banda, hi ha experts que consideren que no és necessària la presència d'una matèria específica d'educació en drets humans, ja que els valors propis dels drets humans han de ser transmesos per part de tot el professorat, de forma transversal. L'existència d'una matèria específica argumenten que pot ser entesa com una coartada per a la resta del professorat, el qual pot inhibir-se d'educar en valors.

Aquestes objeccions són ben diferents, ja que mentre una considera que l'educació en valors no hauria de formar part del currículum oficial escolar, l'altra considera que és pròpia de tota l'escola.

Pel que fa a la primera objecció, Amnistia Internacional, d'acord amb les recomanacions de les Nacions Unides i del Consell d'Europa, considera que l'estat no només està legitimat sinó que també té l'obligació de transmetre, dins l'àmbit escolar, els valors propis dels drets humans.

La segona objecció, més que una objecció es pot considerar una aportació complementària: és obvi que la feina d'educar en valors propis dels drets humans és de tot el professorat. Però aquesta visió de tasca compartida de tot el professorat no és incompatible amb l'existència d'una matèria pròpia d'educació en drets humans, que reforci la transmissió transversal d'aquests valors.

En coherència amb l'exposat, des d'Amnistia Internacional també es reclama que el professorat ha de rebre formació en drets humans, per tal de poder educar al seu torn l'alumnat en aquests valors. Per això es reclama la inclusió de l'educació en drets humans en els estudis universitaris relacionats amb l'educació (Magisteri, Pedagogia, Màster en Educació Secundària...)

Amb el propòsit de facilitar l'educació en drets humans Amnistia Internacional també elabora materials que puguin ser d'utilitat per al professorat. A Catalunya, aquesta feina la coordina el Grup d'Educació, i la Guia que ara presentem n'és una mostra.

Grup d'educació, Amnistia Internacional-Catalunya
www.amnistiacatalunya.org/edu

Característiques de la Guia

Aquest Guia d'educació en drets humans és la versió impresa de la guia virtual publicada a:

www.amnistiacatalunya.org/edu/guia/cat

Cal tenir en compte que la versió virtual és més completa, ja que conté diferents hiperenllaços (a pàgines del mateix web del Grup d'educació o a pàgines d'altres organitzacions) que amplien les possibilitats d'utilització de les propostes; per raons d'espai, en general aquesta informació complementària no s'ha inclòs aquí.

Un altre aspecte que s'ha de remarcar és que, d'ençà de l'elaboració d'aquesta versió impresa, l'edició virtual es pot haver actualitzat, ja sigui corregint o ampliant alguna de les propostes o bé incorporant-ne alguna de nova: la intenció és que l'edició virtual, tenint en compte el seu fàcil accés, sigui un recurs dinàmic que es vagi millorant amb el temps i faciliti la tasca del professorat interessat en l'educació en drets humans.

L'objectiu d'aquesta edició impresa, a banda de permetre la utilització de les propostes que inclou, és sobretot donar a conèixer l'existència i les possibilitats de l'edició virtual i, en general, dels diferents recursos adreçats a l'educació en drets humans que s'ofereixen des del web del Grup d'educació d'Amnistia Internacional Catalunya. Desitgem que aquesta guia impresa, així com els diferents recursos del web, us siguin d'utilitat.

Estructura

La Guia virtual està estructurada en diferents apartats, una classificació que aquí no s'ha conservat per simplificar el format, ja que no s'hi poden incorporar els hiperenllaços. A les pàgines finals (apartats temàtics) es fa referència a aquesta classificació i s'indiquen les propostes que s'associen a cada un d'aquests apartats. Expliquem breument les seves característiques:

- Propostes basades en casos reals, englobables en allò que actualment se'n diu «aprenentatge servei» (APS).
- Un conjunt de propostes sobre diferents temes de drets humans (o sobre drets humans en general), amb una proposta concreta i específica per a cada matèria. Aquest material podria ser utilitzat, per exemple, en el marc d'un dia o setmana sobre els drets humans, realitzant en cada assignatura l'activitat suggerida.
- Un conjunt de propostes monogràfiques sobre un mateix tema. Hem iniciat aquest apartat amb propostes sobre discriminació i violència contra les dones. El seu objectiu és oferir diferents activitats, de durada variable, perquè l'educador i/o educadora pugui escollir aquelles que li semblin més oportunes, amb l'objectiu d'aprofundir de forma progressiva en el tema.
- Un conjunt de propostes basades en l'expressió corporal i la dramatització, amb l'objectiu de facilitar la sensibilització i l'educació en drets humans a través d'aquest tipus d'activitats més participatives.
- Suggeriments didàctics orientats a facilitar el treball basat en el contingut de cadascun dels 30 articles de la Declaració Universal. Les propostes d'aquest apartat, per raons d'espai, no s'inclouen en aquesta Guia, només estan disponibles a la guia virtual.

La Guia es complementa amb la descripció del projecte Escoles pels drets humans (una proposta global sobre educació en drets humans adreçada als centres d'ensenyament), i amb el text de la Declaració Universal dels Drets Humans, necessari per a la realització de moltes de les activitats que es proposen.

Guia ràpida: taula de propostes

A cadascuna de les propostes se suggereix l'àrea dins la qual desenvolupar-la. Si no es fa referència a la nova assignatura d'Educació per a la ciutadania és perquè es considera que la majoria de propostes es poden aplicar dins d'aquesta assignatura.

Tema	Títol	Durada	Edat	Matèria	Pàg.
Vulneració de drets dels menors	Una postal, una vida	60'	+10	TU/PL/LE	7
Privació de llibertat	Regala les teves paraules	60'	+10	TU/PL/LE	9
Privació de llibertat	Entrevista a un dictador	2x60'	+12	TU/SO	11
Tortura	L'explosió del Parc del Mil·lenni	60'	+14	TU/ET/SO	13
Refugiats	És hora de fugir	60'	+14	TU/ET/SO	16
Discriminació i xenofòbia	Un pas endavant	60'	+12	TU/ET/SO	20
Racisme	L'esport uneix, el racisme divideix	60'	+10	EF/TU	24
Racisme	The colours	10'	+12	AN	27
Treball infantil	Qui cus les pilotes de futbol?	60'	+12	EF/ET/SO	29
Treball digne	<i>El Loco</i> , el teatre i la dignitat de les persones	4x60'	+14	TU/LL	31
Guerres i desenvolupament	Les mines antipersona	60'	+12	TU/ET/SO	35
Resolució de conflictes	El joc del llapis	60'	+12	PL/TU	39
Resolució de conflictes	El litigi	60'	+12	TU/FI/TE	41
Llibertat d'expressió	Paraules, elogis i desqualificacions	60'	+12	TU/ET/LL	43
Llibertat d'expressió	El punt de vista de l'altre	60'	+12	TU/ET	45
Judicis justos	Simulació d'un judici	3x60'	+14	TU/LL/SO	47
Judicis justos	El Gran Ajustador	60'	+12	TU/ET/SO	51
Drets econòmics i socials	El banc dels pobres	60'	+16	TU/ET/MA	53
Globalització	El restaurant del món	90'	+10	TU/ET/SO	57
Valors	En què s'assemblen Hitler i Gandhi?	60'	+14	TU/ET/LL	60
Drets humans en general	Rapejant	60'	+12	Música/LL/TU	61
Drets humans en general	Els drets humans a l'escola	60'	+14	TU/ET	63
Drets humans en general	L'impacte d'Internet	160'	+14	TU/ET	67
Drets humans en general	Cine i drets humans.	?	+10	TU/SO/ET/HI	73
Drets humans en general	Drets humans i humor gràfic	60'	+12	TU/ET	75
Drets humans en general	Resolució de conflictes	60'	+12	TU/SO/ET	77
Drets humans en general	El treball de les ONG	2x60'	+14	TU/SO	79
Drets humans en general	Anàlisi de la realitat social	60'	+12	TU	81
Drets humans en general	El cos i els drets humans	60'	+12	EF	82
Drets humans en general	Avantpassats i drets humans	90'	+12	SO	83
Drets humans en general	Universal Declaration of Human Rights	60'	+15	AN	85
Drets humans en general	Poemes i cançons	60'	+12	AN/MU	89
Drets humans en general	Música i drets humans	60'	+12	MU	92
Drets humans en general	Acròstics	60'	+12	LL	93
Drets humans en general	Textos iniciats	60'	+12	LL	95
Drets humans en general	Memory dels drets humans	60'	+12	LL/TU/TC	96
Drets humans en general	Els contraris	60'	+12	PL	98
Drets humans en general	Diagrames, càlculs i drets humans	20'	+12	MA	100
Drets humans en general	Actualitat i drets humans	60'	+12	MA	102
Drets humans en general	Icones	60'	+12	PL/TC	103
Drets humans en general	Representació escultòrica	60'	+12	PL/TC	105
Drets humans en general	Les dues cadires	30'	+12	TU/SO/LL	107
Drets humans en general	Cançons, textos i coreografies	2x60'	+12	TU/LL/ET/AN	109

Dret a l'alimentació	Alimentació, salut i solidaritat	60'	+12	CN	112
Discriminació de la dona	Taller de bicicletes	15'	+12	TU/SO/LL	115
Discriminació de la dona	Rols professionals	10'	+12	TU/ET/FI/SO	117
Discriminació de la dona	Rols professionals-2	60'	+14	TU/ET/FI/SO	120
Discriminació de la dona	Les joguines	20'	+10	TU/ET/FI/SO	122
Discriminació de la dona	Els refranys	15'	+12	TU/ET/FI/SO	124
Discriminació de la dona	Protagonistes de pel·lícules	15'	+12	TU/ET/FI/SO	128
Discriminació de la dona	Activitats domèstiques	20'	+12	TU/ET	129
Discriminació de la dona	El llançament	30'	+12	EF	131
Discriminació de la dona	Buscant feina	60'	+14	ET/SO	133
Discriminació de la dona	El paper de les dones	30'	+14	ET/SO	135
Violència contra les dones	El legislador	10'	+14	TU/ET/FI/SO	137
Violència contra les dones	Monòlegs: maltractador i maltractada	2x60'	+16	TU/FI/TE	138
Violència contra les dones	Carta a un maltractador	60'	+12	TU/ET/SO/LL	139
Violència contra les dones	Família i violència	30'	+14	TU/ET/SO/LL	140

Abreviatures Matèries:

AN=Anglès; CN=Ciències Naturals; EF=Educació Física; ET=Ètica; FI=Filosofia; HI=Història; LE=Llengua estrangera; LL=Llengua; MA=Matemàtiques; MU=Música; PL=Plàstica; SO=Socials; TE=Teatre; TC=Tecnologia; TU=Tutoria.

Críteris d'avaluació dels materials

Adaptació de l'annex del mateix títol de la publicació «Materiales para la educación en Derechos Humanos» (Ararteko, 2000)

Un dels problemes més grans que es troba l'educador o educadora quan treballa amb materials didàctics, en aquest cas sobre l'educació en drets humans, és el de plantejar-se com avaluar la resposta que l'alumnat ha donat al desenvolupament de l'activitat. L'objectiu d'aquest apartat és proporcionar unes possibles pistes per a realitzar una avaluació de l'activitat portada a terme. Les fitxes de les activitats de la Guia ja incorporen un apartat d'avaluació (específic per a cada activitat concreta); les indicacions generals d'aquest apartat tenen com a objectiu complementar-lo.

1) Eficiència de l'exercici

- L'exercici està ben/mal dissenyat.
- S'ha entès el funcionament de l'exercici. Està ben/mal explicat.
- L'exercici és útil per a l'educació en drets humans: sí/no.
- El temps assignat per al seu desenvolupament ha estat breu/just/excessiu.
- Els recursos utilitzats (en temps i materials) han estat adequadament emprats: sí/no.

2) Adequació de l'exercici a l'objectiu marcat

- L'exercici encaixa en el programa de l'àrea o matèria per a la qual està dissenyat: sí/no.
- L'exercici, per a l'etapa assenyalada, és simple/correcte/complex.
- Ha captat l'atenció de l'alumnat: sí/no.
- Hi ha hagut una participació suficient de la classe: sí/no.
- Qui ha dut el pes del desenvolupament de l'exercici? L'educador/a, un/a alumne/a, la classe en el seu conjunt.

3) Impacte aconseguit en l'aula

- La classe ha captat l'objectiu de l'exercici: sí/no.
- Hi ha hagut una participació activa en el seu desenvolupament: sí/no.
- S'ha produït una comprensió de valors: sí/no.
- S'ha creat un corrent reflexiu sobre l'objectiu de l'exercici: sí/no.
- Han vist que és aplicable a l'entorn quotidià (interès pel que succeeix al voltant): sí/no.
- S'han respectat les discrepàncies: sí/no.

Al marge de la utilitat que l'avaluació tingui per a l'educador o educadora que hagi realitzat alguna activitat, els responsables d'aquesta Guia agraiem tots els comentaris i suggeriments que ens arribin, ja que ens ajudaran a corregir-la i millorar-la:

- Fent les correccions necessàries en les activitats actuals.
- Incorporant noves activitats.
- Avaluant l'oportunitat d'incorporar nous apartats temàtics.

Vols col·laborar amb nosaltres? Estarem encantats amb tots els suggeriments que ens arribin:

edu@amnistiacatalunya.org

Gràcies per endavant.

Propostes d'activitats

Una postal, una vida

Descripció

Organització d'un enviament massiu de postals als dirigents d'un país amb la finalitat d'obligar-los a aclarir o evitar un cas de violació dels drets humans d'un menor.

Edats

A partir de 9 anys (Primària, ESO i Batxillerat).

Material

Casos concrets per a fer servir: www.amnistiacatalunya.org/edu/4p

Paper, postals, sobres, segells...

Objectius

Donar a conèixer la situació de menors que, en diferents llocs del món, pateixen greus violacions dels seus drets.

Preparació per part del professorat

Informar-se del cas que es vol tractar mitjançant la fitxa facilitada.

Si es considera oportú, documentar-se també més a fons sobre:

- la situació política del país al qual pertany el cas.
- la problemàtica a nivell mundial del tipus de cas escollit (per exemple, si es tracta d' infants soldat, a més del cas concret esmentar també els diferents països en els quals existeixen infants soldat, la seva problemàtica desmilitarització, etc.).

Dates suggerides

Hi ha dues dates especialment indicades per a organitzar aquesta activitat:

- El 20 de novembre, Dia internacional dels drets dels infants
- El 10 de desembre, Dia internacional dels drets humans.

Ara bé, qualsevol altra data favorable amb relació al calendari del centre pot ser adequada (per exemple, durant la celebració d'una setmana cultural).

L'important és dur a terme l'activitat.

També es pot fer coincidir amb alguna altra data assenyalada en relació als drets humans.

Organització

1-Introducció

• Es pot fer una petita introducció a la Declaració Universal dels Drets Humans (necessitat històrica, orígens i contingut general de la Declaració).

• A l'apartat anterior el pot seguir un breu resum sobre les vulneracions que es produeixen d'aquesta Declaració als diferents països del món. Qualsevol diari, malauradament, us pot facilitar notícies adequades. Si ho preferiu, també podeu consultar els webs d'Amnistia Internacional:

www.amnistiacatalunya.org / es.amnesty.org

• Tot seguit, cal explicar la forma d'actuar d'Amnistia Internacional, les Accions Urgents (els enviaments massius de cartes als governs de diferents països demanant l'aclariment de casos concrets de violacions de drets humans).

2-Desenvolupament

- Exposició del cas concret escollit
- Realització de les postals per part de l'alumnat, tant de la il·lustració com del text, aquest redactat a partir de la informació facilitada prèviament sobre el cas, i seguint-ne les recomanacions.
- Enviament de les postals

3-D'altres possibilitats

- Si és possible, es poden lliurar personalment les postals al cònsol o a l'ambaixador.
- Segons els països, cal escriure les postals en anglès o francès.
- Si s'escriuen en català, és recomanable afegir-hi la traducció en castellà.

Avaluació

Què han sentit els participants en rebre informació sobre el cas tractat?

Com s'han sentit davant la possibilitat d'involucrar-se en el cas, fent arribar un missatge de denúncia a les autoritats pertinents?

Els ha motivat l'experiència a plantejar-se, implicar-se en altres accions relacionades amb els drets humans?

Eventuals dubtes i suport presencial

Us podeu posar en contacte amb el grup local d'Amnistia Internacional més proper; us pot resoldre eventuals dubtes o oferir-vos alguna forma de participació presencial.

Relació de grups locals d'Amnistia Internacional a Catalunya: www.amnistiacatalunya.org

Si els dubtes que teniu estan relacionats amb els recursos virtuals que us oferim des d'aquesta pàgina, llavors podeu posar-vos en contacte directament amb nosaltres.

Seguiment posterior

Si realitzeu l'activitat, ens agradaria molt que ens ho diguéssiu, i encara més si ens expliqueu com us ha anat.

Un cop acabada l'activitat, també és molt interessant fer un petit seguiment del cas a favor del qual s'ha apel·lat, mantenint-se en contacte amb Amnistia Internacional.

En alguns casos, els governs es posen en contacte amb els apel·lants. Si això arriba a passar, òbviament és molt estimulants per a tots els participants en l'activitat. D'aquests casos eventuals, a més, Amnistia Internacional està interessada en tenir-ne coneixement.

Més propostes

Si aquesta proposta us sembla interessant, un cop realitzada us suggerim que consulteu les altres propostes i materials que oferim al web. Especialment:

- El projecte *Escoles pels drets humans* (al final de la Guia, en els apartats temàtics, se n'inclou una petita descripció).

Elaboració del material

Activitat elaborada pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya. Adoptada posteriorment per la Secció espanyola d'Amnistia Internacional i des de llavors promoguda anualment en el món educatiu.

Regala les teves paraules

Descripció

Organització d'un enviament massiu de postals a una persona empresonada injustament, amb l'objectiu de recordar-li que no està sol i al mateix temps pressionar els dirigents del seu país perquè l'alliberin.

Edats

A partir de 9 anys (Primària, ESO i Batxillerat).

Objectius

Donar a conèixer la situació d'aquelles persones empresonades a causa de la seva religió, forma de pensar, idioma, origen ètnic o social, sexe o color de la pell. Aquestes persones, quan no han utilitzat ni han donat suport a l'ús de la violència, són anomenades preses de consciència per Amnistia Internacional.

Participar en l'alliberament o la millora de la situació d'aquestes persones.

Preparació per part del professorat

Informar-se del cas que es tractarà i, si es considera oportú, documentar-se sobre la situació política del país al qual pertany el cas.

Material o suport

Informació actualitzada sobre els casos: www.amnistiacatalunya.org/edu/4p

Paper, postals, sobres, segells...

Context de la proposta

Arreu del món hi ha milers de persones empresonades arbitràriament i injustament, ja sigui a causa de la seva religió, de la seva forma de pensar, del seu idioma, del seu origen ètnic o social, del seu sexe o del color de la pell.

Aquestes persones, quan no han fet servir la violència ni n'han propugnat l'ús, Amnistia Internacional les anomena presos de consciència.

Amnistia Internacional diu que tots els presos de consciència han de ser alliberats immediatament i sense condicions.

Però mentre no se n'aconsegueix l'alliberament, a més de les tasques característiques d'Amnistia Internacional (els enviaments massius de cartes reclamant la seva llibertat i les diferents gestions fetes amb aquesta mateixa finalitat davant de les autoritats dels seus respectius països), una altra cosa que es pot fer és escriure als presos directament per tal d'animar-los, per tal que s'adonin que no han estat oblidats i que hi ha qui pensa en ells i se'n preocupa.

Aquesta és l'activitat que ara proposem, i només cal llegir les paraules dels mateixos presos per adonar-se de la importància que té.

«En les hores més fosques del meu empresonament, les vostres paraules i les vostres cartes van arribar-me com benvingudes gotes de pluja en un desert sense fi» (Mohammed El Boukili, ex-pres de consciència marroquí, 1994)

Activitat proposada

a) Desenvolupament general

- Introducció mitjançant l'explicació del que són els presos de consciència i la feina que fa Amnistia Internacional per tal d'aconseguir el seu alliberament.
- Exposició del cas del pres escollit.
- Contextualització del cas dintre de les característiques del país corresponent.
- Per tal de ressaltar la importància de l'acció que es vol dur a terme es pot citar algun testimoni d'algun pres de consciència.
- Elaboració de cartes o postals dirigides al pres seguint unes directrius bàsiques. Indicar que el fet d'escriure directament al pres té un doble objectiu: d'una banda, ell serà conscient que no és un pres oblidat, i per un altre les autoritats responsables del seu empresonament s'adonaran que el seu prestigi internacional es pot ressentir a causa de les seves conductes repressives arbitràries, airejades per tot el món.

- Enviament de les cartes, ja sigui de forma individual (preferible, si és possible, ja que l'impacte és més gran), o col·lectiva, totes juntes.

b) Directrius bàsiques a tenir en compte a l'escriure les cartes

- En alguns casos, és millor no esmentar el nom d'Amnistia Internacional ni, òbviament, enviar postals editades per Amnistia Internacional. Quan és així, s'indica en la fitxa del pres corresponent.

- És innecessari dir que el text de les cartes o les postals ha de ser alegre, ha d'infondre ànims i esperança. Per la mateixa raó, no és adequat enviar dibuixos amb motius bèl·lics, execucions, etc. Cal posar-se en la situació del pres i imaginar el que li agradaria rebre.

- És important tenir en compte les diferències culturals i religioses. Per exemple, si el pres no és cristià, no se li han d'enviar felicitacions de Nadal. En canvi, sempre és correcte aprofitar la data del 10 de desembre (Dia Internacional dels Drets Humans) o Cap d'any. Tampoc s'han d'enviar postals en les quals apareguin begudes alcohòliques o persones «lleugeres de roba». En alguns països, això podria ser molt mal vist.

- És millor no esmentar la situació política del país del pres, o els fets dels quals se l'acusa, ja que el correu és de vegades llegit pels guàrdies i un text amb aquest contingut podria ser utilitzat en contra del pres.

c) Exemples de salutacions en diferents llengües.

No vol dir que les cartes o les postals s'hagin d'escriure així, són únicament uns textos orientatius:

Els meus millors desitjos us acompanyen. Sapigueu que us recordem.

Castellà: *Mis mejores deseos le acompañan. Sepa usted que no ha sido olvidado.*

Anglès: *My best wishes. Take heart from knowing that you are not forgotten.*

Francès: *Mes meilleurs vœux vous accompagnent. Rassurez-vous, on ne vous oublie pas!*

Malgrat que ens separi la distància, som a prop de vostè en els nostres pensaments.

Castellà: *A pesar de que nos separa la distancia, estamos cerca de usted en nuestros pensamientos.*

Anglès: *Though you are far away, we are thinking of you.*

Francès: *Malgré la distance qui nous sépare, nous sommes près de vous dans notre pensée.*

Avaluació

Què han sentit els participants al rebre informació sobre els presos de consciència?

I en conèixer el cas concret tractat?

Com s'han sentit davant la possibilitat d'involucrar-se en el cas, fent arribar un missatge d'esperança al pres i una denúncia implícita a les autoritats?

Els ha motivat l'experiència a plantejar-se implicar-se en altres accions relacionades amb els drets humans?

Variant

Per Sant Jordi, podeu organitzar una versió adaptada d'aquesta activitat consistent en enviar postals amb dibuixos de roses.

Més propostes

Si aquesta proposta us sembla interessant, un cop realitzada us suggerim que consulteu les altres propostes i materials que oferim al web. Especialment:

- El projecte *Escoles pels drets humans* (al final de la Guia, en els apartats temàtics, se n'inclou una petita descripció).

Elaboració del material

Activitat iniciada per la Secció holandesa d'Amnistia Internacional (*Llista de salutacions*), adaptada pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya (*Però, què ha fet aquesta gent?*). Promoguda finalment per la Secció espanyola amb la denominació actual, *Regala les teves paraules*, proposant-se anualment a tots els socis i simpatitzants durant el període nadalenc (no obstant això, és una activitat que es pot dur a terme durant tot l'any).

Entrevista a un dictador

Descripció

Representació d'una entrevista a un dictador amb l'objectiu d'entendre els arguments que es poden fer servir per justificar les violacions dels drets humans en alguns casos.

Àrea

Tutoria, Socials.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

Dues sessions de 60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

- Article 3: dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat de la persona.
- Article 5: cap persona serà sotmesa a tortures ni a tractes cruels o degradants.
- Article 7: tothom és igual davant la llei.
- Article 9: ningú no pot ser arrestat, detingut ni exiliat arbitràriament.

Objectius

Conscienciar l'alumnat sobre la necessitat de respectar els drets humans fent que experimentin les sensacions de les persones a les quals no se'ls respecten.

Preparació per part del professorat

Conèixer les tècniques dels jocs de rol y de les dramatitzacions creatives (al final de la Guia, en els apartats temàtics, se n'inclou una petita descripció).

Material o suport

Text de l'entrevista (annex).

Metodologia

1a sessió:

Dedicar uns 20 minuts a llegir plegats els articles 3, 5, 7 i 9 de la Declaració dels Drets Humans i comentar el seu significat per plantejar i centrar el tema de la dinàmica.

Dividir el grup classe en petits grups de 4 persones.

Repartir el full de l'entrevista a cada grup petit.

Una manera senzilla de començar consisteix en demanar als/les alumnes que interpretin un personatge en grup.

Deixar uns 30 minuts perquè es pugui representar amb tota llibertat la dramatització creativa repetint les preguntes tants cops com es vulgui. Es tracta d'anar incorporant suggeriments que la vagin enriquint.

Els/les alumnes identificaran els elements de la trama, intercanviaran idees sobre la posada en escena i organitzaran les accions

Poden afegir noves preguntes a l'entrevista.

És important que un o dos membres de cada grup escriguin les respostes i les actituds del personatge del dictador perquè no s'oblidin.

2a sessió:

Es torna a centrar la dinàmica recordant els articles que s'estan treballant.

Cada grup escull un dictador i un entrevistador o entrevistadora.

Es fan les representacions davant de tot el grup classe.

Els últims 15 minuts es poden dedicar a fer l'avaluació.

Avaluació

Plantejar al grup classe un debat crític on s'analitzarà el que ha estat més satisfactori i el que requereix alguna millora o ajustament.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les altres activitats d'aquest apartat de la Guia sobre expressió corporal i dramatització.

Elaboració del material

Grup d'educació, Amnistia Internacional Catalunya.

Annex. Entrevista

Suggeriments de preguntes per a l'entrevista; es poden modificar, ampliar...

- A vostè l'acusen d'haver robat, què hi té a dir?
- És cert que el jutge va donar l'ordre d'embargament internacional de la seva fortuna?
- Podria informar-nos de tots els seus moviments bancaris durant el seu govern?
- Va manar o no va manar matar opositors seus? Si no ho va manar, qui va donar les ordres?
- Segons vostè, els fets que van passar no es poden considerar abusos i excessos. Com definiria, doncs, aquestes actuacions?
 - Vostè es penedeix dels fets que van ocórrer durant la seva dictadura?
 - Es diu que la Junta de Govern va disposar la llei d'amnistia només per deixar en la impunitat als militars, què en pensa?.
 - Des de la perspectiva actual, creu que era necessari matar tanta gent?
 - Tornaria a actuar de la mateixa manera, si es tornés a produir la mateixa situació?
 - Els seus detractors l'acusen d'haver perjudicat econòmicament els treballadors, mentre que els seus defensors diuen que vostè va refer l'economia. Creu realment que la seva gestió, a banda d'afavorir les grans empreses, va beneficiar la classe mitjana i la gent més necessitada?
 - Etc.

L'explosió del Parc del Mil·lenni

Descripció

Introducció a la realitat de la tortura i reflexió sobre casos límit, amb la finalitat de sensibilitzar sobre la necessitat de combatre aquesta xacra social.

Àrea

Socials, Ètica, Tutoria.

Edat

Segon cicle d'ESO i Batxillerat (a partir de 14 anys).

Durada

50 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Article 5 : «Ningú no pot ser sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.»

També, la Declaració contra la Tortura (1975) i la Convenció contra la Tortura (1984).

Objectius

Plantejar la fragilitat dels principis fonamentals dels drets humans en circumstàncies extremes, quan aquests principis no estan sòlidament assumits.

Afavorir la discussió i el treball en equip.

Preparació per part del professorat

Si ho considera necessari, repassar la postura de les Nacions Unides i Amnistia Internacional sobre la tortura:

<http://web.amnesty.org/pages/stoptorture-index-esl>

Material o suport

Text: *L'explosió del Parc del Mil·lenni*.

Metodologia

1- Primera part; introducció. Què és la tortura? (15 minuts)

Preguntar als participants quina de les accions següents pot ser considerada tortura.

Privar de dormir a un detingut.

Amençar amb fer mal a un amic o a un parent del detingut.

Espantar o amenaçar un detingut

Sacsejar amb violència un detingut.

Negar tractament mèdic a un detingut.

Obligar a consumir drogues a un detingut.

Cobrir el cap del detingut amb una bossa simulant una execució.

Demandar als participants que escriguin la seva pròpia definició de tortura.

Preguntar-los que tractin d'endevinar en quants països creuen que es tortura... 10? 50? 100? Més de 100?

Notes:

- La Convenció de Nacions Unides Contra la Tortura (1984) la defineix com «Infligir deliberadament dolor físic o mental sever o ser intimidat, o castigat per funcionaris públics i així obtenir una confessió o informació de la víctima».

- Entre els anys 1990 i 2000 Amnistia Internacional va detectar actes de tortura a més de 130 països, gairebé dos tercers parts del total de països (són 190 els països membres de les Nacions Unides). A la llista estava inclosa Espanya.

2- Segona part. Estudi del cas del Parc de Mil·lenni (35 minuts)

Repartir a cadascun dels participants una còpia de l'informe fictici del diari sobre l'explosió del Parc del Mil·lenni.

Dividir la classe en dos grups: La policia de París i Amnistia Internacional.

Donar-los el full de preguntes perquè debatin entre ells. Quan cada grup estigui d'acord en les respostes, recollir-les.

2-a. Material i preguntes per al grup de la policia de París

Com a membres de la policia teniu informació que els detinguts John i Jane podrien saber quan i on el BPL posarà la següent bomba. Esteu sota molta pressió per a aconseguir resultats.

Anotar els punts claus de la discussió per a exposar-los posteriorment a la resta de la classe.

- Com intentaríeu aconseguir la informació necessària?
- Quina pressió creieu que es pot aplicar sobre els detinguts?
- Fins a quin extrem estareu disposats a arribar per a aconseguir la informació que us fa falta?
- Quins mètodes esteu disposats a utilitzar per a aconseguir respostes dels detinguts?
- Maltractament verbal? Privació del somni? Copejar-los? Cremades de cigarret? Aplicació de descàrregues elèctriques?
- La premsa fa preguntes sobre el tractament que s'està donant als detinguts; Com justificaríeu l'eventual utilització del maltractament físic?

2-b. Material i preguntes per al grup d'Amnistia Internacional

Trebal·leu per a l'organització de drets humans Amnistia Internacional. L'atemptat ha cridat molt l'atenció dels mitjans de comunicació i l'opinió pública està impacient. Algunes persones argumenten que pressionar els sospitosos és justificable si això ajuda a evitar nous atemptats terroristes.

Els següents comentaris del públic han estat publicats a la premsa de París i les ràdios locals.

- La força és el millor que es pot fer amb els assassins de nens.
- Van matar a un amic meu i, qui la fa, la paga: ull per ull i dent per dent.
- Sabien molt bé el que feien, així que han d'esperar ser tractats d'igual manera. Fer servir la violència pot ser l'única manera de saber la veritat.
- És un preu a pagar si se salven vides.
- A ells els és indiferent el caràcter sagrat de la vida.

Com a membres d'una organització de defensa dels drets humans, totalment oposada a la tortura contra un detingut sota cap circumstància, com respondríeu a aquests comentaris?

Quin tipus d'actituds o condicions, al vostre entendre, condueixen a la tortura o el maltractament de la gent empresonada en els diferents països del món?

Anotar els punts claus de la discussió per a exposar-los posteriorment a la resta de la classe.

3. Tercera part. Posada en comú.

Debat entre tots els participants a partir de les reflexions de cadascun dels grups.

Avaluació

Comprovar si l'activitat ha alterat, i en quin sentit, la idea prèvia que es tenia sobre la qüestió de la tortura.

Pot alterar les nostres conviccions el fet de trobar-nos en situacions crítiques que ens posen en perill i/o desborden la nostra capacitat de reacció?

Es pot identificar algun paral·lelisme entre el cas descrit i la vida quotidiana? Per exemple, l'ús de mesures coactives desmesurades per a resoldre un problema de civisme o disciplina escolar, familiar, social...

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia:

- Proposta *Experimentos de psicología*, a l'apartat de *materials*, subapartat *propostes d'altres entitats*.
- Altres propostes sobre la tortura: apartat de la tortura de la Carpeta didàctica Els Drets Humans.

Elaboració del material

Equip d'Educació en Drets Humans de la Secció Anglesa d'Amnistia Internacional.

Adaptació del grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Annex

L'explosió del Parc de Mil·lenni; els sospitosos detinguts

El mes passat dues persones, John i Jane, van afirmar ser els líders del BPL (Brigada del pa i la llibertat), un grup terrorista, i van ser detinguts en relació amb el fet ocorregut en el Parc del Mil·lenni, just en la perifèria de París: vuit nens i nenes que anaven de viatge escolar des del Regne Unit van morir en l'atemptat, i vuit més van patir greus lesions.

La policia afirma que ha rebut un advertiment del BPL dient que realitzaran accions similars cada mes, tret que se'ls faci cas.

Sospitosos al tribunal

John i Jane, els sospitosos, van aparèixer al tribunal per primera vegada ahir. Ambdós detinguts van mostrar signes de maltractament físic. Durant l'obertura formal del cas en el tribunal, en John va aixecar els seus braços per a ensenyar cremades de cigarretes que hi tenia, mentre la Jane va denunciar que se li havien aplicat descàrregues elèctriques a la cel·la de la presó. Els dos detinguts van ser desallotjats ràpidament de la sala.

El Cap de Policia sota pressió

El Cap de Policia està sota una pressió creixent per tal de trobar els responsables de l'explosió del Parc del Mil·lenni. L'Alcalde, els comerços locals perjudicats en l'assumpte del Parc del Mil·lenni i l'opinió pública reclamen accions immediates per a evitar un altre atac.

És hora de fugir

Descripció

Introducció al drama dels refugiats i sensibilització mitjançant una activitat de rols en una situació límit.

Àrea

Socials, Ètica, Tutoria.

Edat

Segon cicle d'ESO i Batxillerat (a partir de 14 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Article 14: «En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil en altres països i a beneficiar-se'n.»

Objectius

Conèixer el drama dels refugiats.

Fomentar l'empatia cap a les persones que es veuen obligades a deixar els llocs on viuen a causa de les amenaces que els envolten.

Afavorir la discussió i el treball en equip.

Preparació per part del professorat

Si ho considera necessari, informar-se més àmpliament sobre la situació dels refugiats en el món:

www.acnur.org (Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats)

Material o suport

Textos adjunts (annexos 1, 2 i 3)

Metodologia

1- Primera part; introducció. Què és un refugiat? (20 minuts)

Explicar breument què és una persona refugiada, una persona sol·licitant d'asil, i el nombre de persones refugiades existents al món. Annex 1.

Llegir els casos de Suada (antiga Iugoslàvia) i Jacques Mutabazi (Rwanda). Annex 2.

2- Segona part. És hora de fugir (40 minuts)

Es formen grups de 8 persones, cada grup representa una família composta per: la mare, el pare, l'àvia, un oncle, un nadó i tres infants més en edat escolar. Cada grup disposarà d'un full de paper i llapis.

Llegir el text adjunt «Situat l'acció». Annex 3.

En finalitzar la lectura, els grups tenen 10 minuts per a decidir què han de fer:

- Qui hauria de marxar?
- Com haurien de viatjar? Amb cotxe o a peu?
- Què haurien d'endur-se?

Cada grup ha de fer una llista amb les deu coses més importants per a endur-se.

- Quins són els béns preferits que volen endur-se?
- Què necessiten per a poder sobreviure durant el llarg viatge?
- Què els ajudarà a demostrar que són veritables sol·licitants d'asil, en un altre país?

Quan el grup s'ha posat d'acord, ha d'escriure la llista o dibuixar els objectes escollits.

A continuació organitzar un debat. Demanar als grups que posin en comú les seves llistes.

Es discuteixen els avantatges i inconvenients de cada llista. Per exemple:

- Una arma podria ser una bona idea però els podria ocasionar problemes o ser utilitzada en contra seva.
- Agafar un passaport els podria ajudar a entrar en un altre país, però podria dur-los a ser identificats i que se'ls

prohibís escapar del seu país.

- Agafar fotos de família o una llibreta d'adreces podria ser important emocionalment, si no poden tornar mai a casa seva.

- Diners i joies es podrien utilitzar per a subornar els oficials durant el viatge.

- Etc.

Finalment, preguntar si algun grup té proves documentals dels motius pels quals fugen. La majoria dels grups no ho hauran tingut en compte, no ho hauran incorporat a la llista. Explicar que les proves documentals són decisives per a afavorir la seva sol·licitud d'asil polític quan arribin a la frontera. Aquests documents podrien ser: el carnet del sindicat del pare, l'amenaça de mort anònima, un article de diari sobre detencions i «desaparicions», etc.

Avaluació

Comprovar si l'activitat ha alterat, i en quin sentit, la idea prèvia que es tenia sobre les persones refugiades i sol·licitants d'asil (o si abans senzillament feien alguna distinció entre persones migrants per motius econòmics i els refugiats i sol·licitants d'asil).

Alguna vegada s'han preguntat si alguna persona immigrant que hagin conegut també podria ser refugiada?

Com creuen que hauria de ser l'actitud dels països als quals arriben sol·licitants d'asil? Saben quina és la política del propi país referent a això?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia l'enllaç a *La infància en els conflictes armats*, sobre els nens orfes a causa del conflicte de Rwanda (*Y l'legó el hombre del saco. Los derechos de la infancia*. Marcela Prádenas. Bruño y Amnistia Internacional. Madrid, 2001).

Elaboració del material

Equip d'Educació en Drets Humans de la Secció anglesa d'Amnistia Internacional.

Adaptació del grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Els casos de Suada i Jacques Mutabazi estan trets de la publicació «Refugees. We left because we had to», Jill Rutter, Refugee Council, 1996.

Annex 1. Informació sobre les persones refugiades

Què és un refugiat?

Un refugiat és algú que no pot viure en el seu propi país perquè té por de ser perseguit a causa de la seva religió, idees polítiques o característiques socials. Quan una persona és considerada refugiada en un altre país, se li permet viure en aquest país sense perill.

Què és un sol·licitant d'asil?

Un sol·licitant d'asil és algú que busca asil (seguretat) en un país estranger i que ha presentat una sol·licitud al govern amb l'esperança de ser considerat refugiat.

Quantes persones són refugiades?

És difícil donar una xifra exacta del nombre de persones refugiades que hi ha actualment a tot el món. L'ACNUR, l'Agència per als Refugiats de les Nacions Unides, calcula que més de 21 milions de persones són refugiades que sol·liciten asil, que volen tornar a casa seva, o bé són persones que s'han vist obligades a abandonar el lloc on vivien però encara són al seu propi país. Un nombre molt elevat d'aquestes persones són dones i infants.

Annex 2. Dos casos reals

A) Suada (antiga Iugoslàvia)

Durant el conflicte a l'antiga Iugoslàvia, les greus violacions dels drets humans que es van cometre van fer que milions de persones es convertissin en refugiades.

Suada, una d'aquestes persones, tenia 13 anys quan va escriure això:

«Era un bonic matí del mes de maig. Era a casa meva, al meu poble natal, a Bòsnia. Estava a punt d'esmorzar. Sovint sentia a la gent comentar que la guerra se'ns acostava, però no podia imaginar que em passés a mi. Aquell matí va passar i va transformar la meua vida.

«Primer vaig sentir espetecs de trets. Després vaig sentir els crits de la nostra veïna. 'S'emporten els homes', va dir. El meu pare va sortir a veure què passava. Jo també vaig sortir. Vaig veure molts soldats acostant-se a nosaltres, xisclant i pronunciant paraules indecents. Hi havia soldats, tancs i olor a trets pertot arreu.

«Mai havia tingut tanta por en la meua vida. Els soldats ens van fer col·locar a nosaltres, els infants i les nostres mares, sota un arbre. Disparaven per sobre dels nostres caps i ens amenaçaven amb matar-nos. Vaig veure com s'enduien el meu pare al costat dels altres homes. Jo plorava. Després un soldat fastigós va agafar al meu cosí Nermin i el va matar davant dels meus ulls. Tenia massa por fins i tot per a plorar.

«Van cremar moltes cases del poble, la nostra també. Ens van dur al camp de Trnoplje. Vam estar allí dues setmanes. Crèiem que mai en sortiríem.

«Dues setmanes més tard ens van deixar tornar al nostre poble. La major part de les cases estaven cremades, amb la qual cosa ens vam quedar a les que estaven menys deteriorades. Hi havia dues o tres famílies per casa. La meua mare i jo vivíem amb la meua tia i la seva filla.»

Suada, la seva mare i la seva tia van fer el perillós viatge a través dels camps de batalla fins arribar a Croàcia. La vida al camp era molt dura, però per als infants, després de tot el que havien viscut, semblava el cel. Suada finalment es va retrobar amb el seu pare. Després van dir a la seva família que anirien a Gran Bretanya.

«Ara sóc molt feliç vivint a Londres amb els meus pares, la meua cosina i els seus pares. No obstant sovint penso en els meus amics i les meves joguines que vaig deixar a Bòsnia. De vegades tinc malsons i penso que els soldats vindran a agafar-me un altre cop. Tant de bo mai més tornessin a espantar i matar infants, ni els seus pares.»

B) Jacques Mutabazi (Rwanda)

El genocidi és la exterminació deliberada d'un grup ètnic, religiós, polític o nacional. A Rwanda, l'any 1994, uns 500.000 tutsis i hutus contraris al govern van ser assassinats en dos mesos de matances. Molts van fugir a Burundi, Uganda i Tanzània per a escapar d'aquest genocidi. Més de 100.000 infants ruandesos van ser separats de les seves famílies.

Jacques és enginyer hidràulic de l'organització Oxfam. És un refugiat de Rwanda:

«Jo vivia a Kigali quan el President de Rwanda va ser assassinat el 1994. Vivíem a la ciutat però aviat es va fer evident que era molt perillós quedar-se allí. Vam marxar precipitadament. El dia després de la nostra sortida hi va haver trets i les cases properes a la meua van ser bombardejades. La part baixa de la meua casa encara segueix sencera, però la meitat superior va ser destruïda. No obstant, per a mi el més important és que els meus fills, les meves filles i la meua dona son fora de perill.»

«Visc separat de la meua família. Ells van fugir cap a Bèlgica quan va esclatar la guerra, però espero que ens retrobem aviat. Ha passat molt temps des de l'última vegada que els vaig veure. Esperem poder tornar a la nostra casa de Kigali quan les coses millorin. Al principi, quan vaig abandonar la casa vaig pensar que potser en dues setmanes o un mes hi hauria pau i podríem tornar a casa. Ara no sé quan serà possible. Espero que aviat.»

Annex 3

Situar l'acció:

El pare és periodista del diari local. La mare està a casa amb el nadó, de moment. L'àvia va en cadira de rodes i no pot sortir de casa des que va tenir un vessament cerebral. L'oncle, que és molt religiós, va ser presoner polític durant molts anys. Ara no aconsegueix treball. Camina amb dificultat i coixeja des que va estar a la presó. El pare condueix un cotxe vell. Ha estat una figura important en el sindicat local de periodistes. Recentment la situació al país ha canviat de forma bastant dramàtica.

Fa dos mesos hi va haver un cop militar. Hi havia trets als carrers. Els tancs i cotxes blindats estaven pertot arreu. Moltes persones van ser assassinades i d'altres arrestades. Es va imposar el toc de queda i tot el món havia de quedar-se a casa de nit. El govern militar va agafar el control de la ràdio i la televisió. Era molt difícil saber què passava realment. Què havia de fer la família?

Fa un mes van dir al pare que el nou govern militar havia arrestat diverses persones. Moltes altres simplement havien «desaparegut», ningú sabia on eren. Entre els desapareguts hi havia figures religioses, polítiques, escriptors i sindicalistes.

Fa quinze dies un diari local (que donava suport el cop militar) va publicar una llarga llista de persones de la ciutat que eren considerades enemigues de l'Estat. Els noms del pare i de l'oncle apareixien a la llista.

La setmana passada la mare va sentir dir a una amiga de la ciutat veïna que algunes dones havien estat detingudes pels militars que buscaven els seus marits. Els soldats fins i tot van prendre infants com a ostatges.

Fa quatre dies es va anunciar que diversos sindicats, incloent el de periodistes, havien estat prohibits.

Fa tres dies, la família es va trobar amb una carta anònima sota la porta de casa. S'havia fet a partir de lletres retallades de diaris i enganxades en un full de paper. La carta deia que el pare era «un espia i un agent enemic» i que «tenia els dies comptats». Hi havia el dibuix d'un taüt i una calavera, una corda i un revòlver. Estava signada: «Amics de la Pàtria».

Fa dos dies un amic religiós va dir a l'oncle que faria bé si fugia, ja que havia sentit a dir que tenien planejat detenir-lo i cremar la casa.

Ahir a l'escola alguns nens i nenes van dir que brigades de soldats havien estat vigilant els carrers d'un barri proper i detenint persones, incloent alguns membres del sindicat del pare.

Avui s'han sentit trets a la plaça principal i han arribat camions plens de militars davant de l'Ajuntament. Hi ha controls de carretera que paren tots els cotxes. Es vigilen els trens. La família es reuneix per a parlar ràpidament. Què han de fer? La mare diu que el pare i l'oncle corren perill i que la família hauria de fugir i sol·licitar asil polític a l'estranger, com a refugiats, en un altre país. Es triga menys d'una hora per arribar a la frontera amb cotxe, però seria molt arriscat. A peu es trigaria una setmana, travessant el desert i un país perillós abans d'arribar a la frontera.

Ara senten que els militars han començat a escorcollar el seu barri.

Un pas endavant

Descripció

Joc de rol i reflexió posterior sobre la discriminació i la falta d'igualtat d'oportunitats a la societat.

Àrea

Socials, Ètica, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (contra la discriminació i la xenofòbia).

També els articles 22 a 25 sobre el dret a un nivell de vida digna.

Objectius

Experimentar com és ser una altra persona en la pròpia societat. Els assumptes abordats inclouen:

- La desigualtat social és sovint una font de discriminació i exclusió
- L'empatia i els seus límits.

Els objectius pretesos són:

- Promoció de l'empatia amb aquells que són diferents.
- Augmentar el coneixement de la desigualtat d'oportunitats a la societat.
- Fomentar la comprensió de les possibles conseqüències personals pel fet de pertànyer a certes minories socials o grups culturals.

Preparació per part del professorat

Revisar la llista de les situacions i els esdeveniments i adaptar-la, si és necessari, al grup amb el qual es treballi.

Fer les targetes de rols, una per participant. Adaptar-les també si és necessari.

Material o suport

Targetes de rols (annex 1).

Un espai obert (un passadís, una habitació gran o a l'aire lliure).

Un aparell d'àudio i música tranquil·la i relaxant.

Metodologia

1. Crea un ambient tranquil amb música suau de fons. Alternativament, demana silenci als participants.
2. Reparteix les targetes de rols a l'atzar, una a cada participant. Digues-los que les llegeixin i que no les ensenyin a ningú.
3. Convida'ls a asseure's (preferiblement a terra) i a llegir la seva targeta de rol.
4. Ara demana als participants que comencin a ficar-se en el seu paper. Per a ajudar-los, llegeix alguna de les següents preguntes, detenint-te després de cadascuna, per a donar als participants temps per a reflexionar i construir-se un retrat d'ells mateixos i de les seves vides:
 - Com era la teva infantesa? En quin tipus de casa vas viure? A quina mena de jocs jugaves? Quin tipus de feina tenien els teus pares?
 - Com és la teva vida diària? On et socialitzes? Què fas al matí, a la tarda i a la nit?
 - Quin estil de vida portes? On vius? Quants diners guanyes al mes? Què fas durant teu temps lliure? Què fas durant les teves vacances?
 - Què t'emociona i què et fa por?
5. Demana als participants que s'estiguin en silenci absolut formant una fila, un al costat de l'altre.

- 6 . Fes-los saber que llegiràs una llista de situacions o esdeveniments. Cada vegada que puguin contestar afirmativament, han de donar un pas endavant. En cas contrari, no s'han de moure.
- 7 . Llegeix les situacions d'una en una. Ves fent pauses per a donar temps a la gent que hagi de donar un pas endavant, mentre van mirant alhora les posicions dels altres participants.
- 8 . Al final, convida'ls a tots a fixar-se en les seves posicions. Llavors dóna'ls una parell de minuts per a sortir del seu paper abans de passar a l'avaluació en plenari.

Avaluació

Comença preguntant als participants sobre l'experiència que han viscut i com s'han sentit durant l'activitat. Després, enceta un diàleg sobre els temes que hagin sortit.

- 1 . Com s'han sentit en donar o no donar un pas endavant?
- 2 . Aquells que han donat repetits passos endavant, quan van començar a advertir que els altres no es movien tan ràpidament com ells?
- 3 . Va sentir algun que hi havia moments en què els seus Drets Humans bàsics s'ignoraven?
- 4 . Poden endevinar els rols dels altres? (Permet que els participants revelin els seus rols durant aquesta part de la discussió).
- 5 . Va ser fàcil o difícil simular diferents rols? Com es van imaginar que era la persona que representaven?
- 6 . Reflecteix l'exercici, d'alguna manera, la societat? Com?
- 7 . Quins Drets Humans estan en joc en cadascun dels rols? Algú pot dir que els seus Drets Humans no es respectaven o que no hi podia accedir?
- 8 . Quins primers passos es podrien donar per a equilibrar les desigualtats en la societat?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Proposta *Educación para todos*, del *Manual de Educación en los Derechos Humanos con Jóvenes* (consulta el següent apartat, «Elaboració del material»):

www.amnistiacatalunya.org/edu/pdf/guia/compass-eduparatodos.pdf

La proposta *Un pas endavant*, si ho prefereixes també te la pots baixar en format PDF (en castellà):

www.amnistiacatalunya.org/edu/pdf/guia/compass-pasoalfrente.pdf

Elaboració del material

Manual de Educación en los Derechos Humanos con Jóvenes, del Consell d'Europa. Traduït al castellà per l'Institut de la Juventud. Manual complet:

www.injuve.mtas.es/injuve/contenidos.item.action?id=338990213&menuId=344076218

Informació complementària

1. Consells pràctics per als educadors/es

Si realitzes aquesta activitat a l'aire lliure, assegura't que els participants et poden escoltar, especialment si tens un grup gran. Podries necessitar un altre educador que t'ajudi a transmetre les situacions.

En la fase d'adoptar el rol, al principi, és possible que alguns participants diguin que saben poca cosa sobre la vida de la persona que han de representar. Digues-los que no és especialment important, i que han d'utilitzar la seva imaginació per a fer-ho tan bé com sigui possible.

El poder d'aquesta activitat rau en l'impacte de veure com la distància va augmentant entre els participants, especialment al final quan ja hi ha una distància gran entre aquells que han fet repetits passos endavant i els que no n'han fet. Per a augmentar l'impacte, és important que ajustis els rols reflectint les realitats de la vida dels participants. Assegura't d'adaptar els papers de manera que només una minoria dels participants pugui donar passos endavant (és a dir, que puguin contestar «sí»). Tingues-ho en compte també si tens un grup gran i has d'idear més papers.

Durant la reflexió i avaluació final és important explorar d'on van treure els participants la informació sobre les característiques del paper que han representat. Tenien alguna experiència personal? A través d'altres fonts d'informació (notícies, llibres, acudits)? Creuen que la informació i les imatges que tenen dels personatges representats són realistes? D'aquesta manera podràs introduir el tema dels estereotips i prejudicis.

En aquesta activitat és especialment pertinent fer les connexions entre les diferents generacions de drets (civils/polítics i socials/econòmics/ culturals) i l'accés a ells. Els problemes de la pobresa i l'exclusió social són no només un problema de drets formals (encara que això sigui així en el cas dels refugiats i sol·licitants d'asil, per exemple). El problema sovint és l'accés efectiu a aquests drets.

2. Variacions

Una manera d'obtenir més idees i d'aprofundir més és treballar primer en grups petits i després fer que comparteixin les seves idees en conjunt. Si ho fas serà gairebé essencial comptar amb l'ajuda d'un altre educador durant aquesta part. Demana als participants que explorin en la seva societat qui té menys, i qui té més oportunitats, i quins primers passos es poden i s'han de donar per a abordar les desigualtats. Alternativament, demana als participants del grup que triïn un dels personatges i pregunta què es pot fer en relació a aquestes persones. Per exemple: quins deures i responsabilitats tenen cap a aquestes persones ells mateixos, la comunitat i el govern.

3. Suggeriments per al seguiment

Depenent del context social en el qual treballis, podràs convidar a representants de grups de suport a minories culturals o socials perquè parlin al grup. Informa't sobre els temes pels quals estan lluitant i com podeu tu i els joves ajudar. Una reunió cara a cara pot ser també una oportunitat per a establir o revisar alguns dels prejudicis o estereotips que s'hagin fet evidents durant la discussió.

Annex 1. Targetes de rols

- Ets una mare soltera aturada.
- Ets el president d'una organització de joves del partit polític actualment en el poder.
- Ets la filla del gerent del banc local. Actualment estudies economia a la universitat.
- Ets fill d'un immigrant xinès que té un reeixit comerç de menjar ràpid.
- Ets una nena àrab musulmana que viu amb els seus pares, molt devots de la seva religió.
- Ets la filla de l'ambaixador nord-americà en el país on vius.
- Ets un soldat de l'exèrcit realitzant el servei militar obligatori.
- Ets el propietari d'una reeixida empresa d'importacions i exportacions.
- Ets un jove discapacitat que només pot moure's en cadira de rodes.
- Ets un treballador jubilat d'una fàbrica de sabates.
- Ets una gitana que mai va acabar l'escola primària.
- Ets la xicota d'un jove artista addicte a l'heroïna.
- Ets una prostituta de mitjana edat seropositiva.
- Ets una lesbiana de 22 anys d'edat.
- Ets un professor aturat en un país l'idioma del qual no domines amb fluïdesa.
- Ets una model d'origen africà.
- Ets un refugiat d'Afganistan de 24 anys d'edat.
- Ets un jove de 27 anys d'edat, sense llar.
- Ets un immigrant il·legal de Mali.
- Ets un jove de 19 anys, fill d'un agricultor d'un poble llunyà de les muntanyes.

Annex 2. Situacions i esdeveniments

Llegeix les següents situacions en veu alta. Fes una pausa després de llegir cada situació perquè els participants donin un pas endavant i puguin veure com s'allunyen els uns dels altres.

- Mai has hagut de fer front a una dificultat financera greu.
- Tens una casa decent amb telèfon i televisor.
- Sents que el teu idioma, religió i cultura són respectats en la societat en la qual vius.
- Sents que la teva opinió en assumptes socials i polítics importen, i els teus punts de vista són escoltats.
- Altres persones et consulten sobre diferents assumptes.
- No tens por de ser detingut per la policia.
- Saps on anar per a demanar consell i ajuda quan ho necessites.
- Mai et sents discriminat a causa del teu origen.
- Tens protecció social i mèdica adequada a les teves necessitats.
- Pots anar-te'n de vacances una vegada a l'any.
- Pots convidar els teus amics a sopar a casa teva.
- Tens una vida interessant i ets positiu sobre el teu futur.
- Sents que pots estudiar i pots triar la teva professió.
- No tens por de ser acorralat o ser atacat pel carrer.
- Pots votar a les eleccions nacionals i locals.
- Pots celebrar les festes religioses més importants amb els teus amics i parents.
- Pots participar en un seminari internacional a l'estranger.
- Pots anar al cinema o al teatre almenys una vegada a la setmana.
- No et fa por el futur dels teus fills.
- Pots comprar roba nova almenys una vegada cada tres mesos.
- Pots enamorar-te d'una persona de la teva elecció.
- Sents que les teves competències són benvolgudes i respectades en la societat en la qual vius.
- Pots utilitzar i beneficiar-te d'Internet.

L'esport uneix, el racisme divideix

Descripció

Prenent com a referència el món del futbol. aproximació al racisme que, en moltes ocasions, es manifesta en l'esport.

Àrea

Educació Física, Tutoria.

Edat

A partir de 10 anys.

Durada

45 a 60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (contra la discriminació i la xenofòbia).

Objectius

Explorar el tema del racisme en l'àmbit esportiu.
Promoure la participació en una campanya antiracista.

Preparació per part del professorat

Informar-se, mitjançant la documentació adjunta, de les iniciatives de la UEFA i la FARE

A més de buscar la revista o diari esportiu esmentat a l'apartat següent, es poden consultar també els articles sobre racisme en el futbol recollits a l'apartat de textos sobre racisme.

Material o suport

Els 10 punts del pla d'acció de la UEFA.
Còpies de «Què és la FARE?».
Text «Una oportunitat esportiva; enfrontant-se al racisme en el futbol».
Un exemplar de revista esportiva: general, futbol, bàsquet, etc.
Fulls grans de paper i llapis de colors.

Metodologia

1. Comenceu preguntant als participants a qui li agrada l'esport i qui és seguidor d'algun equip esportiu.
2. Dividiu la classe en grups, de manera que si pot ser en tots hi hagi aficionats o seguidors d'algun equip.
3. Doneu a cada grup una còpia de les preguntes que hi ha a continuació i demaneu-los que les debatin.
 - Què és el que més t'agrada de l'equip? Què és el que menys t'agrada?
 - Quin és el teu equip favorit? Quins són els millors jugadors?
 - Has seguit algun gran acte esportiu? Què t'ha semblat l'experiència?Si els participants juguen en un equip:
 - T'agrada jugar un partit?
 - Com tractes els teus companys d'equip? Com t'agradaria que et tractessin els altres equips i els altres seguidors?
 - Has presenciat alguna vegada comportaments racistes en els partits?Si no els interessa especialment el tema de les competicions esportives:
 - Què opinen de les respostes i les actituds dels seus companys?
 - Què opinen sobre els comportaments racistes que hagin pogut presenciar ocasionalment o que els hagin explicat?
 - Què opinen sobre el fet que aquests comportaments racistes agressius en el món de l'esport gairebé sempre són protagonitzats per homes?
4. Distribuïu còpies de Què és la FARE? i la història real, «Una oportunitat esportiva; enfrontant-se al racisme en el futbol».

5. Indicar a cada grup que faci un pòster o una pancarta contra el racisme que es pugui posar al local del seu equip (o al local d'un equip del barri o de la localitat). Demaneu als participants simplicitat: el pòster ha de ser visualment atractiu, amb un encapçalament fort i un missatge senzill. Poden dibuixar o retallar fotografies de revistes per a il·lustrar el pòster o la pancarta. Deixeu-los 40 minuts per a fer-lo.

6. Ensenyar els pòsters i les pancartes a la classe.

Seguiment:

• Envieu els vostres pòsters a la FARE. Fan una campanya anual i conviden els joves a enviar les seves idees contra el racisme, pòsters, fullets, pancartes, coreografies divertides o actes per a la comunitat. La FARE donarà 400 euros a les iniciatives locals seleccionades. Uns 50 projectes rebran aquesta ajuda. Per a més informació, consulteu la pàgina de la FARE: www.farenet.org

• Envieu còpies dels 10 punts del pla d'acció de la UEFA i una còpia del vostre pòster al club de futbol local.

Avaluació

Pregunteu als participants què els ha semblat aquesta activitat.

- Eren conscients del racisme en el món de l'esport?
- Coneixen exemples en altres esports?
- Han parlat alguna vegada de racisme amb la gent del seu entorn?
- Han estat alguna vegada víctimes del racisme? Com es van sentir?
- N'han estat alguna vegada espectadors? Com es van sentir?
- Quins beneficis se'n poden treure de la lluita contra el racisme en un esport com el futbol?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les activitats d'aquest mateix apartat de la Guia: «Un pas endavant o «Qui cus les pilotes de futbol?» (sobre esport i treball infantil)

Elaboració del material

Ningú n'està exclòs. UNICEF y Fundació Roger Torné. Barcelona, 2004. Format original de la proposta: Format PDF, UNICEF

Informació addicional

Annex 1. Els 10 punts del pla de la UEFA

La UEFA dona suport als següents deu punts del pla d'acció per a lluitar contra el racisme en el futbol:

1. Publicació d'una declaració indicant que el club no tolerarà el racisme, explicant les accions que es prendran en contra d'aquelles persones que participin en actes racistes. Imprimiu la declaració en tots els programes dels partits, presenteu-la de forma visible i permanent per tot el camp.
2. Anuncieu públicament condemnes contra els crits racistes durant els partits.
3. Poseu com a condició per als abonats que no participin en abusos racistes.
4. Adopteu les accions necessàries per a evitar la venda de literatura racista dintre i als voltants del camp.
5. Preneu mesures disciplinàries contra els jugadors que participin en abusos racials.
6. Contacteu amb altres clubs per a assegurar-vos que comprenen la política del club contra el racisme.
7. Fomenteu una estratègia comuna entre els vigilants i la policia per a tractar l'abús racista.
8. Netegeu urgentment qualsevol pintada racista que hi hagi al camp.
9. Adopteu una política d'igualtat d'oportunitats en relació a l'ocupació i al subministrament de serveis.
10. Treballeu amb altres grups i agències, com per exemple penyes de jugadors, seguidors, estudiants, organitzacions de voluntaris, clubs de joves, sponsors, autoritats locals, empreses locals i policia. Desenvolpeu programes actius i prepareu campanyes per a eliminar els abusos i la discriminació racista.

Annex 2. Què és la FARE?

Football Against Racism in Europe (Futbol contra el racisme a Europa)

Al febrer de 1999, va tenir lloc a Viena una reunió per a desenvolupar una estratègia i una política comunes contra el racisme i la xenofòbia. Va sorgir una xarxa d'organitzacions, Futbol contra el racisme a Europa (FARE), formada per 13 països europeus i un pla d'acció.

«La FARE creu que el color d'un jugador o d'un seguidor i el seu origen no tenen importància. Desgraciadament encara hi ha incidents racistes en tots els nivells del joc; ja sigui en forma d'abús dirigit a un jugador «estranger» o la cridòria de les masses de seguidors, si és que se'ls pot anomenar així. Aquest comportament, dintre i fora del camp és inacceptable i no desitjat per la majoria de seguidors i jugadors. El futbol és l'esport més gran del món i ens pertany a tots. Cada persona ha de tenir dret a jugar al futbol, o mirar-lo i discutir-ne lliurement, sense temor.»

La FARE es compromet a:

- Desafiar totes les formes de comportament racista en els estadis i dintre dels clubs fent escoltar les nostres veus;
- Integrar minories ètniques i de migrants dintre de la nostra organització i organitzacions col·laboradores;
- Treballar al costat de totes les organitzacions amb la voluntat de lluitar contra el racisme en el futbol.

La FARE demana que les directives de clubs i entitats futbolístiques:

- Reconeguin el problema del racisme en el futbol.
- Adoptin, publiquin i promulguin polítiques contra el racisme.
- Utilitzin el futbol per a unir persones de diferents comunitats i cultures.
- Estableixin col·laboracions amb altres organitzacions compromeses en la lluita contra el racisme en el futbol.

Annex 3. Una oportunitat esportiva; enfrontant-se al racisme en el futbol

Earl Barrett (Anglaterra)

Vaig arribar a ser la classe de futbolista que podia anul·lar els espectadors. No sempre havia estat així. Quan vaig començar a jugar al futbol, ho feia com a reserva i no estava acostumat a tenir tant de públic. Podia escoltar tot el que deien. Al camp també hi havia altres jugadors negres, però tot el que recordo és tenir la pilota i sentir les burles.

Ara els meus fans em veuen com una llegenda i tinc bons records d'haver jugat pel meu país. Encara que, fa anys recordo que el racisme en l'esport va arribar a ser un problema tan gran que van enviar investigadors als partits per a trobar qui començava a esbronar. (Em vaig endurir contra l'abús, però fa molt mal, especialment quan ets jove).

Quan era adolescent recordo que vaig anar a un restaurant prop de casa. Només entrar, un home blanc va començar a cridar, insultant-me, i em va llençar cendres i gerros d'aigua. Vaig tornar a casa i vaig plorar. No podia creure que un home adult pogués tenir tant d'odi contra algú que no coneixia. Vaig avergonyir-me de mi mateix, tot i que no havia fet res. Quan penso en això, encara se'm regira l'estómac...

The colours

Descripció

Activitat escrita i oral a partir d'un text sobre el racisme que s'ha de completar.

Àrea

Anglès.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

10 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2, sobre la no discriminació per cap motiu.

Objectius

Reflexionar sobre el caràcter superficial de les diferències físiques entre les persones amb diferent color de la pell.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Un exemplar del text per a cada alumne/a. Annex 1.

Solucionari per al professorat. Annex 2.

Metodologia

Donar una fotocòpia a cada alumne/a

Han d'omplir els espais en blanc amb noms de colors, cada número correspon a un color diferent.

Correcció conjunta i comentari de durada discrecional sobre el contingut del text.

Avaluació

Ha estat útil el text com a excusa per a reflexionar sobre els absurds arguments que de vegades es fan servir per a justificar la discriminació per motius racials?

Han assignat amb facilitat els colors correctes?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les altres activitats d'aquest apartat de la Guia sobre anglès:

- *Universal Declaration of Human Rights*.
- *Poemes i cançons*.

Elaboració del material

Aquesta activitat, amb el mateix títol, forma part dels *Materiales para la educación en Derechos Humanos* (Gorka Azkarate, Lourdes Errasti i Maite Mena. Ararteko, 2000). Citen com a procedència original: *Domino*, materials educatius editats pel consell d'Europa.

Aquí està adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Annex 1. Exercici per a l'alumnat

Fill in the following sentences

When I am born, I am _____ (1)

When I grow up, I am _____ (1)

When I go out in the sun I am _____ (1)

When I am cold, I am _____ (1)

But you!

When you're born, you are _____ (2)

When you grow up you are _____ (3)

When you go on the sun, you are _____ (4)

When you are cold, you are _____ (5)

When you die, you are _____ (6)

And you have the guts to call me coloured!!!

1:

2:

3:

4:

5:

6:

Annex 2. Solucionari per al professorat

When I am born, I am (black)

When I grow up, I am (black)

When I go out in the sun I am (black)

When I am cold, I am (black)

But you!

When you're born, you are (pink)

When you grow up you are (white)

When you go on the sun, you are (red)

When you are cold, you are (blue)

When you die, you are (purple)

And you have the guts to call me coloured!!!

Qui cus les pilotes de futbol?

Descripció

Activitat per a posar en relleu un dels aspectes indesitjables de la globalització, el treball infantil, tot introduint alhora el concepte de comerç just.

Àrea

Educació Física, Ètica, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

Dues sessions de 30 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Dret de tots els nens i nenes a l'educació, a no ser explotats laboralment i a unes condicions de vida dignes:

Articles 7 i 9 de la Declaració dels Drets de l'Infant.

Articles 28, 29, 31 i 32 de la Convenció dels Drets de l'Infant.

Objectius

Conscienciar l'alumnat de la necessitat de fomentar el comerç just com a premissa per a unes relacions més respectuoses i igualitàries.

Donar a conèixer l'existència del treball infantil.

Preparació per part del professorat

S'aconsella, per a facilitar el desenvolupament de l'activitat, una documentació general sobre el comerç just. Algunes adreces: www.intermonoxfam.org/page.asp?id=277 / www.nodo50.org/espanica/cjust.html

Material o suport

Text *La vall de les pilotes* (annex).

Metodologia

Primera sessió.

Lectura del text proposat. Plantejar a continuació les següents qüestions:

- Quina opinió et mereix el text?
- Busca a Internet informació sobre l'expressió Comerç Just. Quines conclusions has tret de la lectura dels diferents documents? Creus que pot ser una bona iniciativa?
- Localitza a casa teva o a l'escola les pilotes de futbol que tinguis o hi hagi i mira la seva procedència.

Segona sessió.

- T'ha sorprès la procedència de les pilotes? Quines iniciatives es poden emprendre des del teu centre per a fomentar el comerç just? Creus que existeixen en el mercat pilotes de comerç just?
- Redacta i envia una carta a l'ONG Intermón-Oxfam exposant la vostra inquietud i les possibles solucions en relació amb les pilotes de futbol.
- Confeccionar un horari comparatiu del temps de joc que destinen els nens de dues cultures diferents (si no es té informació directa es poden consultar publicacions com les de la col·lecció "Jo sóc de...", d'Edicions La Galera).
- Plantejar la possibilitat d'aplicar alguna iniciativa d'acord amb les conclusions en el centre educatiu, el poble o la ciutat.

Es poden iniciar els debats en grups reduïts, per a posteriorment exposar davant l'educador i la resta de l'alumnat les conclusions a les quals s'ha arribat.

Avaluació

Coneixien els participants la situació laboral dels cosidors de pilotes i d'altres treballadors infantils?

Si la desconexien, què han sentit en rebre la informació?

Com s'han sentit en prendre consciència que les pròpies decisions incideixen en la vida de menors que viuen a l'altra banda del món?

Com s'han sentit davant la possibilitat d'involucrar-se activament en el cas?

Els ha motivat l'experiència a estar més atents (de forma general i en la pròpia vida quotidiana) a les conseqüències de la globalització quan aquesta no té en compte els drets humans?

I a plantejar-se la implicació en altres accions relacionades amb els drets humans?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia l'enllaç a: *Les catifes voladores*, proposta sobre el treball infantil inclosa a la carpeta «Quatre propostes didàctiques».

Elaboració del material

Marta Carranza, Josep M. Mora. *Educación física y valores: educando en un mundo complejo*. Editorial Graó. Barcelona, 2003. Adaptació del Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Annex: La vall de les pilotes

(Horacio Sáenz Guerrero. *La Vanguardia*, 21-1-1998 -fragments)

«Al gener del 1998 va sortir de Manila la colossal Marxa Mundial Contra l'Explotació Laboral de la Infància. Després de milers i milers de camins recorreguts per totes les terres del món, els participants es van presentar davant la Conferència Internacional del Treball per a demanar que, d'una vegada per sempre, i en el món sencer, quedi abolida l'esclavitud infantil.

[...]

«Els nens espanyols de la Global March van reunir a milers de persones arribades de totes les comarques. Molts dels petits estaven vinculats a organitzacions humanitàries, les ONG al sacrificat esforç de les quals tant deuen les causes nobles del món. Hi havia in comptables pancartes difícils d'oblidar. Rere seu hi havia els sentiments d'una infància que no té idea, perquè no pot tenir-la encara, de les infinites llàgrimes que un món sense entranyes causa a unes criatures innocents i martiritzades.

Entre les pancartes n'hi havia una que deia: "No demanem diners ni menjar, només justícia". En una altra: "Si veus algun nen treballant és que falta gent a la marxa". Una tercera qüestionava: "Si no juguem ara que som nens, quan jugarem?". No es podien contestar, aquestes preguntes. És massa amarg i els infants no poden entendre la crueltat. Però hem de dir que entre l'Índia i el Pakistan hi ha una terra maleïda i morta anomenada "la vall de les pilotes", on dones i homes indigents, però sobretot nens esclaus, cusen les costures de les pilotes de futbol a raó de nou pessetes la peça. Cent mil persones elaboren pilotes, puntada rera puntada, cosa que representa el 80 per cent de la producció.

Potser no faci falta precisar, perquè es dona per descomptat, com també s'hi dona que no es fa cas de les normes, que la Societat de les Nacions difon codis deontològics que prohibeixen el treball dels menors d'edat, però és impossible controlar l'edat dels habitants de les barraques, suposant que algú volgués fer-ho, perquè la producció de pilotes cosides a mà duu a les cases d'Islamabad 75 milions de dòlars al cap de l'any. Els salaris dels cosidors de pilotes es coneixen bé: els nens amb menys de vuit anys cobren 20 pessetes per jornada (de 12 a 16 hores); entre 8 i 10 anys, 40 pessetes; de 12 a 14 anys, una mica més de 50 pessetes, i així successivament.»

[...]

***El Loco*, el teatre i la dignitat de les persones**

Descripció

A partir de la representació d'un fragment de l'obra *El Loco*, d'Alberto Manzi, prendre consciència que la convivència comporta conflictes, i que aquests es poden resoldre de diverses maneres.

Àrea

Tutoria, Llengües.

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

Teatre llegit: 4 sessions de 60 minuts.

Teatre representat sense llegir: dependrà de les sessions dedicades als assaigs.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

- Del preàmbul, els paràgrafs primer i cinquè, que fan referència al respecte a la dignitat de tots els membres de la família humana com a fonament de la llibertat i la pau mundials.

- L'article 23 referent al dret a un treball digne:

1. Tota persona té dret al treball.
2. Tothom té dret a igual salari per igual treball.
3. Tothom té dret a una remuneració equitativa i satisfactòria que assegurï la dignitat humana personal i de la seva família.
4. Tota persona té dret a fundar sindicats i a afiliar-s'hi per a la defensa dels propis interessos.

Objectius

Familiaritzar-se amb el concepte de conflicte i la manera d'analitzar-lo.

Donar a conèixer un concepte de pau positiu per tal que les relacions en qualsevol nivell (individual, familiar, social, nacional, internacional) tinguin com a resultat la resolució no violenta dels conflictes i la justícia.

Preparació per part del professorat

--

Material o suport

Text d'*El Loco* per a representar, annex 1. Resum de *El Loco*, annex 2.

Nota sobre l'autor, Alberto Manzi, annex 3.

Metodologia

Opció 1

4 sessions de 60 minuts, si es fa teatre llegit:

- 1a sessió: presentar la dinàmica i contextualitzar-la. Fer servir la informació relativa a l'argument general de l'obra.

Si es considera escaient, fer servir també la informació sobre el seu autor.

Començar a preparar la representació. Llegir atentament el fragment d'*El Loco*. Es pot fer individualment i silenciosament, o en veu alta, entre tots i totes.

Repartir les tasques: direcció, actrius i actors, escenògrafs (decorats i objectes), efectes sonors, apuntador, elaboració de la introducció a l'obra relacionant-la amb un o més drets humans.

- 2a sessió: acabar de preparar la representació: assajos.
- 3a sessió: representar el fragment de l'obra de teatre.
- 4a sessió: realitzar l'avaluació.

Opció 2

Si es vol representar el fragment sense llegir els papers, caldran més sessions per assajar la dramatització.

Avaluació

- De quina manera has viscut la situació presentada en el text?
- Quins sentiments t'ha despertat?
- Creus que els conflictes es poden resoldre amb el diàleg? Per què?
- Has viscut alguna experiència conflictiva? Com es va resoldre?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les altres activitats de la Guia sobre expressió corporal i dramatització (al final de la Guia, *apartats temàtics*).

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya.

Annex 1. *El Loco*

Adaptació teatral d'un fragment d'*El Loco*, d'Alberto Manzi (a partir de la traducció al català de Jaume Fuster, publicada per La Galera el 1982)

Personatges (adaptat a un grup classe de 30 alumnes): narrador, prefecte, polític, la noia Beelzebub, 6 joves, 5 soldats, el caporal, 6 dones, 6 homes, El Loco, Nieves.

Nota: al text següent la població s'anomena primer San Sebastián i més endavant Tiuna; consultar l'annex 2 sobre el resum d'*El Loco*.

Narrador: Feia temps que els homes de la Companyia Minera estaven intentant aconseguir les terres comunals de San Sebastián per a poder-les explotar. Però fins aleshores no havien pogut doblegar la voluntat dels seus propietaris, la comunitat de veïns. Va ser llavors que el prefecte va suggerir un nou pla d'acció.

Prefecte: Si fem que es revoltin contra l'exèrcit, l'exèrcit intervindrà per reprimir la rebel·lió. Els periodistes estan preparats: es poden fer fotografies, fins i tot es pot filmar un documental si la vostra comissió ho creu oportú.

Polític: Aquests no es rebel·laran contra els soldats.

Prefecte: Les cases, senyor, penseu en les cases. Les han pintades en colors vius. Doncs bé, avui mateix l'exèrcit rebrà l'ordre de pintar les parets de blanc. Ja he fet portar la pintura necessària. Amb poques cases n'hi haurà prou. No ho permetran. Es rebel·laran.

Polític: I si no es rebel·len?

Prefecte: Si se sotmeten voldrà dir que accepten el nostre poder.

Narrador: El pla era diabòlicament astut. O rebel·lió oberta o submissió. Varen començar per la plaça. Una esquadra de soldats es va a posar a emblanquinar la façana de la primera casa de la dreta, una altra esquadra la de l'esquerra. Blanques, completament blanques. Els colors vius, les empremtes de les mans en forma de sol varen desaparèixer sota la uniformitat del blanc.

D'entrada varen acudir els nens, per mirar. Després les dones. I finalment els homes. Era clar que volien destruir la seva feina. Era clar que volien tornar les coses a així com eren abans. El blanc anul·la els colors, el blanc matava Tiuna.

Beelzebub va arribar corrents. I amb ella Rafael el Niño, Anita, José, Carlos, Jorge, Miguelito, Asunción.

Beelzebub: Per què traieu els colors de les cases? Les cases són nostres. Què voleu, vosaltres?

Soldat 1: Nosaltres fem el que ens ordenen. Ens han dit que emblanquínessim les façanes de les cases i ho fem. Si teniu alguna cosa a dir, aneu al caporal.

Beelzebub (interposant-se entre la paret i el soldat del pinzell): Però tu, mentrestant, no pintis.

Narrador: els seus amics la imitaren. Tenien por, és cert, però estaven disposats a lluitar. Ara els homes s'uniren als joves. I el seu posat era amenaçador. Els soldats, joves ells també, indis, també, reclutats en pobles llunyans, varen retrocedir indecisos. No sabien què fer.

Caporal (amb to amenaçador): aneu-vos-en, aneu-vos-en, o si no...

Narrador: va fer que deixessin les galledes a terra i que agafessin els fusells. Aleshores van intervenir les dones. Aferraren els seus homes pels braços i cridant, pregant, els arrossegaren al bell mig de la plaça.

Dona: Anem, anem a casa. No us feu matar inútilment. Una paret blanca o de coloraines sempre és una paret.

Beelzebub: les nostres parets són de colors. Són les seves que són blanques.
(Les dones mantenen els homes quiets enmig de la plaça. Arrambats a les parets de les cases hi ha el grup de joves)

Caporal (dirigint-se als joves): Aparteu-vos!
Beelzebub (amb to amenaçador): Intenta pintar i veuràs.
Caporal: A mi se me'n fot, el color de les vostres cases. I més encara haver-les d'emblanquinar. Però m'han dit que pinti i jo pinto.
Beelzebub: Obeeixes sense raons?
Caporal: Vols callar! Faig allò que em diuen; aquest és l'ofici de soldat.
Beelzebub: Exacte. Actuar sense raons. Això és el que volen. Ho volen també de nosaltres. Però nosaltres hem fet allò que creiem just. Allò que tenim dret a fer.
Soldat 2 (mormolant i sucant el pinzell a una galleda): La noia té raó.
Caporal: Potser sí, però a nosaltres ens han manat que emblanquinem i nosaltres emblanquinarem, entesos? Au, endavant.
(Els soldats aixequen els pinzells, però sense convicció, indecisos)
Caporal: Via fora. Aneu-vos-en o dispero!
Beelzebub (rient, nerviosament): Au! Així emblanquinaràs i faràs forats, com un cretí.
Narrador: del carrer del fons va començar a avançar una patrulla. Fusells a punt, amb el fiador tret. Un sergent, amb la pistola a la mà, avançava al trot. El Loco va ser més ràpid. Va arribar rient, seguit per Nieves.
El Loco (crident): Bonic, bonic, juguem, juguem! La paret nova és més bonica!
(El Loco s'atura entre el caporal i Beelzebub)
Beelzebub: Apartat, Loco
El Loco: (agafant un pinzell de les mans d'un soldat fa una ratlla passant per damunt de Beelzebub, de Rafael, d'Anita, de José, de Carlos, d'Asunción i després damunt la paret)
(Nieves, tot rient l'imita fent una altra ratlla a la paret)
El Loco (tot rient i aferrant la mà d'un soldat que mirava sorprès l'escena, el guia per fer una tercera ratlla que passa per damunt dels cossos dels joves i acaba a la paret): Va, vinga, pintem, pintem! Vinga, vinga!... Tot llum!... Tot llum!... Els soldats estimen la llum! Au, au, tot llum, tot llum, els soldats estimen la llum!... (cantant i sucant el pinzell)
(Beelzebub ho entén i, seguida dels altres, es col·loca de manera que la ratlla pugui continuar)
El Loco (crident al caporal): Vinga amic! Anem, que aquesta és l'ordre.
Narrador: el caporal va somriure. Sí! era millor així. No desobeïa i alhora no molestava aquella pobra gent, que era igual que la seva pobra gent.
I els soldats reien, i les persones posades al costat de les parets augmentaven.
Així és que les parets, ara, dibuixaven el contorn dels habitants de Tiuna. Les parets blanques i les imatges de la gent acolorides. Tots participaven, rere El Loco i Nieves, mentre Beelzebub, corria a agafar els pinzells de donya Ida per fer jugar també als altres nens.
Fins i tot l'alcalde es va fer emblanquinar, tot arrambat a la façana del palau del jutge. I la seva silueta va quedar ben estampada al costat de la porta.

Annex 2. Resum d'*El Loco*

La història fictícia que Alberto Manzi relata a *El Loco* està ambientada a l'altiplà dels Andes i protagonitzada per tot un poble, San Sebastián (1). Els habitants de San Sebastián són camperols i peons indis; els primers treballen les terres comunals i els segons a les mines de la Companyia Minera, propietat de «blancs» que no viuen al poble. Els altres protagonistes «blancs» són les forces vives (el prefecte, el jutge, l'advocat, el capellà) i algun botiguer.

Quan la Companyia Minera descobreix que les terres comunals són riques en minerals, comencen els conflictes. Primer, els representants de la Companyia intentaran, amb la col·laboració de les forces vives, convèncer la gent del poble perquè accepti una permuta de terres, sense aconseguir-ho. Els habitants de Sant Sebastián no volen renunciar a les terres comunals, ja que aquestes no representen només el seu mitjà de supervivència, sinó que són l'herència dels seus avantpassats i el símbol de la seva forma de vida comunal.

Però els representants de la Companyia estan decidits a aconseguir, costi el que costi, els terrenys comuns. Volen els rics minerals que amaguen i els és igual que la terra sigui propietat legal de la comunitat o el valor simbòlic que té per als habitants de San Sebastián la seva conservació. A partir d'aquí, s'iniciarà una escalada de violència fins que la Companyia Minera, en un final molt trist, aconsegueix els seus objectius: amb el suport dels polítics vinguts de la capital que no volen que la Companyia tingui dificultats, i després de diferents estratègies fallides i actuacions mafioses, la intervenció de l'exèrcit, bombardejant San Sebastián, farà que la Companyia finalment pugui fer seves les terres que cobejava.

Però tot el procés pel qual ha passat la comunitat no haurà estat estèril. San Sebastián era un poble d'indis submisos, que acataven sense qüestionar-les les normes que imposaven les forces vives de la localitat (el jutge, el capellà...). La injustícia de què són objecte farà que reflexionin sobre la seva vida, els seus valor, la seva dignitat. I aquest procés de reflexió i creixement, a més, serà el resultat, paradoxalment, de la influència de les persones més marginals de la localitat. Principalment el Loco, un personatge que no se sap d'on ha vingut ni quin és el seu passat, considerat boig a causa de la seva estranya conducta i de les coses aparentment incomprensibles que diu. El Loco ensenyarà als habitants de San Sebastián, a través de paradoxes i reaccions inesperades, «de boig», a enfrontar-se a les provocacions dels homes de la Companyia Minera, evitant la violència.

El Loco farà adonar-se a la gent que l'envolta de la vàlua de cadascú, de la pròpia dignitat i capacitats, començant per la gent més poc valorada del poble, que es convertiran en els seus amics i alhora en les persones que seran capaces de donar vida a les idees d'El Loco. Com Beelzebub, una noia rebel que s'ha negat a seguir la tradició de casar-se sent una nena i sense poder triar el marit (i que és alhora temuda i admirada a causa de la seva actitud), o Nieves, una noia malalta mental que fins aleshores havia viscut sempre tancada a casa perquè els seus pares se n'avergonyien.

La narració, tot i acabar malament (com moltes històries reals) amb l'atac devastador de l'exèrcit, en el qual moren molts habitants de San Sebastián, deixa també una porta oberta a l'esperança, amb l'arribada d'un nou personatge, un metge jove que ve de molt lluny, després d'haver-se assabentat del que havia passat i amb el desig d'ajudar-los.

(1) Al llarg del relat la població on passen els fets, San Sebastián, és batejada de nou pels seus habitants com Tiuna (i així surt esmentada al fragment que es facilita per a representar), mentre que els representants del Govern i de la Companyia Minera el segueixen anomenant durant tot el relat Sant Sebastián, considerant que el canvi de nom és un desafiament a l'autoritat.

Annex 3. Nota sobre Alberto Manzi

Alberto Manzi (1924-1997), va ser un conegut pedagog, activista i escriptor italià. A més de les seves activitats com a pedagog a Itàlia, va viatjar per diferents països hispano-americans participant en campanyes d'alfabetització i en la creació de cooperatives agrícoles. Durant aquests viatges va poder conèixer de primera mà les dures condicions de vida de moltes comunitats rurals. *El Loco*, publicat el 1979, és un relat fictici, però alhora reflecteix fets molt reals, reiterats i comuns a moltes zones de l'Amèrica central i del sud: el tracte prepotent i abusi cap a les poblacions indígenes per part de grans multinacionals, desitjoses d'explotar els recursos de les terres que aquestes poblacions ocupen i la força de treball dels seus ocupants.

A Itàlia Alberto Manzi va col·laborar també amb diferents iniciatives d'alfabetització, participant en molts programes de ràdio i televisió, demostrant una gran capacitat de comunicació. La seva obra més coneguda és *Orzowei*, ambientada a l'Àfrica austral durant la guerra dels boers (d'aquesta obra se'n va fer una sèrie de televisió que va tenir una gran acceptació). Al llarg de la seva vida Alberto Manzi va posar de manifest la seva preocupació pels grans temes educatius: la llibertat, la solidaritat, la violència, el racisme...

Les mines antipersona

Descripció

A partir d'un joc com el buscamines, descobrir els efectes devastadors de les mines de debò i els interessos que s'amaguen rere el comerç d'armes.

Àrea

Socials, Ètica, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

El Preàmbul de la Declaració Universal dels Drets Humans.

El contingut de la Declaració sobre una Cultura de Pau (disponible a l'apartat de *documentació* del web).

Objectius

Reflexionar sobre el mal ocasionat per les mines antipersona i la ingent quantitat de recursos necessaris per a desactivar els seus mortífers efectes, latents durant dècades.

Reflexionar sobre els interessos que han permès la seva utilització.

Material o suport

Textos adjunts.

Metodologia

Primera part. 15 minuts

S'escullen cinc alumnes. A cadascú se li assigna un dels cinc textos adjunts, per tal que el llegeixi i prepari allò que li suggereix, amb l'objectiu de realitzar una exposició posterior davant els seus companys i companyes.

La resta de la classe es divideix en grups de quatre per a jugar al joc del buscamines (una variant sobre el dels vaixells). Se'ls demanarà que assumeixin el rol d'un camperol que ha d'anar al camp a treballar. Guanya qui menys mines troba.

Instruccions per al joc del buscamines.

Opcional: si es disposa d'una aula d'informàtica ben dotada, es pot optar per utilitzar el joc del *Buscamines* inclòs habitualment en els ordinadors. Per a aquesta variant, consulta l'apartat de la web Jocs i intervencions educatives; el *Buscamines*.

Segona part. 25 minuts

Els/les alumnes que han preparat els textos fan la valoració del que se'ls ha assignat, durant un màxim de 5 minuts cadascú, a la resta de la classe.

Tercera part

Durant els últims minuts, s'organitza un petit debat entre tota la classe sobre els arguments i les conclusions que s'han presentat.

Es poden fer servir les següents idees per a començar el debat:

- Què et suggereix el joc del buscamines a partir del que has escoltat sobre les mines?
- Tots i totes hem jugat moltes vegades a soldats i a la guerra, i és divertit perquè cap de nosaltres es fa mal, però la guerra té conseqüències terribles per a les persones que les pateixen. Quines altres coses poden passar en una guerra?
- Les mines antipersona són un negoci per als fabricants d'armes. Què en penses, d'aquest tipus de comerç?

Avaluació

L'alumnat tenia prèviament informació sobre les dimensions del problema de les mines antipersona?

Comentar l'article *Volver a caminar* (Lula Gómez. El País, 7-5-2006), sobre les operacions i les pròtesis dels nens i nenes mutilats a causa de les mines.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia l'enllaç a: La ribera de l'Oka (lectura i reflexió sobre la carrera armamentística i la necessitat de la resolució pacífica dels conflictes).

Elaboració del material

Aquesta activitat forma part dels *Materiales para la educación en Derechos Humanos* (Gorka Azkarate, Lorda Errasti i Maite Mena. Ararteko, 2000).

Està adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Annex 1. Regles del buscamines

El *Buscamines* és una variació del joc de la guerra de vaixells.

Està pensat per a dos contrincants o per a dues parelles de contrincants. Com en el joc de vaixells, cada participant dibuixa en un paper quadriculat dos quadrats de deu caselles per costat. Es numeren les cel·les horitzontals i a les verticals se'ls assignen les deu primeres lletres de l'abecedari.

Un dels quadrats es deixa en blanc (representa el «camp minat» que ha sembrat l'adversari) i l'altre s'utilitza per a sembrar les pròpies mines (les quals ha d'intentar evitar, si pot, l'altre jugador). Per exemple, cada jugador pot posar deu mines.

Els participants han d'assumir el rol d'un camperol que ha d'anar al camp a treballar. No tenen més remei que moure's pel camp minat, si volen conrear-lo i no morir-se de gana.

Es sorteja qui comença a jugar. Alternativament, han de dir les coordenades d'una de les caselles on es creu que l'altre no haurà posat cap mina.

L'oponent ha de dir «segueixes viu» si no ha trepitjat cap mina i «ha esclatat un mina» si la trepitja.

Guanya el més afortunat, qui casualment «trepitja» menys mines (és un joc d'atzar, i per tant és impossible saber on estan les mines, com en la realitat).

Annex 2. Textos

Text 1

Testimoni d'una persona mutilada

Manuel Orellana, de vint-i-cinc anys, era conscient del perill que corria mentre treballava en els cafetals d'El Salvador. «Sabíem que hi havia mines, però la necessitat t'obligava a treballar i a assumir riscos», recorda avui des de casa seva. Una mina li va seccionar ambdues cames el 12 de desembre de 1991. Dues setmanes després, la pau posava fi a una de les guerres més brutals de la dècada dels vuitanta. «Estats Units i la Unió Soviètica posen les armes, i nosaltres els salvadorencs, els morts», havia afirmat el jesuïta Ignacio Ellacuría, assassinat per ordre de la cúpula militar salvadorenca el novembre de 1989. Tot i que viu en una casa ocupada a l'espera de l'ordre d'expulsió i treballa en una cooperativa tèxtil amb greus problemes econòmics, Manuel pertany a una minoria privilegiada de la qual formen part aquells mutilats que han aconseguit normalitzar la seva vida sentimental i familiar. Un any després del seu accident, va conèixer a l'Edith Hèrcules, de vint-i-quatre anys, i ara tenen tres fills. Sempre utilitza les pròtesis. Tots els dies recorre una mitjana de tres quilòmetres per a arribar al seu treball. Manuel va evitar la guerra. Vivia a Artatao (Chalatenango), zona d'influència guerrillera, però mai va militar en les seves files. Tampoc va caure en mans de l'exèrcit com molts dels seus amics camperols. Va fugir a Hondures amb la seva família el gener de 1982. Hi va viure durant tres anys, dependent de l'ajuda humanitària.

El Salvador és un cas únic. Així com durant la guerra es va combatre amb una sorprenent brutalitat, una vegada signada la pau, tant els grups insurgents com l'exèrcit van participar directament en la localització

dels camps de mines. A principis de 1994, dos anys després del final del conflicte, ja no es produïen noves víctimes per culpa de les mines abandonades.

(Gervasio Sánchez, periodista. El testimoni de Manuel Orellana i d'altres víctimes de les mines pot trobar-se en el llibre *Vidas minadas*, editat per Intermón, Metges Sense Fronteres i Mans Unides, 1997, Madrid)

Text 2

Conseqüències per a la població civil de l'existència de mines: Efectes en l'agricultura, ajuda humanitària, etc.

Cada mes, a tot el món, prop de vuit-centes persones civils moren a causa de les mines antipersona i 450 són greument ferides. Perquè ens en fem una idea, només a Cambotja, considerat com el país amb més alt percentatge d'habitants mutilats, el nombre de morts se situa en unes 62.000 persones. La major part de les víctimes de les mutilacions són agricultors, i sense una cama o un braç ja no poden proveir-se d'aliments per a ells ni per a la seva família.

Es fa difícil saber on estan situades les mines ja que estan enterrades o han estat dissenyades per a passar desapercebudes sota terra. Un dels objectius d'escampar mines és impedir l'accés als terrenys útils: fonts, terres de cultiu o entorn dels poblats, convertint així la vida quotidiana dels habitants en una carnisseria. La plaga de les mines comporta importants seqüeles econòmiques. D'una banda, les despeses de l'atenció sanitària suposen un gran cost per al país. Una víctima de mina necessita grans quantitats de sang per a transfusions i requereix una intervenció quirúrgica especial que elimini els teixits morts o infectats.

El tractament mèdic, la rehabilitació i la possibilitat de col·locar una pròtesi a la qual cal adaptar-se i que no dura tota la vida incrementa notablement les despeses. D'altra banda, les mines impedeixen l'accés als recursos bàsics. L'agricultura i la mineria constitueixen la base de l'economia en la major part dels països afectats.

Terres fèrtils han de ser abandonades perquè no poden conrear-se. A l'Afganistan, on l'economia depèn de la transhumància i el pasturatge, les pèrdues de bestiar són constants. Les vies de comunicació queden tallades i l'explotació de recursos potencials, com el turisme, es veuen obstaculitzats.

Milions de persones han d'abandonar els camps, les seves cases, les seves poblacions i totes les seves pertinences. Es converteixen en refugiats o desplaçats. Les mines agreugen aquest problema perquè impedeixen la repatriació i la tornada d'aquestes persones als seus llocs d'origen. Els que decideixen tornar assumeixen un doble risc: sortejar els perills que generen els camps minats i intentar refer la seva vida en una terra devastada.

(*Un enemigo que no duerme. Las minas terrestres*, Susana Domingo i Eva San Martín. Fullets informatius de Mans Unides, 1997)

Text 3

Tipus de mines

Al món existeixen uns 300 models diferents de mines, que es poden classificar segons la seva composició, la seva finalitat (antipersona, antitanc o antihelicòpter), el seu sistema d'activació o les seves característiques. Les mines terrestres poden variar molt pel que fa a la seva grandària: des dels 10 centímetres de diàmetre i uns pocs grams d'algunes mines antipersona, fins a més de mig metre i un pes de més de deu quilos, les mines antitanc.

Segons la seva composició ens trobem amb mines fabricades amb fusta, plàstic o metall i amb materials explosius tan variats com TNT, tetrilo, PETN, RDX, amatol, etc. A més, es poden dotar de metralla (que pot ser direccional) per a multiplicar els seus efectes. Dels materials amb els quals estiguin fabricades depèn que siguin detectables, amb un alt contingut en components metàl·lics, o indetectables, bàsicament de plàstic.

Els principals tipus de mines són:

- Explosives: es troben enterrades, en els arbres... i exploten en sentir la pressió d'un pes a sobre seu.
- Fragmentàries: posseeixen incrustats trossos de metralla amb la intenció d'augmentar els danys sobre la persona afectada directament per l'explosió i també sobre aquells que quedin dintre del seu radi d'acció.
- Mines saltadores: estan dissenyades perquè els seus efectes siguin més greus. Tenen un dispositiu especial que activa una càrrega de propulsió que impulsa la mina a una altura determinada, abans d'explotar. Aquesta altura pot ser la del maluc humà, o fins i tot dos o tres metres perquè els danys es localitzin al cap, de manera que la persona afectada mori a l'acte.

Altres tipus de mines: indetectables amb dispositius anti-desactivació; mines que es connecten o desconnecten quan senten les vibracions d'un vehicle acostant-se; amb activadors d'infrarojos o sistemes magnético-acústics...

(*Un enemigo que no duerme. Las minas terrestres*, Susana Domingo i Eva San Martín. Fullets informatius de Mans Unides, 1997)

Text 4

Cost de la fabricació i col·locació de les mines i cost de la seva localització i destrucció

El preu de la fabricació d'una mina oscil·la molt, depenent del tipus de mina que sigui. La més barata costa unes tres-centes pessetes i la més cara unes cinc mil. Però les mines més sofisticades, les que s'activen o es desactiven per les vibracions que senten quan s'acosta un vehicle, poden arribar a costar unes 30.000 ptes. La col·locació de les mines en el terreny escollit és molt barata i existeixen molts mètodes per a col·locar-les. Es poden col·locar manualment per les tropes d'artilleria i a través de mecanismes com els sembradors de mines, que poden col·locar unes dues mil mines en hora i mitja, o mitjançant altres dispositius dispersadors que es poden col·locar en vehicles motoritzats i que tenen la missió d'escampar-les a distància.

Desminar un camp pot costar unes cent vegades més que el cost de la mina col·locada. A major sofisticació de la mina, més car resulta desactivar-la. El seu preu oscil·la entre les 50.000 i les 150.000 ptes. Segons l'ONU, el desminatge complet de tots els camps de mines existents superaria els 33.000 milions de dòlars. A això cal afegir que en el cas del sondeig manual (que, com hem indicat, és el més habitual) la mitjana de neteja és de 20 a 50 metres quadrats per persona i dia. La Creu Roja calcula que a aquest ritme es trigarien més de 1.000 anys a deixar el món net de mines. Durant l'any 1995 es van desactivar unes 100.000 mines, però es van sembrar al voltant de 2 milions de noves mines. Es calcula que al món hi ha col·locades uns 110 milions de mines que ocasionen unes vint-i-tres mil víctimes anuals, de les quals més de la meitat moren abans d'arribar a l'hospital.

(*A un paso de la muerte...o de la esperanza*, Greenpeace, 1995)

Text 5

La campanya contra les mines antipersona rep a Oslo el Nobel de la Pau

La Campanya Internacional contra les Mines Antipersona i la seva coordinadora, Jody Williams, van rebre ahir a Oslo el premio Nobel de la Pau 1997. Durant la cerimònia, celebrada a l'Ajuntament d'Oslo, es va lliurar el taló per valor de 7,5 milions de corones (gairebé 150 milions de pessetes) amb què està dotat el guardó. El president del Comitè Nobel, Francis Sejersted, va recordar en el seu discurs que la campanya va realitzar una decisiva contribució perquè s'assolís l'acord sobre un tractat de prohibició de les mines antipersona. El tractat per fi es va redactar i va ser signat a Ottawa a principis del mes de desembre per un total de 121 Estats. Entre els països signataris faltaven Rússia, Xina i Estats Units. (...) Cada any les mines maten 26.000 persones per tot el món (...) El cambotjà Tun Channareth, que va perdre les dues cames a causa de l'explosió d'una mina, va rebre el premi en nom de la campanya, que està activa a seixanta països i que agrupa a més de mil organitzacions.

(*El Correo*, 11 de desembre de 1997, pag. 34)

El joc del llapis

Descripció

Per parelles, elaboració d'un dibuix com a mitjà de reflexió sobre la resolució de conflictes.

Àrea

Plàstica, Tutoria.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

El Preàmbul de la Declaració Universal dels Drets Humans.

El contingut de la Declaració sobre una Cultura de Pau (disponible a l'apartat de documentació del web).

Objectius

Reflexionar sobre les actituds cooperatives com a mesura imprescindible per a la resolució dels conflictes.

Metodologia

Primera part

Davant un full en blanc, les alumnes i els alumnes se situen per parelles. Només un full i un llapis per a cada parella. Cada parella ha d'agafar el llapis alhora i no deixar-lo anar. No val deixar-lo en cap moment. No val parlar.

Amb el llapis agafat alhora, es posaran a dibuixar. Cap dels dos podrà saber què vol dibuixar l'altre. Se'ls dirà que s'han d'esforçar al màxim per a dibuixar el que ells volen. Se'ls donarà un minut per a pensar i imaginar alguna cosa i tres minuts per a dibuixar.

Els resultats possibles són:

- Un dels dos cedeix en tot moment i es limita a deixar-se portar. «Jo perdo perquè tu guanyis».
- Cap cedeix. Cap aconsegueix dibuixar res. «Jo no guanyaré, però tu tampoc».
- Cedeixen alternativament i aconsegueixen dibuixar una mica. «D'acord, hem sortit guanyant-hi els dos».

Segona part

L'exercici es torna a repetir i ara sí que es pot parlar.

Es comparen els resultats obtinguts, parlant i sense parlar.

Debat conjunt.

Opcionalment

Un cop finalitzat el joc, es pot demanar a l'alumnat una breu redacció sobre guerra, pau i resolució de conflictes. Se'ls faciliten els textos adjunts com a model. Annex.

Es pot fer també una breu anàlisi del contingut d'aquests textos.

Avaluació

Com s'han sentit en els diferents casos, cedint, sense cedir o cedint alternativament?

Les conclusions són aplicables, a més de les guerres, als conflictes de convivència quotidians?

Poden recordar casos concrets de situacions abordades d'alguna de les tres formes? Quina és la seva valoració?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les altres activitats d'aquest apartat de la Guia sobre plàstica.

Elaboració del material

Aquesta activitat, amb el mateix títol, forma part dels *Materiales para la educación en Derechos Humanos* (Gorka Azkarate, Lourdes Errasti y Maite Mena. Ararteko, 2000).

Adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Annexos

José Ortega y Gasset. *La Rebelión de las Masas*

«L'enorme esforç que comporta la guerra només pot evitar-se si s'entén per pau un esforç encara més gran, un sistema d'esforços complicadíssims i que, en part, requereixen la venturosa intervenció del geni. Una altra visió és un pur error.: interpretar que la pau és com el simple buit que la guerra deixaria si desaparegués; i per tant, ignorar que si la guerra és una cosa que es fa, també la pau és una cosa que cal fer, que cal fabricar, posant en l'objectiu totes les potencialitats humanes. La pau no «està aquí», senzillament, a punt perquè l'home la gaudeixi. La pau no és el fruit espontani de cap arbre.»

Txomin Lamizik. *Ensayo sobre prospectiva*. Ed. Hegia. 1973

«El problema de la pau és que no es pot fabricar només des d'un costat. Per a construir la pau sempre necessitarem ajuda. I ajuda precisament de a qui menys ens agradaria haver-la de demanar. Ajuda dels nostres enemics... Qualsevol diria que la feina és impossible; necessito ajuda i només me la poden donar els meus enemics... Si m'ajudessin ja no serien els meus enemics, són els meus enemics precisament perquè són els que no volen ajudar-me. Però la feina no és impossible. Teòricament, no és ni tan sols difícil. N'hi hauria prou amb convèncer els nostres enemics que ells també hi sortirien guanyant molt si ens ajudessin. Convèncer-los, arribar a un acord, i després ser fidels, ambdues parts, a allò acordat. N'hi ha prou amb un mal moment per a iniciar una guerra, però la pau només és possible gràcies a un esforç continuat.»

El litigi

Descripció

Simulació d'un conflicte en una petita comunitat i el seu intent de resolució a partir només de les gestions dels mateixos protagonistes.

Àrea

Tutoria, Filosofia, Teatre.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

El contingut de la Declaració sobre una Cultura de Pau. Especialment, els següents punts de l'article 3:

El desenvolupament ple d'una cultura de pau està integralment vinculat a:

- a) La promoció de la solució pacífica dels conflictes, el respecte i l'enteniment mutu i la cooperació internacional;
- c) La promoció de la democràcia, el desenvolupament dels drets humans i les llibertats fonamentals i el seu respecte i compliment universals;
- d) La possibilitat que totes les persones a tots els nivells desenvolupin aptituds per al diàleg, la negociació, la formació de consens i la solució pacífica de conflictes;
- e) L'enfortiment de les institucions democràtiques i la garantia de la participació plena en el procés del desenvolupament;

Objectius

Aprendre a resoldre els conflictes dialogant.

Situar els/les alumnes en una circumstància en la qual han de desenvolupar recursos i estratègies.

Motivar els/les alumnes cap al respecte i potenciació dels drets humans en el seu entorn i en la societat en general.

Metodologia

Explicar que hi ha diferents tipus de conflictes i maneres de resoldre'ls. Annex.

Proposar un cas, o escollir-lo amb l'ajuda de l'alumnat, sobre el qual es treballarà. El cas pot ser fictici o real, l'important és que estigui ben descrit, amb la informació i els detalls necessaris per a poder treballar-lo (per exemple, es pot plantejar un desacord dins d'una comunitat de veïns, ja sigui per la utilització del vestíbul o els terrats, la neteja de l'escala, el pagament de les despeses comunitàries, etc.).

Organitzar la classe com si fos la comunitat (per exemple un poble), en la qual hi ha el conflicte: ara hi ha dues parts enfrontades, «els litigants».

Els "litigants" (de dos a quatre alumnes) es col·loquen al centre, i a prop d'ells els seus respectius "amics i parents".

La resta de la classe es disposa en cercle al seu voltant, com si fossin els "habitants del poble": fan de públic i no poden participar directament en el litigi o intent de conciliació.

Entre els litigants se situa un "moderador", per tal de garantir el respecte del torn de paraula i evitar baralles.

Cal nomenar també, un o més «homes savis» (o «dones sàvies»), que se situen fora del cercle: els litigants i els seus amics i parents només s'hi poden dirigir quan vulguin una opinió externa, no intervenen si no se'ls ho demana directament.

Temps destinat al litigi, 30 minuts:

Els litigants hauran d'exposar les seves queixes o reivindicacions per torns, deixant que els altres també expliquin la seva versió dels fets, el seu punt de vista. El debat ha de continuar fins que s'arribi, si pot ser, a un acord final, un pacte.

L'activitat pot acabar de diferents maneres:

- Satisfactòriament, arribant a un acord.
- Sense arribar a cap acord, per la incapacitat d'una de les parts, o de les dues, de reconèixer la part de raó dels altres o els propis errors.

Pot passar també que el litigi s'hagi enfocat malament, buscant «un culpable» que al final no s'ha identificat, per la senzilla raó «que no hi havia culpable», ja que el que havia passat era que senzillament s'havia produït un malentès o hi havia hagut falta de comunicació (en aquest cas l'activitat pot acabar satisfactòriament, reconeixent el fet, o insatisfactòriament, sense reconèixer-ho alguna de les parts).

Avaluació

Es fa amb la participació de tot l'alumnat, tant els que han representat el judici com els que han fet d'habitants del poble. Analitzar conjuntament com ha funcionat el procés:

- S'ha arribat a un acord final? Si no s'ha aconseguit, quines han estat les causes?
 - Les parts, s'han escoltat?
 - S'han fet esforços de comprensió de la part contrària?
 - S'ha sabut cedir o només s'ha exigít?
 - Ha costat arribar a l'acord final?
 - L'acord final, es considera beneficiós per ambdues parts?
 - Es considera adequat aquest sistema de resolució de conflictes?
 - Els alumnes que han fet "d'habitants del poble" haguessin volgut intervenir en algun moment?
 - S'ha comès alguna injustícia?
 - S'hauria resolt millor el conflicte a través d'un judici formal, amb advocats, fiscal i jutge?
- Analitzar també la capacitat de representació.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats d'aquest apartat.

Elaboració del material

Grup d'educació, Amnistia Internacional Catalunya. A partir de l'activitat *Tipos de tribunales*, del llibre *ABC: La enseñanza de los Derechos Humanos* (Nacions Unides, Alt Comissionat pels Drets Humans, 2004).

Annex. Tipus de conflictes i maneres de resoldre'ls

Quan hi ha desacords entre persones o col·lectius els procediments judicials són l'últim recurs com a mitjà per a resoldre les discrepàncies. Moltes vegades, afortunadament, no cal arribar-hi, ja que hi ha altres mitjans que permeten evitar-ho.

Per exemple, un parell de situacions habituals són les següents:

- Una parella que es volen separar intenten posar-se d'acord pel que fa a les condicions de la separació. Si saben gestionar bé les seves discrepàncies i arribar a un acord, no tenen per què arribar a un judici i que llavors sigui una tercera persona, el jutge, qui decideixi les condicions.

- Un treballador acomiadat pot arribar a judici si no està d'acord amb el fet d'haver estat acomiadat, o amb les condicions o compensacions de l'acomiadament, ja sigui perquè l'empresa s'ha negat a dialogar o perquè durant el diàleg no s'han posat d'acord.

D'altra banda, a l'acord dialogat s'hi pot arribar de diferents maneres:

- A partir només de la intervenció dels afectats.
- Amb l'ajuda d'altres de persones o col·lectius que intenten afavorir l'acord, si no se'n surten ells sols. Les mediacions, els arbitratges, els jutjats de pau als nuclis urbans petits, la intervenció de parents o amistats, etc. són alternatives que en molts casos poden ser molt efectives.

No obstant, la resolució dels conflictes sense recórrer al sistema judicial no és sempre garantia d'equitat i veritable justícia, ja que també es pot donar el cas que es produeixin pressions durant els intents d'arribar a acords que obliguin a una part a acceptar una resolució que en el fons troba injusta. Un exemple d'aquest tipus pot ser la forma de resoldre els conflictes d'algunes col·lectivitats, condicionades per costums atàvics de vegades molt poc respectuosos amb els drets de les persones (per exemple, els casos relacionats amb la condició i la llibertat de la dona en alguns països islàmics). En aquestes situacions, llavors el que cal és precisament reclamar un nivell de justícia superior que permeti evitar la discriminació comunitària tradicional.

Però al marge d'aquests casos, el recurs al diàleg, a les mediacions, als arbitratges més o menys formals, etc. (en l'àmbit familiar, escolar, veïnal, municipal...) són eines que sempre s'haurien de tenir presents com a primera opció a l'hora d'intentar resoldre un conflicte, ja que l'experiència demostra que poden ser eines molt efectives, a més de ràpides, àgils i menys costoses.

Paraules, elogis i desqualificacions

Descripció

Proposta de reflexió sobre la pròpia objectivitat: fins a quin punt les opinions que ens anem formant varien segons ens agradi o desagradi de forma subjectiva el que veiem, sense criteris racionals.

Àrea

Llengua, Ètica, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 18 i 19 (Llibertat d'expressió).

Article 13 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.

Objectius

La importància de l'empatia.

Qüestionar la pròpia objectivitat; plantejar que les opinions que ens formem o exposem varien segons ens agradi o desagradi el que veiem.

Reconèixer el deteriorament de l'autoestima i de la convivència que produeixen els insults, les desqualificacions i les infravaloracions.

Preparació per part del professorat

--

Material o suport

--

Metodologia

Primera part.

Característiques, qualitats o defectes?

Reflexionar sobre el fet que les opinions que ens formem o emetem varien segons ens agradi o no el que veiem. Cosa que a més es reflecteix en les paraules que utilitzem. Per exemple, es pot dir de la mateixa persona que «manté les distàncies» o bé que és «independent»; que és «agressiva» o bé «ferma»; que és «submissa» o bé que està «disposada a cooperar».

a) Fer que els/les alumnes enumerin, de la manera més positiva possible, cinc qualitats que realment admirin d'ells mateixos. Donar-los a continuació una perspectiva negativa, o demanar que les busquin ells mateixos, de manera que les mateixes característiques, en lloc d'afalagadores es tornin feridores.

b) Invertir després els termes, enumerant primer unes característiques negatives de les quals els alumnes no n'estiguin gaire orgullosos i utilitzar després termes equivalents que facin que la llista resulti menys ofensiva.

c) Fer que els/les alumnes pensin en altres contraposicions d'aquest tipus.

Una altra versió d'aquesta activitat és demanar als/les alumnes que enumerin adjectius amb els quals generalment es descriu les noies o els nois. Seguidament els qualificatius s'atribueixen a l'altre gènere (per exemple, ser «enèrgic» o «tenir objectius clars» es consideren qualitats en un noi, però es consideraran «brusquetat» o «ambició» en una noia).

Segona part.

Les paraules feridores, els insults

A l'article 13 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant es reconeix el dret de l'infant a la llibertat d'expressió, però es restringeix específicament quan atempta contra «els drets o la reputació dels altres». Quins límits han d'imposar-se al que podem dir sobre els nostres pensaments i creences? Podem dir sempre el que vulguem?

S'aconsella que el professor/a procedeixi amb tacte al plantejar l'activitat següent.

Demandar als participants que escriguin en un full comentaris feridors que hagin escoltat a l'escola.

A la pissarra, o en alguns fulls grans de paper penjats a la paret formant una tira horitzontal, posar en un extrem «broma/joc» i en l'altre «molt feridor/degradant».

Explicar que, imaginant una gradació entre els dos extrems, vagin posant cada expressió de les escrites prèviament en el lloc que en la seva opinió li correspongui en l'escala (com alternativa, es poden recollir els papers perquè els llegeixi el professor/a, de manera que es mantingui l'anonimat, després d'això els/les alumnes els situen en l'escala).

A continuació es demana que, en silenci, es reflexioni sobre el que hi ha a la paret. Normalment, les mateixes paraules apareixeran diferents vegades i gairebé sempre es classificaran en categories diferents.

Comentar a continuació l'experiència: demanar als/les alumnes que classifiquin les paraules per categories (per exemple, aspecte, aptituds, origen ètnic, sexualitat).

- Hi ha paraules només per a les noies? Només per als nois?
- Quines conclusions es poden extreure de les paraules ofensives d'aquestes categories?
- Per què hi ha persones que han trobat una paraula molt feridora i unes altres opinaven que era graciosa?

Dividir la classe en petits grups i donar a cada grup una o més de les paraules o expressions que s'han considerat més ofensives. Demandar a algú de cada grup que llegeixi la primera paraula o expressió.

El grup ha d'acceptar que es tracta d'un comentari feridor i comentar:

- 1) si ha de permetre's a la gent dir coses així.
- 2) què fer si això succeeix.

Repetir-ho amb cada paraula o expressió.

Finalment, comentar amb el conjunt de la classe els drets i obligacions que impliquen l'ús del llenguatge, les seves limitacions quan és potencialment ofensiu:

- Estan obligats els professors/es a impedir els insults agressius a l'escola?
- Estan obligats els/les alumnes a no fer-los servir en privat? En cas afirmatiu, per què?
- Què podem fer en la nostra comunitat per a posar fi als insults?
- Per què és important?

Avaluació

Comprovar si l'activitat ha alterat, i en quin sentit, la idea prèvia que es tenia sobre l'ús de determinades paraules.

Plantejar-se el diferent sentiment que es pot tenir segons un sigui o es consideri víctima o emissor de l'agressió verbal.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Sobre la llibertat d'expressió en general: *Censura i llibertat d'expressió* (apartat d'humor gràfic i drets humans, diferents propostes).

Elaboració del material

ABC: la enseñanza de los derechos humanos; actividades prácticas para escuelas primarias y secundarias. Nacions Unides, Alt Comissionat pels DDHH, 2004.

Adaptació del Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

El punt de vista de l'altre

Descripció

Joc de rol basat en situacions properes als/les alumnes per tal de millorar la seva capacitat empàtica, i facilitar així que les relacions mútues tinguin en compte els drets i les necessitats dels altres.

Àrea

Tutoria, Ètica.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Article 19 : «Tot individu té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió.»

Objectius

Animar els/les alumnes a considerar les experiències, els sentiments i les necessitats dels altres.

Reconèixer la necessitat de posar-se en el lloc dels altres.

Comprovar la tendència de cadascú a jutjar els altres des del propi marc de referència: segons els propis sentiments, valors, necessitats i motivacions.

Aprendre a tenir en compte les emocions, els punts de vista i les perspectives de les altres persones.

Posar en evidència que sense tenir en compte els aspectes enumerats anteriorment és difícil aconseguir una societat en què els drets humans siguin realment respectats.

Preparació per part del professorat

Conèixer el funcionament dels jocs de rol (al final de la Guia, apartats temàtics).

Material o suport

Textos de situacions (annex1). Full d'observacions (annex2).

Metodologia

Es fan grups de tres alumnes.

A cada grup se li dona la mateixa situació (annex 1).

Dos dels/les alumnes representen cadascú un dels rols i tracten de comunicar a l'altre com percep el problema segons el propi rol. Es pot parlar de les experiències, els sentiments i les motivacions relacionades amb el problema.

El tercer membre del grup actua d'observador. Ha de prendre nota en un full d'observació (annex 2) de les experiències prèvies, els sentiments i les motivacions de cadascun d'ells.

Un cop fet això, s'intercanvien els rols, de manera que tots/es facin el paper d'estudiant 1, d'estudiant 2 i d'observador/a.

Es repeteix el mateix procés en una altra situació (segons les característiques del grup, pot donar temps per representar més o menys situacions).

Avaluació

De forma independent en cada un dels grups, es fa l'anàlisi de l'experiència i de les diferents reaccions.

Després d'uns 10 minuts, es pot fer una posada en comú en el grup gran.

- Quin ha estat el punt de vista mostrat?
- Quines experiències i motivacions permetien comprendre el punt de vista de l'altre?
- Com s'han sentit en canviar de rol?
- Ha estat difícil fer d'observador?
- Quins són els punts principals de l'activitat realitzada?

- Per què és important tenir en compte el punt de vista de l'altre?
- Aquest aprenentatge té alguna relació amb els principis continguts a la Declaració Universal dels Drets Humans? Concretar-los en cas afirmatiu.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les altres activitats de sobre expressió corporal i dramatització (al final de la Guia, apartats temàtics).

Elaboració del material

Adaptació per part del Grup d'educació d'Amnistia Internacional Catalunya de la dinàmica proposada per Ana Martínez Pampliega i Manuel Marroquín Pérez a: *Programa Deusto 14-16, I. Desarrollo de habilidades sociales*. Ed. Mensajero. 1997

Annex 1. Situacions

Situació 1

Estudiant 1:

Vosaltres dos sou molts bons amics. Demà teniu un examen. Els exàmens anteriors els has suspès i et preocupa moltíssim el que diran els teus pares si aquest examen també el fas malament. Així que has decidit fer-te "Xuletes". Els teus pares sempre et diuen que el que compta són les notes, que és el que serveix. A més a més, una xuleta no és res de greu. Has decidit demanar ajuda al teu amic per tal que t'ajudi a preparar les xuletes. Els amics sempre s'ajuden.

Estudiant 2:

Vosaltres dos sou molts bons amics. Aquest cop el teu amic t'ha demanat que l'ajudis a preparar una xuleta per l'examen, però tu no vols fer-ho. Et sembla que cadascú ha de responsabilitzar-se de la seva feina i que copiar no està gens bé. A casa sempre t'han dit que s'ha d'anar amb la veritat per davant. A més a més, saps que el professor se n'acabarà assabentant i al final tu ets el que es pot trobar al mig de l'embolic. No és just que el teu amic et demani això, perquè no hagi estudiat pels exàmens anteriors, mentre tu sí que ho has fet. Estàs realment enfadat i preocupat, perquè tampoc vols deixar de ser amic seu.

Situació 2

Estudiant 1:

D'aquí dos dies teniu l'examen d'anglès. T'ha desaparegut el llibre i no pots estudiar. Cal que aprovis l'examen, però no vols demanar diners als teus pares per a un altre llibre perquè sempre et diuen que ets un despistat, que tens poca cura de les teves coses. Has decidit demanar-lo al teu amic. Ell sempre prepara bé els exàmens i segur que ja ho ha estudiat tot. Només li caldrà repassar-ho una mica abans de l'examen.

Estudiant 2:

El teu amic necessita el llibre d'anglès perquè el seu ha desaparegut. Com que tu ja tens quasi preparat l'examen vol que li deixis. No et sembla just que, perquè ell no hagi estudiat, tu hakis de sortir-hi perdent. A més a més saps per exàmens anteriors que si no repasses la matèria el dia anterior tindràs moltes dificultats. Vols seguir sent el seu amic, però no vols deixar-li el llibre.

Situació 3

Estudiant:

Has arribat tard a classe perquè t'has trobat amb un amic. No l'havies vist des de feia molts dies i volies parlar amb ell. Tu creus que els amics cal cuidar-los, és important quedar bé

amb ells i "total per uns minuts" tampoc passa res. Quan arribes a classe, el professor no et deixa entrar i tampoc et permet que li expliquis per què has arribat tard. A tu t'agradaria entrar a la classe perquè d'aquí uns dies tindràs l'examen i si no hauràs de demanar a d'altres que t'ho expliquin.

Professor/a:

Avui un noi ha arribat tard. Ja estàs fart de la manca de puntualitat dels alumnes. Això vol dir poc respecte cap a tu i cap als companys. No es preocupen d'arribar a l'hora i després interrompen la classe o l'endarrereixen posant qualsevol excusa. De manera que no et dóna temps a fer tot el programa. Tu ets responsable que es vegi tot el temari perquè si nó, no estaran preparats en aquesta assignatura. Com tampoc no vols demanar-los que estudiïn gaire pel seu compte, has decidit no deixar entrar a ningú fora de l'hora per molt bona excusa que tinguin.

Situació 4

Estudiant 1:

Vosaltres dos sou bons amics. Per això, el teu company t'ha demanat que l'ajudis amb uns nois que l'estan desafiant per barallar-se. Tu no vols barallar-te, però vols seguir sent el seu amic. Tens un cosí més gran que va acabar molt malament per una baralla i has promès a la teva família que no et ficaries mai en embolics. Penses que els problemes poden resoldre's pacíficament.

Estudiant 2:

Un grup de nois estan constantment provocant-te i desafiant-te perquè et barallis amb ells. No vols anar-hi sol, així que li demanes ajuda a un bon amic. El teu pare sempre et diu que t'has de defensar i la forma en què generalment resols els problemes és barallant-te. A més a més, creus que els amics han d'ajudar-se.

Annex 2. Full d'observació

Per a escriure les experiències, sentiments i motivacions que hi ha darrera del que comunica cada un dels/les estudiants.

Estudiant 1:

Experiències:

Sentiments:

Motivacions:

Estudiant 2:

Experiències:

Sentiments:

Motivacions:

Simulació d'un judici

Descripció

Simulació a l'aula d'un judici per tal de prendre consciència de la importància de tenir una bona protecció contra qualsevol discriminació per part de la justícia.

Àrea

Tutoria, Llengües, Socials.

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

3 sessions de 60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Els articles 10 i 11, relatius al dret de tota persona al dret a un judici independent i imparcial i a ser considerada innocent mentre la seva culpabilitat no hagi estat provada:

Article 10

Tota persona té dret, en condicions de plena igualtat, a ser escoltada públicament i amb justícia per un tribunal independent i imparcial, per a la determinació dels seus drets i obligacions o per a l'examen de qualsevol acusació contra ella en matèria penal.

Article 11

1. Tots els acusats d'un delicte tenen el dret que es presumeixi la seva innocència fins que no es provi la seva culpabilitat segons la llei en un judici públic, en què se li hagin assegurat totes les garanties necessàries per a la seva defensa.

2. Ningú no pot ser condemnat per actes o omissions que en el moment que varen ésser comesos no eren delictius segons el dret nacional o internacional. Tampoc no es pot imposar cap pena superior a l'aplicable en el moment de cometre el delicte.

Objectius

Situar els/les alumnes en una circumstància en la qual han de desenvolupar recursos i estratègies.
Posar en relleu la importància dels judicis justos quan hi ha conflictes entre persones o col·lectius.

Preparació per part del professorat

Si ho considera oportú, informar-se més sobre el desenvolupament d'un judici. Més informació:
Judicis justos i imparcials, definicions: www.amnistiacatalunya.org/edu/cat/historia/dh-a10-11.html
Casos i textos sobre judicis justos i injustos: www.amnistiacatalunya.org/edu/2/jj

Material o suport

Text dels articles 10 i 11 de la Declaració Universal dels Drets Humans.
Explicacions per a preparar el simulacre de judici (annex 1).

Metodologia

1a sessió

Es presenta la dinàmica i es llegeixen conjuntament els articles 10 i 11 de la Declaració Universal dels Drets Humans. S'aclareixen els dubtes que es presentin i es demana a l'alumnat que posi exemples de judicis (justos o injustos) que conegui, actuals o d'èpoques anteriors (trets de la premsa, el cine, la televisió, la literatura o a partir dels coneixements de l'àrea de socials).

Comentar, segons els casos, el motiu pels quals uns han estat judicis justos i els altres injustos.

Fer una explicació general del funcionament d'un judici, dels seus participants i els respectius rols.

Per a la sessió següent, cal que l'alumnat pensi en un cas a partir del qual representar un judici, buscant o redactant

la corresponent informació, tant del cas com de les previsions que es puguin fer del desenvolupament del judici (els casos poden ser reals o ficticis, tret dels mitjans de comunicació, d'alguna obra literària o inventats per l'alumnat, però han d'estar ben documentats).

2a sessió

Es presenten les diferents propostes sobre judicis (justos o injustos) i se n'escull una.

Un cop escollida:

1. S'han d'acabar de definir els fets del cas escollit.
2. S'han de definir els participants i les seves funcions. Per exemple:
 - Acusat/da: 1 o més alumnes (segons el cas triat).
 - Fiscals: uns 5 o 6 alumnes.
 - Acusació particular (optativa): 3 alumnes (que es restarien dels 5 o 6 del grup de fiscals).
 - Advocats/des: 5 o 6 alumnes.
 - Testimonis: 1 o més alumnes, segons el cas escollit.
 - Jutge/jutgessa: 1 alumne/a.
 - Jurat: format per un grup de 12 persones que poden ser alumnes o professors.
 - Secretari/a: 1 alumne/a. Pren nota del desenvolupament del judici.
 - Públic: opcionalment, els/les alumnes que no tinguin cap altre paper.
3. S'ha d'elaborar una guia de la investigació:
 - Quins són els testimonis disponibles?
 - Quines són les proves disponibles?
 - Quin és el grau de credibilitat dels testimonis i les proves?
 - Quina estratègia pot plantejar la fiscalia a partir de la informació anterior?
 - Quina estratègia pot plantejar la defensa a partir de la informació anterior?

3a sessió

Representació i avaluació.

Avaluació

Període per al debat i/o redacció d'un informe on s'analitzin les experiències.. S'adjunten alguns suggeriments:

El judici representat ha acabat amb un veredictes just? En cas contrari, quin ha estat el motiu? Comparar un judici i un diàleg amistós o de mediació com a formes diferents de resoldre un conflicte. Quins avantatges i inconvenients tenen respectivament una mediació i un judici? Què és un perjudici? Quina relació té el significat d'aquesta paraula amb l'activitat judicial? El jurat és una bona forma d'administrar justícia, o té més garanties un tribunal sense jurat, en el qual només és determinant el criteri del jutge?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia l'enllaç a *El Gran Ajustador*, sobre judicis justos.

Elaboració del material

Grup d'educació, Amnístia Internacional Catalunya.

Annex. Indicacions per a la preparació i el desenvolupament d'un judici

A. Rols dels diferents participants i indicacions generals sobre els judicis:

Fiscal:

— És un funcionari de l'Estat, representa l'acusació pública. Una de les seves funcions és actuar d'ofici quan té coneixement de fets que violen la legalitat, encara que no s'hagi produït cap denúncia..

— Durant la preparació de l'acusació ha d'analitzar totes les fonts, per tal de poder conèixer tant els fets com els arguments que pot presentar la part contrària.

— S'ha de dirigir al jurat en els seus al·legats, tractant de convèncer-lo sobre la veracitat dels seus arguments, així com de la feblesa dels testimonis i arguments contraris (els de la defensa) a les seves posicions.

— Definició del diccionari:

«Funcionari que representa i defensa judicialment els interessos de l'estat i de la cosa pública, intervé i protegeix els interessos dels absents, els menors i els incapacitats i promou la investigació i la comprovació dels fets delictius i la imposició de penalitats.»

Acusació particular:

— Representa els interessos dels perjudicats al marge de l'actuació de la fiscalia. No és imprescindible, en molts judicis no existeix.

— Com el fiscal, ha de preparar l'acusació i intentar convèncer el jurat amb els seus arguments.

Advocat/da:

— Defensa els interessos (la innocència o els atenuants) de l'acusat/da.

— Durant la preparació de la defensa ha d'analitzar totes les fonts, per tal de poder conèixer tant els fets com els arguments que pot presentar la part contrària.

— Com el fiscal, s'ha de dirigir al jurat en els seus al·legats, tractant de convèncer-lo sobre la veracitat dels seus arguments així com de la feblesa dels testimonis i arguments contraris (els del fiscal) a les seves posicions.

— Definició del diccionari:

«Persona que té com a professió de donar parer sobre qüestions de dret i de defensar interessos d'altri, especialment en causes i judicis davant els tribunals.

«(2) advocat defensor. Advocat que defensa un litigant, especialment en un procés penal.

«(9) advocat d'ofici. Advocat designat per un jutge o per un tribunal per a defensar el litigant que ha estat declarat legalment pobre, o bé el que ha de sol·licitar aquesta declaració judicial i el que, pel fet d'haver estat iniciat un procés contra seu, ha de designar advocat que el defensi i no ho fa voluntàriament.»

Acusat/da:

— Persona a qui s'acusa, a la qual s'imputa algun delictes o culpa.

— En el judici només intervé a requeriment del fiscal, l'acusació particular o la defensa.

— Definició del diccionari:

«Dit de la persona contra la qual és dirigida, en general, l'acusació penal.»

Testimoni:

— Testifica a favor o en contra de l'acusat/da, a requeriment del fiscal, l'acusació particular o la defensa.

— Definició del diccionari:

«Persona que té coneixement d'un fet de transcendència jurídica, pel fet d'haver-lo comprovat amb els seus sentits, i que en dóna fe.»

Jurat:

— Escolta amb atenció els arguments que presenten els fiscals i els defensors, així com les intervencions

ons dels testimonis. Els membres del jurat només poden preguntar als advocats o fiscals quan necessitin aclariments concrets sobre alguna dada, però no poden formular opinions durant les sessions. En finalitzar el judici oral el jurat emetrà conjuntament un veredict sobre el cas i un representant l'exposarà públicament davant el jutge.

— Definició del diccionari:

«Institució mitjançant la qual els ciutadans, representats per un grup de persones elegides per sorteig, participen, en la forma i en els processos penals que la llei determina, en l'administració de justícia.»

Jutge/jutgessa:

— És el/la responsable de presidir el judici i dirigir les sessions. Ha de tenir habilitats de moderador: ha de saber com s'atorga la paraula als fiscals i als defensors; com es limita el temps d'actuació de cada part; com es rebutgen els arguments que no es relacionin amb el cas. Per tal de actuar amb eficàcia, ha de conèixer prèviament amb detall els fets del cas que es jutja.

— Si es vol que el judici tingui més realisme, una funció del jutge pot ser la de vetllar pel respecte de les formes d'interpel.lació entre els participants: exigirà que advocats, testimonis i membres del jurat utilitzin expressions adients (amb la vènia, senyoria, senyors del jurat, etc.).

— És funció seva mantenir l'ordre a la sala, per exemple cridant l'atenció al públic assistent quan el seu comportament no sigui correcte, podent fins i tot arribar a suspendre la sessió.

— A més de presidir el judici oral, també és funció del jutge admetre o denegar una demanda d'actuació judicial, és a dir, en determinades circumstàncies pot ser el primer obstacle que cal salvar per tal que es pugui arribar a celebrar un judici.

— Definició del diccionari:

«Persona que té autoritat per a jutjar i sentenciar.»

Secretari/a:

Pren nota del desenvolupament del judici. Si el judici té diferents sessions, en finalitzar cada sessió escriu un resum (acta) de totes les intervencions i es llegeix en començar la següent sessió.

Públic:

Només fa d'espectador, pot ser recriminat pel jutge si interfereix en la marxa del judici, fins el punt de ser desallotjat.

Alguns judicis se celebren sense públic, a porta tancada, quan el jutge així ho decideix. No obstant, en les societats democràtiques és una mesura excepcional, coherentment amb el que diu l'article 10 de la Declaració Universal: «Tota persona té dret, en condicions de plena igualtat, a ser escoltada *públicament* i amb justícia per un tribunal independent i imparcial...»

B. Desenvolupament del judici:

Es pot desenvolupar en dues parts, podent tenir cada part una o diverses sessions. En la primera part, els advocats de l'acusació i de la defensa faran la presentació oral del cas i exposaran els seus arguments i les seves proves. En la segona, els advocats de l'acusació i de la defensa presentaran les seves conclusions i al·legats finals i el jurat emetrà el seu veredict. L'actuació de l'acusació i de la defensa pot seguir la següent norma d'actuació:

- Torn de l'acusació: els fiscals presenten les seves acusacions en un temps limitat pel jutge; els defensors rebaten els arguments en un temps similar al que ha tingut l'acusació; l'acusació té un torn de rèplica amb limitació de temps, sempre que es tracti de presentar nous arguments o d'aclarir algun aspecte.
- Torn de la defensa: es desenvoluparà de la mateixa forma que el torn de l'acusació.
- Conclusions i al·legats finals dels fiscals i dels defensors dirigits al jurat.
- Sentència del jurat: els membres del jurat, després d'haver deliberat en secret durant el temps necessari, emeten el seu veredict mitjançant un representant: innocent, culpable o sobreseure la causa per falta de proves.

El Gran Ajustador

Descripció

La diferència entre justícia i càstig: reflexió a partir d'un text que mostra la irracionalitat de la Llei del Talió.

Àrea

Socials, Ètica, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 6 a 11 (relacionats amb el dret a judicis justos).

Objectius

Analitzar alternatives de solució davant fets antisocials o delictius.

Diferenciar entre justícia i càstig.

Comprendre la irracionalitat de la Llei del Talió.

Material o suport

Text adjunt: «El Gran Ajustador»

Metodologia

Distribuir els alumnes en cinc grups.

Donar a cada grup un exemplar del relat adjunt.

Han de contestar de forma individual:

- Quines altres possibles solucions hi havia en el cas plantejat? Quina hagués estat la millor solució? Per què?
- Per què és o no vàlida la solució adoptada?
- Què ha de buscar, per sobre de tot, la justícia?
 - Que el delinqüent pateixi en pròpia carn el mal que ha fet.
 - Reparar, si és possible, el mal fet.
 - Intentar que el delinqüent modifiqui la seva conducta.
 - Eliminar el delinqüent.
 - Altres objectius.
- Els càstigs, la justícia i les alternatives.
 - Quina és la diferència entre justícia i ajustament de comptes?
 - Quina és la relació entre càstig i ajustament de comptes, d'una banda, i d'una altra entre càstig i justícia?
 - Pot ser necessari el càstig per a impartir justícia de forma equitativa i eficaç?
 - Quina altres possibilitats hi ha per a impartir justícia?

Discutir dintre del petit grup les conclusions individuals, i després en el gran grup.

Nota: és important que l'alumnat entengui que es tracta de raonar les respostes, i no de «endevinar la resposta exacta». Importa, també, que l'exposició en públic sigui ordenada i no menysprear els diferents punts de vista que puguin aportar una comprensió complementària del problema.

De manera opcional:

- demanar que cada alumne imagini i escrigui un final diferent de la història.
- escenificar, en forma de judici, el contingut del quart fragment, improvisant el diàleg de manera que intervinguin l'acusat, l'acusador, un defensor i un jutge.
- demanar que els alumnes imaginin i redactin un cas similar o diferent.

Avaluació

Aprofitant les aportacions dels propis alumnes, donar una senzilla explicació dels objectius de la justícia en relació als delictes: la prioritització de la reeducació i la resocialització en el nostre sistema judicial.

Comparar-lo amb la mentalitat de la Llei del Talió.

Relacionar-lo amb la necessitat de la recerca social del bé comú, condicionada al seu torn per la necessitat del respecte escrupolós dels drets individuals.

Fer extensives les conclusions del debat inicial dels grups a qualsevol altre tipus de situacions antisocials o delictives: a) relacionades amb la pròpia vida escolar, familiar o social, b) en els casos de tortura i pena de mort.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia l'enllaç a les altres activitats sobre judicis justos de la carpeta *Els drets humans* (a més de les activitats, conté informació sobre la definició de judicis justos i els documents internacionals relacionats). Comentari d'algun dels textos recopilats a l'apartat sobre judicis justos: www.amnistiacatalunya.org/edu/2/jj

Elaboració del material

Aquesta activitat forma part de la carpeta «Els drets humans», elaborada pel Grup d'Educació d'Amnístia Internacional Catalunya.

Annex. El Gran Ajustador

1

Nemolloc era un indret bonic per a viure, un present de la Natura. A Nemolloc la gent era feliç, feia allò que li venia de gust i, per damunt de tot, s'ho passava bé. A Nemolloc la gent gaudia de la vida. A Nemolloc hi havia riquesa i pau. I encara més important: a Nemolloc regnava la justícia.

A Nemolloc tothom tenia clar què és la justícia. Justícia, com sap tothom, és donar a cadascú el que li correspon. Tothom a Nemolloc ho sabia i tothom, a Nemolloc, desitjava una justícia com més ajustada millor, i s'esforçava per aconseguir-ho.

A fi i efecte d'ajustar la justícia, cada club, cada escola, cada associació a Nemolloc tenia el seu tribunal d'ajustament, més conegut com "El Gran Ajustador". Tothom, a Nemolloc, s'encarregava de tenir clars els seus comptes. Clars i... justos.

2

En Pep havia tingut mala sort aquell dia. Aquell dia era 7 i dijous, i el cert és que un 7 i dijous no és un dia especialment adient per tenir mala sort. I tanmateix, aquell dia, en Pep en tingué.

No havia dormit bé. Aquell dia tenia examen, i en Pep arribà a l'escola tard i amb mal de cap. No es va assabentar del que estava passant fins que, l'endemà, conegué la seva qualificació: molt deficient.

Quina enrabiada, la d'en Pep! No li havien donat cap mena d'oportunitat. Obtenir aquesta nota, tan a prop de final de curs! En Pep començà a plorar.

En sortir de l'aula, va anar corrents al lavabo. Hi entrà i tancà donant un cop. Quan hagué de sortir, la porta no s'obria. Una puntada de peu ben forta, i la porta cedí. Si més no, en Pep pogué descarregar la seva ràbia.

3

Les portes no tenen el deure d'aguantar cops, ni tan sols els d'en Pep. Les portes també tenen els seus drets: són per a protegir, però elles mateixes són éssers desprotegits. Si es vulneren els seus drets, les portes pateixen. Amb el cop d'en Pep, aquella porta s'estellà i s'en- tristí molt.

El reglament escolar a Nemolloc és molt taxatiu: cal respectar i tenir cura de tot allò que està al servei de tothom. Hom no pot exercir cap mena de violència contra el bé comú. Evidentment, en Pep havia oblidat que hi ha coses al servei de tothom. En Pep infringí, doncs, el reglament.

4

La intervenció de "El Gran Ajustador" no trigà a produir-se. La seva aparició en escena no fou especialment solemne. Calia passar comptes amb en Pep i castigar el seu delictes, amb senzillesa, cert, però amb eficàcia.

—De què s'acusa en Pep?

—De trencar una porta del lavabo.

—Era d'en Pep, el lavabo?

—No.

—Era d'en Pep, la porta?

—No.

—Així doncs, en Pep ha trencat la porta d'un lavabo que no és pas el seu?

—Això mateix.

—Tot és clar i la sentència és previsible: a cadascú el que li correspon. En Pep ha de patir el mateix mal que ha fet. Això és el que ordeno: hom trencarà la porta del lavabo d'en Pep. És així com s'aconseguirà l'ajustament de comptes i tornarà a haver-hi la justícia. A cadascú, el que li correspon.

5

Se sent el timbre de casa d'en Pep.

—Riiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiing!

—Qui és?

—El Gran Ajustador.

En efecte, era ell, un ésser d'aspecte poderós, que no ens deixava veure la seva cara i que portava a les mans els instruments de la justícia. No hi hagué paraules. Pocs segons després, la porta del lavabo de casa d'en Pep quedà destrossada.

L'ajustament de comptes s'havia acomplert. Un cop més, la justícia era la triomfadora.

El banc dels pobres

Descripció

Opció A: A partir d'uns textos sobre microcrèdits, debat sobre l'accés dels més pobres a l'autonomia econòmica.

Opció B: Exercicis sobre diferents tipus de préstecs i interessos i reflexió sobre l'accés als recursos bancaris dels més pobres.

Àrea

Tutoria, Ètica, Matemàtiques.

Edat

Batxillerat (a partir de 16 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 22 al 25 (drets econòmics i socials).

Objectius

Reflectir el difícil accés als recursos econòmics per part de diferents sectors de la població mundial.

Posar de manifest les dificultats que presenta el sistema financer perquè hi puguin accedir els sectors més desfavorits.

Posar de manifest que en ocasions petites iniciatives individuals que pretenen millorar una situació determinada poden arribar a tenir una gran incidència social.

Familiaritzar-se amb el funcionament bancari i amb les operacions matemàtiques que regulen la transferència d'interessos monetaris entre les parts implicades en una operació financera.

Preparació per part del professorat

Si ho considera oportú, familiaritzar-se amb el funcionament dels microcrèdits (mitjançant els textos adjunts o ampliant la informació).

Si es desenvolupa l'activitat enfocada a Matemàtiques, valorar l'oportunitat d'utilitzar els exercicis proposats o adaptar-ne d'altres.

Material o suport

Els textos i exercicis dels annexos.

Metodologia

Opció A. Per a Filosofia, Ètica o Tutoria

Repartir entre l'alumnat el text de l'Annex 1.

A continuació, organitzar un debat sobre el funcionament de la banca destinada als més pobres, els préstecs amb interessos, els fons ètics...

Alguns suggeriments per al debat:

- La majoria de les persones que reben microcrèdits del Grameen Bank són dones. És adequada o injusta, aquesta política?

- Què és més positiu: el préstec o l'ajuda a fons perdut? Què fomenta més l'autosuficiència i el desenvolupament d'una família o una societat? Per què? Quins avantatges i inconvenients té cadascuna de les dues opcions? Són compatibles en un mateix moment i lloc, enfocats a objectius complementaris o diferents?

- Plantejar les mateixa reflexions comparant els préstecs amb interessos amb els préstecs sense interessos. Explicar que en alguns països els prestadors cobren interessos del 20 o el 30% mensuals.

- En els seus inicis, les grans tradicions religioses consideraven el préstec amb interessos com un pecat. Posteriorment (a Europa a partir del segle XVI) es va anar relaxant l'oposició, fins a només considerar pecat el préstec amb

«interessos desmesurats» (la usura). A què respon aquesta evolució ideològica?

- El terme usura s'utilitza per a designar el cobrament de tipus d'interès desmesurats; qui decideix el que és un "interès desmesurat"?
- Són els microcrèdits la panacea dels pobres, o són solament un mitjà més, necessitat d'altres mesures econòmiques i socials, si el que es pretén és aconseguir un món en el qual la població que viu en la pobresa sigui menor?
- En el Grameen Bank es tanquen els tractes verbalment, sense signar documents. Per quins motius ho fan així? És un bon sistema?
- Es pot dir que els diners són bons o dolents? O són senzillament una eina, que segons com s'usi produirà uns resultats avaluable, d'una forma o una altra, des d'un punt de vista ètic?
- El Grameen Bank és un negoci o una entitat que només pretén generar uns beneficis que li permetin sostenir i ampliar la seva feina? Són incompatibles, les activitats bancàries i les humanitàries?
- El sistema dels microcrèdits està funcionant en països que tenen gran part de la població sota el llindar de la pobresa. Encara que en el nostre país el llindar de pobresa és diferent al de Bangla Desh, té sentit aquí aquest sistema de finançament, ja que molta gent viu vorejant el llindar de la pobresa?
- El Grameen Bank és un banc atípic. Si s'ha demostrat que és solvent, per què els bancs convencionals no permeten l'accés als seus recursos als més desfavorits?
- Què són els fons ètics? Tenen alguna relació amb els microcrèdits?

Opció B. Per a Matemàtiques

Sense explicacions prèvies sobre el Grameen Bank, fer una petita introducció sobre l'aritmètica comercial (entesa com una aplicació dels percentatges i la proporcionalitat), i repartir a l'alumnat els exercicis de l'Annex 2 (o aquells exercicis que el professor/a hagi adaptat).

Facilitar el full amb informació sobre els diferents tipus d'interès, (Annex 3), o explicar-ne les respectives característiques.

Corregir els exercicis un cop finalitzats.

Facilitar els textos de l'Annex 1 i iniciar un petit debat centrant-se en algun dels suggeriments proposats en l'opció anterior.

Avaluació

En l'Opció B: comprovar l'assimilació dels diferents tipus d'interessos bancaris.

En les dues opcions:

Consideren interessant estar informats d'alternatives financeres com la del Grameen Bank, alienes a la pròpia cultura econòmica?

Consideren que en la pròpia societat, en l'actualitat, es poden plantejar alternatives financeres més favorables a la promoció dels més desfavorits? En cas afirmatiu, creuen que la implicació personal és la forma d'aconseguir-ho, o consideren el cas de Muhammad Yunus excepcional i per tant inservible com a referència?

Quina és la percepció que tenen del seu propi estatus social i econòmic? Què els preocupa més, satisfer determinades necessitats que no són bàsiques, o intentar que les diferències econòmiques de la societat siguin més moderades?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Proposar a l'alumnat que s'informi en les entitats bancàries dels tipus de crèdit que concedeixen i dels requisits que exigeixen. Avaluar el sector de la població que en queda fora a causa de no complir els requisits sol·licitats. Comparar-ho amb el funcionament del Grameen Bank.

A l'àrea de Matemàtiques: adaptar altres exercicis d'altres apartats del temari del curs de manera que reflecteixin situacions relacionades amb els drets humans, aprofitant per a fer petites reflexions sobre les situacions i temes introduïts.

Elaboració del material

Adaptació lliure realitzada pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya de l'activitat del mateix títol inclosa en els *Materiales para la educación en Derechos Humanos* (Gorka Azkarate, Lourdes Errasti y Maite Mena. Ararteko, 2000).

Annex 1: Origen del banc dels pobres

Text elaborat a partir de fragments o adaptacions de les següents publicacions o esdeveniments:

- *Algo más que historias: inmigración y microcréditos*. Pilar García del Pozo. Tabla Rasa. Madrid, 2006
- Col·loqui de Muhammad Yunus a la Fundació Rafael del Pino (18-11-2002)
- Llançament de l'Any Internacional del Microcrèdit. Kofi Annan, Secretari General de les Nacions Unides. (18-11-2004)

El microcrèdit és una aposta per a l'eradicació de la pobresa des d'una banca social i digna, que proporciona un petit préstec per a l'obertura d'un negoci familiar que asseguri la subsistència. La idea de la microfinanciació s'ha estès pertot arreu. Constitueix una tercera via entre la caritat i l'intervencionisme capitalista.

Aquest nou instrument d'ajuda al desenvolupament va ser ideat el 1976 per Muhammad Yunus, un prestigiós economista de Bangla Desh premiat amb nombrosos guardons internacionals com el premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia. Yunus considera que obtenir un crèdit és un dret humà més i per això va fundar en el seu país natal el Banc Grameen, també conegut com el Banc dels Pobres, la gran particularitat del qual consisteix en què només presta els seus diners a persones sense recursos. Aquests petits préstecs, la suma dels quals oscil·la entre 75 i 300 dòlars, estan dirigits fonamentalment a persones que viuen per sota del llindar de la pobresa en els seus països: és a dir, als més pobres entre els pobres de cada país.

A diferència dels bancs convencionals, als prestataris no se'ls exigeix presentar avals bancaris: el tracte es basa en la confiança i el sistema ha demostrat ser altament efectiu: la taxa de retorn està al voltant del 99%.

Des del seu naixement, fa ja trenta anys, la idea de la microfinanciació s'ha anat estenent pel món sencer. Els microcrèdits es concedeixen bàsicament a dones del Tercer Món. Al llarg dels 30 anys d'experiència, s'ha comprovat que la dona és més complidora, administra millor els recursos i és més solidària amb la seva família i amb la seva comunitat. A més, s'adapta millor al particular sistema Grameen, que requereix de reunions setmanals. Però aquesta preferència no deixa als homes fora de Grameen, se'ls dona prioritat a elles, però a ells no se'ls exclou.

L'objectiu dels microcrèdits és fomentar l'autoocupació, que suposa més de la meitat de la força laboral en els països subdesenvolupats. Les zones d'influència de les polítiques de microcrèdits són Llatinoamèrica, Àfrica i Àsia, especialment en sectors amb potencial econòmic com l'agricultura, les infraestructures i l'educació.

El 2004, Kofi Annan es referia així als microcrèdits: «Aclarim una cosa: la microfinanciació no és caritat. És una forma de fer extensius a les famílies de baixos ingressos els mateixos drets i serveis accessibles a totes les altres. És el reconeixement que els pobres són la solució, i no el problema. És una manera d'aprofitar les seves idees, la seva energia i la seva visió. És una forma d'aixecar empreses productives i possibilitar així que les comunitats prosperin.»

Quins són els requisits per a accedir a un crèdit del Grameen Bank? És necessari demostrar que s'és pobre, formar un grup de cinc persones del mateix sexe que es coneguin i que no siguin parents; que cadascuna presenti un projecte independent que sigui viable i generi ingressos a partir de la suma del crèdit sol·licitat. Es requereix molta tenacitat, esforç, perseverança, i assistir a les reunions de preparació que els treballadors de Grameen Bank organitzen. En aquestes reunions, a més de fer un seguiment de les eventuals dificultats per a afrontar els pagaments, es desenvolupa una feina social important, dintre de la qual té un paper destacat l'impuls de l'educació dels fills i les filles, incidint de forma especial en l'escolarització de les noies.

L'interès que es cobra pels préstecs es calcula amb l'objectiu de cobrir estrictament els costos operatius, ja que és l'única forma de preservar el capital prestat i poder plantejar l'expansió del Grameen Bank a altres localitats. En cas contrari, a més d'hipotecar la viabilitat el banc, part del crèdit es convertiria en subsidi, una cosa contrària a la filosofia del Grameen Bank

Sobre les subvencions de l'estil europeu de l'estat del benestar, Muhammad Yunus opina que «qualsevol programa de benestar públic o de subvenció ha de tenir un límit en el temps. No pot durar un temps il·limitat. Quan les persones tenen seriosos problemes i no tenen cap ajuda, l'estat pot intervenir per a ajudar les

persones per tal que refacin la seva vida de nou, però no perquè depenguin de l'estat o de cap altra persona de forma permanent. La raó per la qual m'oposo a les subvencions a més llarg termini o permanents és perquè considero que anul·len la iniciativa de les persones. Les persones ja no lluiten per aconseguir alguna cosa. No lluiten per la seva dignitat, o per a poder assumir el control de les seves vides.»

La paraula microcrèdit en l'actualitat s'usa per a identificar tipus de préstecs molt diferents, que en ocasions no tenen res a veure amb els gestionats pel Grameen Bank, caracteritzats aquests per la seva dimensió social. De fet, es pot fer servir el terme, i es fa servir, per a designar també préstecs concedits per entitats bancàries alienes a qualsevol preocupació social, o concedits per simples prestadors, en ocasions amb interessos molt abusius. Per tant, quan es parla de microcrèdits és fonamental precisar de quin tipus de microcrèdits es parla.

Annex 2. Exemples d'exercicis

Explicar a l'alumnat que en els exercicis proposats es considera que el préstec es retorna íntegrament al final del període pactat, al contrari dels préstecs reals, que es retornen progressivament (de forma encara més acusada en el Grameen Bank, en el qual els retorns són setmanals). El professor/a pot valorar l'oportunitat d'introduir variables que contemplin retorns fraccionats, augmentant així la dificultat dels exercicis.

Una mare de família demana un préstec de 1.800 euros, a retornar en tres anys. Calcular l'import final si:

- El préstec és a interès simple del 6%.
- El préstec és a interès compost anual del 6%.
- El préstec és a interès compost mensual del 6%.
- El préstec és a interès variable, revisable anualment; l'índex de referència augmenta cada any un 100% respecte de l'anterior.

Calcular, en el cas de l'interès simple del 6%, l'interès efectiu si el préstec té una comissió anual de l'1%, una de concessió del 2% i una de clausura del 3%, a més 200 euros de taxes per «altres conceptes».

Exercici amb retorn fraccionat:

Calcular, en el cas de l'interès simple del 6%, els interessos totals pagats en finalitzar el retorn, si el pagament, com en el Grameen Bank, és setmanal i els interessos només es paguen sobre l'import pendent de retorn.

Annex 3

Informació sobre els diferents tipus d'interès, arxiu PDF:

www.amnistiacatalunya.org/edu/pdf/guia/banco-interes.pdf

El restaurant del món

Descripció

Experiència per a sentir en la pròpia pell, mitjançant la participació en un dinar o berenar «inesperat», l'injust ordre econòmic internacional.

Àrea

Ètica, Tutoria, Socials.

Edat

A partir de 10 anys.

Durada

90 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 22, 25 i 28 (dret a una vida digna i a un ordre social i internacional que la faci possible).

Articles 2 i 4 de la Declaració dels Drets dels Infants.

Objectius

Adonar-se de l'injust ordre econòmic internacional a través del tema dels aliments. Afavorir la capacitat d'anàlisi i estudi d'aquest conflicte. Estimular l'empatia amb l'hemisferi sud i el quart món. Buscar formes d'actuar i comprometre's en les solucions.

És una forma d'iniciar, des d'un enfocament socioafectiu (viure en la pròpia pell), l'estudi de les causes de la fam, el subdesenvolupament, l'injust ordre econòmic internacional, etc.

Preparació per part del professorat

A més de la preparació logística del material necessari, segons els grups de participants, l'educador haurà de valorar la necessitat de poder disposar de l'ajuda de monitors o personal de reforç perquè l'ajudin a encarrilar correctament l'activitat.

Material o suport

Ingredients per a un berenar, com ara pastes, sucs, bosses de patates...

Si es vol organitzar de forma més sofisticada (no és necessari), es pot fer a base dels ingredients necessaris d'un dinar (primer plat, segon...).

Targetes personalitzades de quatre formes diferents (de colors, numerades de l'1 al 4 o amb un títol determinat)

Si és possible: un mapa del món i algun vídeo de les seqüeles de la fam en el món o de l'injust ordre econòmic internacional.

Metodologia

Es tracta de realitzar un berenar (o dinar, sopar...) una mica injust.

1- Abans de començar

- Es preparen targetes de quatre colors, en diferents quantitats. De dos colors el doble dels altres dos.
- Es preparen quatre taules; cadascuna s'associarà a un dels colors de les targetes. Les taules amb la meitat de targetes associades tindran tantes cadires com targetes, les altres menys cadires que targetes.
- Una de les taules, associada a un dels colors poc nombrós, es prepara amb un bon desplegament de vaixel·la.
- L'altra taula poc nombrosa es disposa de forma una mica més austera, amb plats, gots i coberts de plàstic, però tants com comensals.
- La tercera taula es disposa amb uns pocs plats i coberts de plàstic, molts menys que targetes, igual que les cadires.
- L'última de les taules es disposa de forma semblant a l'anterior.

2- Desenvolupament de l'activitat

- S'explica a les persones participants que a l'entrar a la sala rebran una targeta. Hauran de situar-se en la taula que tingui el mateix color que la targeta rebuda.
- Una vegada que s'ha situat tothom, es comencen a repartir els aliments, sempre de forma desigual. Si es tracta d'un berenar se serviran en les dues primeres taules gran quantitat de tots els ingredients, mentre que en les altres dues es pot repartir només unes bosses de pipes i blat de moro torrat. Si es tracta d'un menjar o sopar, a les dues taules poc nombroses se'ls servirà un bon menjar, mentre que a les altres dues se'ls servirà només arròs blanc.
- Si no hi ha hagut encara cap aldarull es pot passar a les postres i, després de passejar-les per la sala, dur a les dues primeres taules safates amb algun gormanderia: gelats, caramels, dolços... A les altres dues taules, no res.
- Si sobra menjar d'alguna de les dues primeres taules, es pot posar la galleda de les escombraries en el centre de la sala i buidar-hi els plats davant de la resta dels participants.
- Convé estar molt atents perquè l'activitat no es descontrolï; si es pot recórrer a l'ajuda de monitors auxiliars, millor. Això no vol dir que s'impeixi que sorgeixi el conflicte, només que, de sorgir, s'ha de canalitzar correctament.

Avaluació

Abans d'avaluar, segons com hagin anat les coses, pot ser adequat fer algun exercici de relaxació.

Una forma de començar l'avaluació podria ser plantejant una roda d'intervencions en la qual tothom qui vulgui expressi com s'ha sentit, però sense entrar de moment en debats.

A continuació es proposa que descriguin de la forma més objectiva possible què els sembla que ha passat en cada grup i en general. Els recorda alguna cosa el que ha passat? Té alguna semblança amb la realitat? És possible imaginar com se senten les persones que viuen aquesta situació quotidianament?

Podria ser oportú, abans de continuar l'avaluació, si es disposa de material adequat, projectar algun vídeo de les seqüeles de la fam en el món o de l'injust ordre econòmic internacional.

Es poden plantejar més interrogants: Per què passen aquests fets? Quin és el nostre paper? Quines solucions se'ns ocorren? Com podem intervenir?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Consulta a la versió virtual de la Guia l'enllaç a *Imagina una llarga desfilada* (activitat sobre globalització i el desigual repartiment de la riquesa en el món).

Elaboració del material

Aquesta activitat està recollida en diferents recopilacions de materials. Ens hem basat fonamentalment, adaptant-la al format de la nostra guia, en la versió publicada a *La alternativa del juego, 2. Juegos y dinámicas de educación para la paz*, del Seminario de educación para la paz (Los libros de la Catarata. Madrid, 2002). En aquesta publicació se cita com font a Haaken Wall, de l'Organisme Suec de Desenvolupament Internacional.

L'activitat en el format original de *La alternativa del juego* la pots consultar a l'apartat del web *materials*, subapartat *materials d'altres autors o organitzacions*.

En què s'assemblen Hitler i Gandhi?

Descripció

A partir de les figures d'Hitler i Gandhi plantejar la importància dels valors que s'escullen, posant de relleu els efectes indesitjables de l'adopció de segons quins valors.

Àrea

Ètica, Tutoria, Llengua.

Edat

Segon cicle d'ESO i Batxillerat (a partir de 14 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

El Preàmbul i l'article 30.

Objectius

Entendre com personatges amb unes mateixes característiques heretades genèticament poden desenvolupar conductes molt oposades, favorables o oposades als principis de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Preparació per part del professorat

Lectura prèvia dels textos proposats.

Material o suport

Textos adjunts: annex.

Metodologia

Proposar a l'alumnat la lectura detinguda dels textos de l'annex.

A continuació, presentar-los la taula adjunta:

	Hitler	Gandhi
Característiques heretades	Energia, tenacitat, capacitat de lideratge	Energia, tenacitat, capacitat de lideratge
Característiques adquirides	Insensibilitat, tendències destructives	Empatia, tendències creadores
Objectius	Millorar la raça humana, eugenèsia, aconseguir l'hegemonia mundial ària	Millorar la vida dels desfavorits, solidaritat, fraternitat mundial
Conducta	Genocidi jueu i gitano, repressió dels opositors, expansionisme militar, milions de morts per tota Europa	Política de la no violència, vagues de fam, recerca d'alternatives per a eliminar la discriminació i la pobresa

A partir de la informació de la taula i del contingut dels textos, iniciar un debat.

Suggeriments per al debat:

- En cap dels apartats s'esmenten explícitament els valors. Creus no obstant que hi són implícits sota una altra denominació?
- Es pot afirmar que hi ha valors indesitjables?
- Segur que has sentit a parlar de crisi de valors; a què creus que es refereixen les persones que en parlen?
- Qui té millors valors, els delinqüents, els bombers, els metges, els botiguers, els gàngsters, els narcotraficants, els carteristes, els forners, els paracaigudistes, els missioners...? Per què? Quins són aquests valors?
- Sobre quins principis es basen cadascun dels gremis abans apuntats per a aconseguir els seus objectius? Hi ha algun principi sobre el qual tots podrien estar d'acord?

- És possible que un mafiós tingui també valors positius?
- Són els tabús de totes les societats en realitat grans valors o principis? Quins tabús comparteixen totes les societats?
- Quins valors o principis comparteixes amb les teves companyes i companys? Què és el que per a totes i tots està sempre bé i allò que està sempre malament?
- Detalla els principis i valors que compartiries tu amb: una odalisca àrab, un rabí jueu ortodox, una comunista cambotjana, una broker novaiorquesa, un estafador immobiliari, un jugador de la NBA, un dictador centrafricà...
- Hi ha algun principi o valor universal compartit per totes les cultura humanes? Quin?
- Són tots els principis i valors relatius? N'hi ha algun d'absolut?

Avaluació

Valorem en ocasions a les persones per les seves característiques heretades?
Coincidim sempre amb les escales de valors de les persones que ens envolten?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Alguna de les activitats sobre discriminació, racisme i xenofòbia, o sobre sobre discriminació sexista (consulta la *taula de propostes* de l'inici de la Guia).

Elaboració del material

Aquesta activitat forma part dels *Materiales para la educación en Derechos Humanos* (Gorka Azkarate, Lourdes Errasti y Maite Mena. Ararteko, 2000).

Està adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnístia Internacional Catalunya.

Annex

Adaptacions lliures de textos de Txomin Lamikiz: *Ensayo sobre prospectiva*, Ed. Hegia. 1973

1-Tot és relatiu

Avui es tendeix a dir i a pensar, fins i tot a creure cegament, que tot és relatiu. La física, per exemple, fa temps que utilitza la velocitat de la llum o els zero graus Kelvin com a punt de referència a partir del qual basar les seves teories. El propi Descartes, partint d'un dubte raonable, es va veure en la necessitat d'establir uns paràmetres en relació als quals la resta seria relatiu.

També en les ciències socials cal establir certs paràmetres. Si tot el món coincidís sobre que alguna cosa està bé o està malament, aquest punt podria ser un principi acceptat universalment, a partir del qual fonamentar les normes de convivència.

En l'actualitat, possiblement el millor punt de referència a partir del qual establir un gran contracte social sigui la Declaració Universal dels Drets Humans. Tant per a les grans qüestions ètiques com per a aquelles pròpies de les diferents ciències socials.

2-Els valors

Era un home tenaç, intel·ligent, lleial, capaç de transmetre entusiasme i energia als seus semblants, un líder nat. Quan tots estaven desmoralitzats ell mai defallia, la seva imaginació era sempre capaç d'una mica més, tenia una fe cega en què els objectius que perseguia serien finalment assolits. Creia fermament en els valors que propugnava, a la difusió dels quals dedicava la seva vida.

Si els seus valors haguessin estat correctes per a nosaltres, avui Hitler seria un gran heroi de la nostra història. La seva intel·ligència, tenacitat i capacitat de lideratge haurien contribuït a millorar el món, en lloc de provocar la major hecatombe de la humanitat.

Només podem dir que algú va ser un benefactor de la humanitat o un impresentable tirà des de les coordenades dels valors que van donar sentit a la seva vida. Una mateixa herència genètica pot convertir-se en gent tan diferent com Hitler i Gandhi: el que els distingeix són els seus valors, el seu comportament.

Rapejant

Descripció

Organització d'una sessió de rap prenent com a referència per al recitat motius relacionats amb els drets humans, els valors, la convivència...

Àrea

Música, Llengua, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts (mínim; preferible 2 sessions de 60').

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en general.

Objectius

- Afavorir la sintonia entre el professorat i l'alumnat, mitjançant la inclusió a l'aula del rap.
- Fomentar el desenvolupament de la creativitat, l'expressió de les emocions i el treball en grup.
- Reflexionar sobre els principis i valors que afavoreixen la vida social.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Un reproductor de CD.

Metodologia

- Abans de l'activitat: demanar a l'alumnat que el dia programat porti CDs de rap que els agradin.
- El dia de l'activitat: seleccionar algunes de les cançons i escoltar-les.
- Comentar les cançons i definir conjuntament amb l'alumnat què és el rap, orígens, característiques, ritmes, lletres...
- A continuació, es pot optar per una de les següents possibilitats:

Opció 1

a) Proposar als alumnes i a les alumnes que escriguin, de forma individual, un text per a ser rapejat posteriorment (una de les característiques del rap és la improvisació sobre la marxa, però evidentment això no és a l'abast de tothom, requereix una habilitat especial).

El text haurà de tenir relació amb temes de drets humans: la convivència, la violència, la discriminació, el dret al treball, a la salut, etc.

Se'ls poden suggerir alguns trucs. Per exemple:

- partir del text d'algun anunci publicitari,
- de algun refrany, o una cita d'un personatge famós,
- d'algun article de la Declaració Universal,
- d'alguna norma de convivència escolar.

b) Situant-se en cercle i, amb l'ajuda d'una base rítmica (o amb la resta del grup marcant el ritme), cada alumne/a haurà de rapejar el text que hagi elaborat.

Opció 2

a) Elaborar, amb la participació de tot l'alumnat, una llista de refranys, frases publicitàries, cites cèlebres, etc. i escriure-les a la pissarra. En aquest cas és preferible demanar amb anterioritat als alumnes i a les alumnes que busquin i portin preparades frases adequades, refranys, etc.

Alguns exemples: recopilació de cites sobre el conflicte, la violència i la pau.

b) Situar-se en cercle com en l'opció 1. Cada alumne o alumna (es tracta que intervingui tot l'alumnat), haurà d'escollir alguna de les frases de la pissarra i a partir d'ella rapejar mínimament, afegint-hi alguna frase relacionada d'alguna forma amb els drets humans, la convivència, la violència, etc.

La resta del grup marcarà mentrestant el ritme.

En les dues opcions: finalitzar intentant una sessió de rap lliure, sense partir de textos ni frases prèvies. Valorar tant l'enginy com l'expressió de les emocions.

Opcional

Buscar punts en comú entre el rap i altres formes de recitats rítmics:

- Quines altres expressions artístiques tenen punts en comú amb el rap? Buscar informació sobre el «Spoken Word», la polipoesía i altres manifestacions artístiques similars.
- Es pot considerar que els joglars medievals (quan recitaven romanços i cançons de gesta, eventualment acompanyant-se amb alguna mandolina), van ser uns precursors d'aquestes formes d'expressió artística dels segles XX i XXI?
- Buscar exemples en altres cultures de manifestacions similars, basades en recitats rítmics amb acompanyaments musicals.
- Buscar exemples en els quals aquestes experiències es basin en textos relacionats d'alguna forma amb els drets humans o l'aspiració d'un món millor.

Avaluació

Com s'ha sentit l'alumnat? Algun alumne o alumna s'ha vist incapaç de rapejar? Per quins motius?

Ha estat útil l'activitat per a reflexionar sobre temes de drets humans en general? (o sobre aspectes més immediats de la vida escolar).

Ha estat positiva l'activitat des del punt de vista de millorar la sintonia entre l'alumnat i el professor/a?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les activitats de la Guia sobre llengua (*Acròstics, Textos iniciats*), o música (*Poemes i cançons, Música i drets humans*). Consulta la *taula de propostes* del principi de la Guia.

Elaboració del material

Basat en la proposta *Rapeando*, de Joseph Siankope i Olga Villa, publicada a *Música e interculturalidad*, Los Libros de la Catarata, Madrid, 2004 (el llibre, a més d'altres activitats, inclou un CD per a facilitar-les).

Annex. Breu ressenya sobre el rap

El rap es basa en el recitat improvisat d'idees o emocions sobreposat a una base rítmica. La base rítmica la pot generar en directe un DJ (disc jockey), però el més habitual és utilitzar algun reproductor musical amb el ritme gravat. En la seva forma més simple, de carrer i espontània, aquest acompanyament es produeix mitjançant vocalitzacions, picant de mans o qualsevol altre so que es pugui generar sense necessitat d'instruments musicals o aparells reproductors.

El rap és l'element musical de la cultura hip hop, un moviment cultural sorgit a principis dels anys setanta del segle XX en les comunitats afroamericanes de Nova York. Juntament amb el rap, el grafiti és un altre dels elements característics del hip hop, consistent en signar o pintar sobre superfícies urbanes. L'altre element característic del hip hop és el breakdance, una exhibició de balls per torns, basats en moviments elaborats, de gran dificultat tècnica.

En l'actualitat es distingeix entre el rap real o pur, basat en la filosofia de la vida original del hip hop, i el rap comercial, elaborat a partir de l'adopció dels trets més cridaners del rap amb l'objectiu d'obtenir beneficis econòmics (utilitzant llavors els sofisticats mitjans tècnics i de màrqueting de la indústria discogràfica).

Els drets humans a l'escola

Descripció

Avaluació del grau de respecte dels drets humans en la dinàmica i les activitats quotidianes del propi centre escolar.

Àrea

Tutoria, Ètica.

Edat

Segon cicle d'ESO i Batxillerat (a partir de 14 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal dels Drets Humans en general i la Convenció sobre els Drets dels Infants.

Objectius

Un dels objectius de l'educació en drets humans és la creació d'una cultura global de drets humans. Per tant, els/les alumnes han d'aprendre a avaluar la seva experiència en la vida real en termes de drets humans, començant pel seu propi comportament i per la comunitat en la qual viuen. En aquest cas, es tracta de fer l'avaluació de la comunitat escolar.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Formulari adjunt.

Metodologia

Donar a cada alumne/a un formulari.

Han de contestar del 1 al 5 en quina mesura cada afirmació descriu la realitat del propi centre educatiu. En les respostes s'ha de tenir en compte tots els membres de la comunitat escolar: alumnes, professorat, director/a, la resta del personal.

Al final, fer la suma total per a determinar l'avaluació global de l'escola.

A partir dels resultats de l'enquesta organitzar un debat.

Treure conclusions i proposar alternatives viables que permetin compensar els aspectes desfavorables detectats a l'enquesta.

Desenvolupar un pla d'acció com a classe i definir els objectius, estratègies i responsabilitats.

Alguns suggeriments per al debat:

- En quins àmbits creus que la teva escola està promovent els principis de drets humans?
- En quins àmbits creus que hi ha problemes de drets humans?
- Com expliques l'existència d'aquestes condicions problemàtiques?
- Estan relacionades amb la discriminació? Amb la participació en la presa de decisions?
- Qui es beneficia i qui perd, o qui sofreix aquestes violacions de drets humans?
- De quina forma ha millorat o empitjorat el clima existent entre els/les alumnes o els altres membres de la comunitat?
- Què cal fer per a millorar el clima de drets humans de l'escola?

Avaluació

El resultat de l'enquesta era previsible o ha ofert alguna sorpresa?

Representa un estímul de cara a intentar incorporar millores?

On es posa l'accent de les eventuais millores, en la capacitat d'incidir d'un mateix o en l'expectativa de canvi per part d'uns altres? (companys, educadors...)

Continuïtat o relació amb altres activitats

Escoles pels drets humans. Proposta global sobre educació en drets humans dirigida als centres d'ensenyament. (informació disponible al final de la Guia, als annexos).

Elaboració del material

ABC: l'ensenyament dels drets humans. Activitats pràctiques per a escoles de primària i secundària. Nacions Unides, Alt Comissionat pels DDHH, 2004 (al seu torn cita com a font *Social and Economic Justice: A Human Rights Perspective* de David Shiman; Human Rights Resource Center, Universitat de Minnesota, 1999).

Adaptació del grup d'Educació de Amnistia Internacional Catalunya.

Annex. Enquesta

Puntuar cada apartat de l'1 al 5:

1. Mai (No/Fals)
2. Gairebé mai
3. Sovint
4. Sempre (Sí/Veritable)
- NS. No ho sap

Resultat possible = 100 punts de drets humans

El resultat de la teva escola = _____ punts de drets humans

DUDH: Declaració Universal dels Drets Humans

CDI: Convenció dels Drets dels Infants

1. Els membres de l'escola no pateixen discriminació per motius de raça, sexe, origen familiar, impediment físic, religió o estil de vida.

(DUDH, arts. 2 i 16; CDI, arts. 2 i 23)

2. La meva escola és un lloc on em sento segur.

(DUDH, arts. 3 i 5; CDI, arts. 6 i 37)

3. Tots els/les alumnes reben la mateixa informació i el mateix estímul sobre les oportunitats acadèmiques i de desenvolupament de la carrera professional.

(DUDH, arts. 2 i 26; CDI, arts. 2 i 29)

4. La meva escola facilita igual accés, recursos, activitats i allotjament a tothom.

(DUDH, arts. 2 i 7; CDI, art. 2)

5. Els membres de la meva escola s'oposarien que les actuacions, el material o el llenguatge de l'escola fossin discriminatoris.

(DUDH, arts. 2, 3, 7, 28 i 29; CDI, arts. 2, 3, 6 i 30)

6. Quan algú atempta contra els drets d'una altra persona, se l'ajuda a aprendre a canviar el seu comportament.

(DUDH, art. 26; CDI, arts. 28 i 29)

7. Els membres del meu entorn escolar es preocupen pel meu ple desenvolupament humà i acadèmic i tracten d'ajudar-me quan ho necessito.

(DUDH, arts. 3, 22, 26 i 29; CDI, arts. 3, 6, 27, 28, 29 i 31)

8. Quan sorgeixen conflictes, tractem de col·laborar per a solucionar-los pacíficament.

(DUDH, arts. 3 i 28; CDI, arts. 3, 13, 19, 29 i 37)

9. L'escola té polítiques i procediments per a acabar amb la discriminació, i els aplica quan passen incidents.

(DUDH, arts. 3 i 7; CDI, arts. 3 i 29)

10. En les qüestions disciplinàries, es garanteix a tothom un tracte just i imparcial en la determinació de la culpabilitat i l'assignació del càstig.

(DUDH, arts. 6, 7, 8, 9 i 10; CDI, arts. 28 i 40)

11. Ningú en la nostra escola és sotmès a tractes o penes degradants.

(DUDH, art. 5; CDI, arts. 13, 16, 19 i 28)

12. Es presumeix la innocència de qui ha estat acusat d'haver comès una falta mentre no es demostrï la seva culpabilitat.

(DUDH, art. 11; CDI, arts. 16, 28 i 40)

13. Es respecten el meu espai i objectes personals.

(DUDH, arts. 12 i 17; CDI, art. 16)

14. La meua escola acull alumnes, professorat, directors/es i altre personal de diferent origen i cultura, incloses persones que no han nascut en aquest país.

(DUDH, arts. 2, 6, 13, 14 i 15; CDI, arts. 2, 29, 30 i 31)

15. Tinc llibertat per a expressar les meves creences i idees sense por de ser discriminat.

(DUDH, art. 19; CDI, arts. 13 i 14)

16. Els membres de la meua escola poden elaborar i difondre publicacions sense por de censura ni càstig.

(DUDH, art. 19; CDI, art. 13)

17. En els cursos, els llibres de textos, les assemblees, les biblioteques i la instrucció escolar, es contemplen perspectives diferents (per exemple, de gènere, raça/origen ètnic, ideològica).

(DUDH, arts. 2, 19 i 27; CDI, arts. 17, 29 i 30)

18. Tinc oportunitat de participar en les activitats culturals de l'escola; es respecten la meua identitat cultural, el meu idioma i els meus valors.

(DUDH, arts. 19, 27 i 28; CDI, arts. 29, 30 i 31)

19. Els membres de la meua escola tenen l'oportunitat de participar de forma democràtica en l'adopció de decisions per a desenvolupar polítiques i normes escolars.

(DUDH, arts. 20, 21 i 23; CDI, arts. 13 i 15)

20. Els membres de la meua escola tenen dret a formar associacions dintre de l'escola per a defensar els seus drets o els drets dels altres.

(DUDH, arts. 19, 20 i 23; CDI, art. 15)

21. Els membres de la meua escola s'encoratgen mútuament per a conèixer els problemes socials i mundials relatius a la justícia, l'ecologia, la pobresa i la pau.

(DUDH, Preàmbul i arts. 26 i 29; CDI, art. 29)

22. Els membres de la meva escola s'encoratgen mútuament per a organitzar i adoptar mesures a fi de resoldre els problemes relatius a la justícia, l'ecologia, la pobresa i la pau.

(DUDH, Preàmbul i arts. 20 i 29; CDI, art. 29)

23. Els membres de la meva escola poden gaudir d'un descans/esbarjo suficient durant la jornada escolar i treballar un nombre raonable d'hores en condicions raonables de treball

(DUDH, arts. 23 i 24; CDI, arts. 31 i 32)

24. Els empleats de la meva escola tenen un salari suficient per a mantenir un nivell de vida adequat que els assegurï, així com a les seves famílies, la salut i el benestar.

(DUDH, arts. 22 i 25; CDI, art. 27)

25. A la meva escola, assumeixo la responsabilitat de garantir que unes persones no discriminin a unes altres.

(DUDH, arts. 1 i 29; CDI, art. 29)

L'impacte d'Internet

Descripció

Discussions en petits grups i després general per tal d'analitzar el futur d'Internet, la seva desigual accessibilitat i el seu potencial ús per a promocionar els drets humans.

Àrea

Tutoria, Ètica.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 14 anys).

Durada

160 minuts (10+60+90).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en general.

Objectius

Conscienciar sobre les implicacions d'Internet i l'accés a la informació per part de tot el món.

Desenvolupar les habilitats de la imaginació i del pensament crític.

Promoure la justícia i la solidaritat amb altres persones que treballen a favor dels drets humans.

Preparació per part del professorat

Fer les còpies dels textos que utilitzarà l'alumnat:

-Del text «Sis opcions per a predir l'impacte d'Internet», tants exemplars com la meitat de l'alumnat (s'utilitzaran en grups de dos). Annex 1.

-Dels cinc textos restants: dividit el gran grup en cinc grups, a cada grup se li assigna un text, el mateix per a tots els integrants, del qual se'n faran tantes còpies com membres del grup (és a dir, de cada text tantes còpies com la cinquena part de l'alumnat). Annex 2.

Material o suport

El material esmentat en el punt anterior.

Metodologia

Part 1. Introducció (10 minuts)

1. Comença l'activitat explicant que es necessitarà la imaginació i el pensament crític de tots els participants. La seva feina serà determinar l'impacte d'Internet i de les noves tecnologies de la informació en les nostres vides i en el treball sobre els drets humans.

2. A manera «d'escalfament» i per a poder tenir un cert coneixement comú, s'informa al grup sobre alguns fets bàsics d'Internet (Annex 3); després es demanarà que parlin en parelles sobre les seves pròpies experiències amb Internet i els avantatges i desavantatges d'usar-lo.

Part 2. Pronòstic de l'impacte d'Internet (60 minuts)

1. Distribueix les còpies de la targeta número 1, «Sis opcions per a pronosticar l'impacte d'Internet». Explica que, per a polaritzar les opinions, les situacions s'han escrit en termes bastant extrems.

2. Demana a cada parella que decideixi quines de les situacions els sembla més probable que passin i quines menys. 15 minuts.

3. Reuneix tots els participants en una sessió plenària perquè exposin les seves decisions. Intenta resumir les discussions sobre:

- L'escenari més probable.

- La importància dels drets humans en la tecnologia de la informació, per exemple, el dret a la llibertat d'expressió.

- L'esclat digital.

4. Demana a un o dos participants que escriguin els punts clau a la pissarra.

Part 3. Com pot utilitzar-se Internet per a promoure els drets humans? (90 minuts)

1. Divideix els participants en cinc grups, d'A a E. Distribueix les targetes. Cada persona del grup A ha de tenir una còpia de la targeta «Escenaris futurs: Visió pessimista», els participants del grup B reben una còpia de «Panorames futurs: Visió optimista», etc.

2. Dóna'ls 20 minuts per a llegir les targetes i per a compartir els seus comentaris generals.

3. Demana als participants que considerin la informació de les targetes referent als resultats de les discussions de la part 1 sobre l'impacte d'Internet. Han de dedicar especial atenció a aquesta part ja que proporciona als participants informació rellevant per a la següent etapa de l'activitat.

4. Divideix els participants en nous grups. Hi ha d'haver cinc persones en cada nou grup, una persona del grup A, una altra del grup B, una altra del grup C, etc.

5. La feina per a cadascun d'aquests nous grups és decidir quins són els tres avantatges o aplicacions més importants d'Internet per a promoure els drets humans.

6. Suggereix començar amb una ronda per a compartir informació, començant amb la gent dels grups C, D i E (és a dir, aquells que tenen informació sobre el treball de les ONGs) i concloure amb la gent dels grups A i B. Després d'això, estaran en una millor posició per a començar amb les feines d'identificar i de posar-se d'acord en els usos d'Internet per a promoure els drets humans.

7. També han de designar un portaveu per a presentar els resultats en una pissarra en el plenari final. Dóna'ls 35 minuts per a aquesta fase.

8. Reuneix els participants en plenària per a compartir els resultats del seu treball.

Variacions

Pots ampliar l'activitat incloent un exercici per a generar consens, de la següent manera:

1. En la part 1, després del pas 4 (decisió en parelles), demana a cada parella que s'ajunti amb una altra parella, i que en grups de quatre comparin les seves opcions i arribin a un consens sobre la situació que és més probable que succeeixi i la que menys. Demana a cada grup de quatre que afegeixi un parell de frases sobre assumptes de drets humans (com ara la llibertat d'expressió) en l'escenari triat; allò que és més probable que succeeixi. La frases ha d'assegurar, al grup que hagi arribat a un consens ràpid, la reflexió conjunta sobre la situació triada i un major sentit de propietat sobre aquesta, abans del pas següent (15 minuts).

2. Ara demana a cada grup de quatre que s'uneixi a un altre grup de quatre; en grups de vuit han de comparar les seves opcions i arribar a un consens en relació a la situació que considerin que amb major probabilitat succeirà i la menys probable. Demana a cada grup que designi un portaveu (15 minuts). Ara segueix amb l'activitat com si s'estigués en el pas cinc, és a dir, la posada en comú dels resultats del grup en plenari.

3. En plenari, demana als participants que llegeixin les frases claus addicionals sobre drets humans i que expliquin les principals raons de les seves eleccions. Anima els participants (i no solament els portaveus) a:

- reflectir les diferències i semblances de les opcions dels diversos grups,
- les raons que van motivar la seva elecció,
- els assumptes de drets humans referents a Internet,
- les conseqüències reals de la situació triada.

4. També sol·licita als participants que reflecteixin la forma en la qual van treballar.

- Van canviar les seves idees durant les negociacions?
- Era més difícil treballar en grups més grans?
- Qui va prendre la davantera (per exemple: aquells amb experiència o sense experiència en Internet)?
- Podien expressar-se lliurement, independentment de les seves capacitats específiques en Internet?

Avaluació

Comença amb una revisió de l'activitat i de com va participar la gent. Llavors comença per repassar el que van aprendre.

Què saben els participants sobre Internet? Quants l'utilitzen? Per a què l'utilitzen?

Hi ha una divisió digital entre els participants? Quin efecte té això en la seva capacitat de participar en l'activitat? Es va sentir algú exclòs perquè no se sentia suficientment competent per a contribuir?

Van veure uns altres aquesta falta d'experiència com un desavantatge per al treball del grup?

Quins són els avantatges de treballar en un grup en el qual els participants tenen experiències i actituds molt diverses en un assumpte?

Quines són les coses més interessants que van aprendre els participants sobre el treball de les ONGs de drets humans? Hi va haver sorpreses?

Compensen tots els avantatges d'usar Internet per a promoure els drets humans el fet que la seva existència també serveixi, per part d'algunes persones o col·lectius, per a actuar contra els drets humans?

Què necessita fer-se, o pot fer-se, per a minimitzar aquest ús indesitjable d'Internet?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Anima els participants a visitar llocs web d'ONGs. Reflexionar posteriorment sobre:

a) L'ús dels recursos disponibles a Internet per a augmentar els coneixements sobre temes de drets humans, tant d'àmbit general com aplicables a les situacions del propi entorn.

b) La possibilitat de participar en campanyes virtuals sobre drets humans (adhesions a manifestos, enviament de missatges, etc.) com les promogudes per Amnístia Internacional i altres ONGs

c) La recerca de noves maneres d'usar Internet per a la promoció dels drets humans.

Elaboració del material

«Manual de Educación en los Derechos Humanos con Jóvenes», del Consell d'Europa. Traduït al castellà per l'Institut de la Juventud (l'activitat ha estat adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnístia Internacional Catalunya).

La proposta «L'impacte d'Internet», si ho prefereixes també te la pots baixar en format PDF (en castellà):

www.amnistiacatalunya.org/edu/pdf/guia/compass-internet.pdf

Manual complet del Consell d'Europa (en castellà):

www.injuve.mtas.es/injuve/contenidos.item.action?id=338990213&menuId=344076218

Informació complementària

Determina en quina mesura els participants estan familiaritzats amb Internet abans de l'activitat, de manera que puguis observar el nivell del grup.

L'avaluació: és una bona idea centrar-te tant en assumptes globals com en assumptes locals d'accés a les noves tecnologies de la informació, assegura't, però, que aquells que tenen dificultats d'accés a Internet puguin fer escoltar les seves veus i sensacions. El propòsit de les preguntes sobre "l'esclatxa digital" dintre del grup i els avantatges de treballar amb gent amb experiències molt diverses és animar que els participants considerin diverses possibilitats en la presa de decisions.

Annex 1

Sis opcions per a predir l'impacte d'Internet

1. EL MÓN SERÀ UN LLOC MILLOR! Abans de cinc anys, totes les persones del món estaran connectades a Internet. Internet tindrà botigues, oficines, i els viatges de negocis seran innecessaris. Això estalviarà tants diners que tot serà gratis! Les guerres s'acabaran! Tot el món serà feliç!

2. EL MÓN SERÀ UN LLOC PITJOR. Abans de cinc anys, totes les persones que visquin a Occident estaran connectats, però els milers de milions de persones que viuen fora de la societat capitalista viuran en la pobresa. La inestabilitat resultant causarà una guerra mundial, o algú finalment utilitzarà la recepta de la bomba nuclear disponible a Internet. Tot el món morirà.

3. LA GENT ASSUMIRÀ EL CONTROL D'INTERNET. Abans de cinc anys, el precipitat volum d'usuaris d'Internet farà impossible un control per part dels governs. Es crearan les petites societats autònomes amb gent que viu en «indrets virtuals». Tot el món serà lliure.

4. EL GOVERN ASSUMIRÀ EL CONTROL D'INTERNET. Tal com Orwell va predir a la novel·la «1984», abans de cinc anys, Big Brother (el govern) t'estarà observant. Tots els teus missatges de correu electrònic, tots els teus comptes bancaris, tots els teus horaris personals; tindrà coneixement de totes les compres que has realitzat, tot serà enregistrat i estudiat. Les computadores amb Internet seran equipades amb càmeres fotogràfiques que et supervisaran les 24 hores del dia. Els règims totalitaris tindran poder a tot

arreu. Tot el món estarà oprimat.

5. INTERNET ÉS UN CAPRICI QUE S'ESVAIRÀ. Abans de cinc anys, la novetat del ciberespai desapareixerà. Cadascun anirà a la seva, com sempre ha passat. No hi haurà més necessitat de discutir sobre les noves tecnologies de la informació com un altre camp de batalla per a la llibertat d'expressió. T'estalviaràs molts diners ignorant el ciberespai.

6. INTERNET ÉS AQUÍ PER QUEDAR-S'HI. Abans de cinc anys, totes les persones del món estaran connectades a Internet. Et sociabilitzaràs a través del monitor del teu ordinador, sortiràs de festa sense sortir de casa teva, i tindràs discussions amb milers de persones que mai hauràs vist abans. Internet serà tan dominant que la teva única possibilitat econòmica de sobreviure serà invertir i reorientar la teva estratègia al voltant de la xarxa.

(Adaptació de *Els Drets Humans i Internet*, per S. Hicks, E. F. Halpin y E. Hoskins; McMillan Press, Londres, 2000).

Annex 2

Grup A. Escenaris Futurs: Visió pessimista

Neil Postman, *Cinc idees sobre el canvi tecnològic*

Primer, que sempre es paga un preu per la tecnologia; com més gran és la tecnologia, més gran és el preu.

Segon, que sempre hi ha guanyadors i perdedors, i els guanyadors sempre intenten persuadir els perdedors que són veritables guanyadors.

Tercer, que en cada gran tecnologia s'arrela un prejudici epistemològic, polític o social. Algunes vegades aquest prejudici és un avantatge. De vegades no ho és. La premsa va acabar amb la tradició oral; la telegrafia va acabar amb l'espai; la televisió ha humiliat la paraula; l'ordinador, potser, degradarà la vida de la comunitat, etc.

Quart, el canvi tecnològic no és additiu; és ecològic, això significa que canvia tot i és, per tant, massa important per a ser deixat enterament en les mans de Bill Gates.

I cinquè, que la tecnologia tendeix a convertir-se en alguna cosa mítica; és a dir, es percep com part de l'ordre natural de les coses, i per tant tendeix a controlar més les nostres vides del que és bo per a nosaltres.

(D'un discurs transmès en la conferència, *Les noves tecnologies i la persona humana: Comunicant la fe en el nou mil·lenni*, Denver, Colorado, 27 de marzo de 1998, www.newtech.org/address10_en.htm).

Grup B. Escenaris Futurs: Visió optimista

Sean Kidney, *Internet com a facilitador de l'activitat ciutadana*

Per a les persones interessades en la xarxa, penso que la situació és optimista. Com qualsevol classe de trastorn i canvi important, la xarxa crea oportunitats, però també pèrdues. Veurem com a resultat algunes pèrdues de mitjans d'impressió. Penso que es tracta d'una revolució on hi ha enormes oportunitats perquè els individus tinguin un impacte, perquè hi ha oportunitats perquè la gent expressi realment la seva opinió i oportunitats per a informar-se. Les notícies generalment desapareixen en les revolucions, però aquí no.

Una de les meves esperances sobre Internet és que es convertirà en un facilitador per a les activitats ciutadanes, i conduirà a diferents tipus de democràcia. Penso que és absolutament important que ens assegurem que això no augmenti la divisió social, especialment en els propers 10 anys o mentre la revolució lentament s'implanti a la resta del món. Necessitem treballar junts, no només nacionalment, sinó també globalment, per a poder crear el futur d'aquesta revolució.

Si pots llegir, la següent barrera al coneixement és l'accés a la informació, l'accés al material a llegir, com per exemple una biblioteca. Pensa com de revolucionàries que estat les biblioteques comunitàries en la teva cultura. La promesa de la xarxa és, per descomptat, una biblioteca global.

(D'una xerrada a la societat d'editors NSW, el 6 de abril de 1999, en <http://online.socialchange.net.au>)

Grup C. Perfil de l'ONG: Amnistia Internacional

www.amnistiainternacional.org

Amnistia Internacional, fundada el 1961, fa campanya per a alliberar tots els presos de consciència; assegurar judicis justos i ràpids per als presos polítics; suprimir la pena de mort, la tortura i altres tractaments cruels, inhumans i degradants i acabar amb les execucions extrajudicials i les «desaparicions». S'oposa també a les violacions dels drets humans comeses pels grups d'oposició.

Amnistia Internacional compta al voltant d'un milió de membres en 162 països i territoris. Les activitats van des de les manifestacions públiques fins a la redacció de cartes, des de l'educació en els drets humans fins als concerts per a recaptar fons, des de denúncies individuals sobre un cas particular fins a campanyes globals sobre un tema.

És imparcial i independent de qualsevol govern, partit polític o credo religiós. Amnistia Internacional es finança fonamentalment mitjançant les aportacions dels socis i els donatius de simpatitzants. El seu lloc web ofereix diferents accions en les quals participar com a activista: enviant cartes o missatges, col·laborant en campanyes, etc.

Amnistia Internacional no reclama en solitari el mèrit de la resolució dels casos en els quals treballa (com l'alliberament de presos). Valora la participació d'altres organitzacions així com les gestions de les famílies o col·lectius dels propis afectats. No obstant això, moltes persones han dit, després de la resolució del seu cas, que la publicitat, les gestions i les cartes d'Amnistia Internacional van ser molt importants.

El 1977 Amnistia Internacional va rebre el premi Nobel de la pau. El 1998, la seva campanya "Aixeca't i Signa", amb motiu del 50 aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans, va recollir 13 milions de signatures de suport a la declaració. El 2001, la seva campanya virtual a Internet "Stop Torture" va rebre diferents reconeixements per l'ús altament eficient del correu electrònic com a eina de denúncia. Moltes altres campanyes de l'Organització han tingut una gran repercussió, com les organitzades a través d'Internet per a evitar les lapidacions de Safiya Hussaini i Amina Lawal (2002-2003).

Grup D. Perfil de l'ONG: Derechos Human Rights

www.derechos.org

L'ONG Derechos Human Rights va ser fundada el 1995, probablement va ser la primera organització de drets humans basada en Internet. Juntament amb l'Equipo Nizkor, organització germana del grup a Espanya, Derechos va començar amb la clara idea que Internet té el potencial de ser l'eina més eficient en la batalla contra les violacions dels drets humans a tot el món i que permet que les organitzacions de drets humans parlin per si mateixes al món. Derechos treballa amb organitzacions de drets humans sobretot a Amèrica Llatina (i a altres llocs del món), per a divulgar informació exacta i justa sobre la situació dels drets humans en els seus països, així com per a donar ajuda. L'organització també coordina diverses llistes d'Internet sobre drets humans, publica un diari de drets humans per Internet, i treballa en la preservació de la memòria i justícia dels desapareguts. El seu lloc Web ofereix una llista exhaustiva d'enllaços amb altres organitzacions de drets humans.

Un exemple del treball de Derechos. El 1998, Javier Vildoza va llegir les següents informacions en el lloc Web de Derechos: «Vildoza, Jorge (alies) 'Gaston', tinent comandant, subcap GT332 (...); actualment fugitiu, viu a Anglaterra; hauria pres el fill de Cecilia Viñas, nascut a mitjan Setembre de 1977". Javier es va assabentar que l'home que ell pensava que era el seu pare, era conegut com un violador dels Drets Humans, i que aquest home havia robat un nen nascut el mateix dia que ell va néixer a l'Escola Mecànica Naval, conegut com camp de concentració durant la dictadura militar Argentina. Ell era fill de Cecilia Viñas i Hugo Reinaldo Penino, però havia estat robat per Jorge Vildoza, acusat de 60 càrrecs de tortura i assassinat. Javier va ser criat per Vildoza i la seva esposa com el seu propi fill, sense dir-li mai la veritat del seu origen.

Navegant per la pàgina d'Internet de Derechos i el projecte de Desapareguts, Javier va descobrir que els seus avis naturals l'havien estat buscant durant més de 20 anys. El 1998 els va trobar. El descobriment de qui era realment i el que havia fet el seu pare, el van obligar a escriure a un Tribunal que investigava a l'Argentina i va sol·licitar que li realitzessin una prova d'ADN. Els resultats eren concloents: ell era el fill de Cecilia Viñas i Hugo Reinaldo Penino. Des d'aquell moment, Javier es va unir als seus avis naturals.

La història de Javier il·lustra com l'activisme per Internet pot portar resultats imprevisibles, superant les expectatives. Quan el projecte Desapareguts va ser concebut, el propòsit era guardar en la memòria el fet que els desapareguts són éssers humans, denunciar els responsables per les desaparicions a Amèrica Llatina i al món. No s'esperava que el lloc d'Internet pogués ajudar a descobrir la veritat a un dels fills de desapareguts.

Grup E. Perfil de l'ONG: Human Rights Watch

www.hrw.org

Human Rights Watch és una organització independent, no governamental, mantinguda amb les contribucions d'individus de forma privada i per fundacions de tot el món. No accepta fons dels governs, ni directa ni indirectament. L'organització va ser fundada el 1978, en resposta a una crida per a ajudar a grups locals de Moscou, Varsòvia, i Praga, que havien de supervisar el compliment de les provisions de drets humans estipulades en els acords d'Hèlsinki. Human Rights Watch treballa per a acabar amb una àmplia gamma d'abusos, incloent execucions sumàries, tortura, detencions arbitràries, restriccions de la llibertat d'expressió, violacions del dret d'associació, reunió i religió, violacions del procés degut, i la discriminació per motius racials, de gènere, ètnics i religiosos. També pressiona perquè es retiri el suport militar, econòmic i diplomàtic als governs que cometen violacions dels drets humans. Publica la informació que elabora per a avergonyir els governs davant els seus propis ciutadans i davant els ulls de la comunitat internacional.

Tres exemples del treball de Human Rights Watch:

La Cort Penal Internacional: Human Rights Watch ha estat al capdavant dels grans esforços per a crear la Cort Penal Internacional, el tribunal permanent per a jutjar els crims més greus contra els drets humans, sense importar on s'hagin comès. La creació de la Cort és el resultat de la pressió pública exercida i dels esforços dels governs i de grups de la societat civil de tot el món.

Txetxènia: Human Rights Watch és l'únic grup internacional de drets humans que ha estat contínuament a la frontera de Txetxènia en els moments de l'ofensiva russa, proporcionant informació a la Comissió de Drets Humans de Nacions Unides, cosa que va dur a adoptar una resolució de condemna a la conducta russa a Txetxènia. La resolució va marcar la primera censura de la comissió a un dels seus cinc membres permanents del Consell de la Seguretat de l'ONU.

Kosovo: Human Rights Watch va llançar una operació significativa d'investigació a Kosovo, molt abans de l'acció de bombardeig de l'OTAN. El seu primer informe sobre Kosovo va ser publicat el 1990, i l'organització va supervisar de prop els esdeveniments que van seguir en la dècada dels anys noranta. Les investigacions de moltes massacres a la fi de 1998 i principis de 1999 van arribar a ser notícies de portada a tot el món.

Annex 3

Algunes dades sobre Internet (2005)

Internet és una xarxa mundial d'ordinadors interconnectats.

Més de 150 milions de persones al voltant del món tenen accés a Internet.

El 90% dels usuaris d'Internet viuen a Amèrica del Nord, Europa, Japó i Austràlia.

La gent parla sobre l'esclatxa digital, referint-se a la gran desigualtat d'accés als recursos informàtics.

Internet permet que els usuaris publiquin i accedeixin a informació en línia (el web) i es comuniquin directament uns amb altres per mitjà del correu electrònic (e-mail), les llistes de correu, els grups de discussió (*newsgroups*) i les sales de conversa (xats).

Cine i drets humans

Descripció

Visualització d'una pel·lícula (o d'un fragment) i reflexió i debat sobre el seu contingut des del punt de vista dels valors i els drets humans.

Àrea

Tutoria, Història, Socials, Filosofia, Ètica.

Edat

Primària, ESO i Batxillerat (segons les pel·lícules seleccionades).

Durada

El temps que duri la pel·lícula seleccionada (o el fragment) i de 30 a 60 minuts per a la reflexió i el debat posterior.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Diferents, segons la pel·lícula sobre la qual es treballi o sobre l'aspecte concret de la pel·lícula que se seleccioni per a aprofundir.

Objectius

Posar en relleu la importància dels mitjans audiovisuals com a conformadors de valors socials.

Segons la pel·lícula escollida, els objectius específics que figurin a la seva fitxa.

Preparació per part del professorat

A més de veure la pel·lícula i repassar les indicacions de la fitxa corresponent (adaptant-les si cal a les característiques del propi grup), si ho considera escaient documentar-se més sobre la pel·lícula o sobre el tema que tracti la pel·lícula.

Material o suport

La pel·lícula seleccionada (o el fragment) i un aparell per a la seva reproducció.

La fitxa corresponent a la pel·lícula.

Important: la fitxa de la versió virtual de la Guia té diferents enllaços a pàgines necessàries per al desenvolupament de l'activitat. Per tant, en aquest cas és imprescindible consultar la fitxa de la versió virtual de la Guia:

www.amnistiacatalunya.org/edu/guia/cat/p-tem-cine.html

Metodologia

Es proposen tres opcions:

1

Treball amb alguna de les pel·lícules següents i utilització de les indicacions específiques corresponents a cada una de les fitxes:

Fitxes incloses a la Guia:

- *Me llaman Radio*. Michael Tollin (2003) - Discriminació, discapacitats
- *Salvar al soldado Ryan*. Steven Spielberg (1998) - Conflictos bèl·lics

Fitxes incloses a l'apartat general de cinema:

- *Te doy mis ojos*. Icíar Bollaín (2003) - Violència contra les dones
- *Hotel Rwanda*. Terry George (2004) - Racisme, genocidis

2

Treball amb alguna de les pel·lícules que a l'apartat general sobre *Cine i drets humans* s'indica que tenen fitxa didàctica (la majoria de les fitxes són d'Edualter). Les pel·lícules que tenen fitxa estan marcades.

3

Treball amb alguna altra pel·lícula, adaptant algun dels suggeriments per al treball amb pel·lícules de l'apartat sobre *Cine i drets humans*.

En tots els casos, s'aconsella també tenir en compte les indicacions generals sobre l'organització de Cine Fòrums.

Avaluació

- Valorar l'impacte emocional de la pel·lícula.
- Analitzar racionalment la pel·lícula, tant pel que fa als seus valors com des d'una perspectiva estrictament fílmica.

Es poden fer servir les indicacions sobre ambdós aspectes que s'inclouen al final de la pàgina sobre Cine Fòrum (consulta l'apartat del web sobre cine).

Continuïtat o relació amb altres activitats

• Segons la pel·lícula triada, dur a terme alguna altra activitat de la Guia dedicada al mateix tema que tracti la pel·lícula. Consultar la taula de propostes.

- Repetir l'experiència amb alguna altra pel·lícula de temàtica diferent.

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya.

Drets humans i humor gràfic

Descripció

A partir d'algunes mostres d'humor gràfic, iniciar una reflexió i un debat sobre algunes de les principals violacions dels drets humans.

Àrea

Plàstica, Ètica, Tutoria.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts (si només s'escull una opció).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en general.

Objectius

Ressaltar la importància dels drets recollits en la Declaració Universal dels Drets Humans, les vulneracions de què són objecte i la visibilitat que els pot atorgar davant l'opinió pública l'humor gràfic.

Preparació per part del professorat

De forma optativa: documentació sobre les possibilitats de l'humor gràfic com a eina per a educar en drets humans (apartat «Continuïtat o relació amb altres activitats»).

Material o suport

Enllaços disponibles a la versió web de la Guia:

Recopilació d'acudits: arxiu PDF [800 KB] (es poden ampliar sense pèrdua de qualitat)

Si vols utilitzar més acudits pots recórrer a la galeria temàtica d'humor gràfic i drets humans.

Text de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Metodologia

Els acudits poden fer-se servir de formes diferents per a iniciar un debat sobre els drets humans. Es proposen quatre alternatives; es poden desenvolupar de forma individual o combinada.

1

a) Es divideixen els participants en petits grups i es dona a cada grup 4 acudits.

b) Es demana a cada grup que valori el missatge o la idea que creuen que intenta transmetre el seu autor i els recursos específics que fa servir (ús del text i del dibuix en cada cas en funció de la finalitat perseguida).

c) Cada grup ha de posar per escrit les seves conclusions; posteriorment s'exposen oralment davant el gran grup.

d) S'organitza un debat al voltant dels objectius de l'activitat: «Posar en relleu la importància dels drets recollits en la Declaració Universal dels Drets Humans, les vulneracions que pateixen i la visibilitat que els pot atorgar davant l'opinió pública l'humor gràfic».

2

L'inici i final (a, c i d) són els mateixos.

Demana a cada grup que associï cada acudit a un article de la Declaració Universal i que, posteriorment, classifiqui els acudits segons la importància que ells atorguin a cadascun dels drets.

3

Penjar els acudits a les parets. Demana a cada grup que seleccioni l'acudit que els sembli més aconseguit, en la mesura que ressalti la importància o la vulneració d'un dret humà.

Seguir amb els passos c i d.

4

Elaborar una llista de paraules clau i retallar-les. Repartir-les entre els grups indicant-los que les associïn penjant-les al costat dels acudits de les parets.

Suggeriments de paraules clau: llibertat, opressió, tortura, desenvolupament, responsabilitat, democràcia, negació de drets, empresonament, ...

Avaluació

Són conscients els participants que les violacions dels drets humans caricaturitzades en els acudits passen diàriament, a un lloc o altre?

A través dels mitjans de comunicació tenen coneixement de casos reals?

A través de la història familiar o de les relacions veïnals coneixen casos reals?

Consideren útils activitats com la desenvolupada en la mesura que pretenen fer visibles les situacions degradants que pateixen moltes persones?

Creuen que l'humor pot ser una eina de sensibilització sobre aquests temes?

Com els afecta emocionalment rebre informació sobre violacions de drets humans?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Enllaços disponibles a la versió web de la Guia:

1-Altres activitats sobre drets humans i humor gràfic.

2-Altres activitats de l'apartat temàtic de la Guia.

3-Altres activitats relacionades amb els temes principalment tractats (tortura, drets de les dones i llibertat d'expressió).

Elaboració del material

Secció anglesa d'Amnistia Internacional. Adaptació del Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Resolució de conflictes

Descripció

Descripció de situacions injustes o conflictives quotidianes, de caràcter personal, escolar, local, nacional, estatal o internacional, analitzant-les i proposant maneres de resoldre-les.

Àrea

Socials, Ètica, Tutoria.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

Mínim, 60 minuts (es proposen diferents opcions, entre una i sis sessions de 60 minuts).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Qualsevol.

Objectius

Fer servir els conflictes reals com a font de plantejament d'idees útils per als grups o col·lectivitats.

Aprendre a fer front als contrastos sense por i, de forma creativa, buscar les pròpies formes de resoldre'ls.

Abordar la Declaració Universal dels Drets Humans des de la perspectiva de les experiències quotidianes de l'alumnat, a partir dels seus punts de vista sobre la justícia, la llibertat i l'equitat.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Anàlisi d'un conflicte. Annex 1

La Declaració Universal dels Drets Humans.

Metodologia

Abans de començar es facilita a cada grup la Declaració Universal dels Drets Humans.

Quan es faci més d'una sessió, els grups poden ser sempre els mateixos o anar canviant.

És aconsellable que quan es tractin els àmbits local, nacional, estatal i internacional, s'avisin els/les alumnes amb anterioritat perquè puguin documentar-se, portar material a la classe i poder fer l'anàlisi del cas escollit amb la informació necessària.

Opció A. Una sessió de 60 minuts

1) Es fan grups de 3 a 5 persones. A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: personal, escolar, local, nacional, estatal o internacional.

2) Cada grup descriu per escrit una situació injusta real, relacionada amb l'àmbit que se li ha assignat, fent servir de guia els 6 primers punts de l'annex 1.

Un cop descrita la situació, es reuneixen els grups de dos en dos i treballen plegats els punts 7 i 8 de cada un dels conflictes dels dos grups.

Últims 10 minuts: Posada en comú en el grup classe explicant breument el conflicte i exposant la resolució final adoptada per consens en cada grup, fent alhora referència al dret de la Declaració Universal amb què està relacionat el cas escollit.

Opció B. Dues sessions de 60 minuts

• Primera sessió:

Es fan grups de 3 a 5 persones. A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: personal (familiar, colla d'amics), escolar o local (barri, poble, ciutat).

Seguir com s'explica a la segona part de l'opció A.

• Segona sessió:

A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: nacional, estatal o internacional.

Seguir com s'explica a la segona part de l'opció A.

Opció C. Quatre sessions de 60 minuts.

• Primera sessió:

Es fan grups de 3 a 5 persones. A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: personal (familiar, colla d'amics) o escolar (alumnes, professors, personal d'administració o de manteniment).

Seguir com s'explica a la segona part de l'opció A.

• Segona sessió:

A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: el barri, el poble (on viu, on va el cap de setmana o de vacances d'estiu) o la ciutat.

• Tercera sessió:

A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: nacional (autonòmic, regional) o estatal.

• Quarta sessió:

A cada grup se li assigna un dels següents àmbits d'eventual conflicte: internacional (es poden repartir els continents: Amèrica, Àsia, Europa,...)

Opció D. Sis sessions de 60 minuts.

Es dedica cada sessió a un àmbit diferent, des del més proper i concret fins al més llunyà i global.

Avaluació

Es pot proposar que els/les alumnes que escolten la decisió o decisions finals les comentin:

- és factible?
- és útil per al grup o col·lectiu afectat?
- algú pot sortir perjudicat? en quin aspecte?
- estan d'acord amb el dret que han escollit com a relacionat amb el conflicte?

Cada grup pot valorar:

- la dificultat per tenir en compte totes les parts en conflicte.
- la creativitat per buscar possibles solucions.
- el coneixement de la Declaració Universal dels Drets Humans abans i després de fer l'activitat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Alguna altra activitat relacionada amb els conflictes d'aquest apartat de la Guia. Per exemple:

Un pas endavant (discriminació i xenofòbia)

El restaurant del món (globalització i dret a l'alimentació)

Qui cus les pilotes de futbol? (treball infantil)

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya. A partir d'una activitat proposada al quadern Linguapax, *Convivre amb els altres*, del Centre Unesco de Catalunya.

Annex 1. Anàlisi d'un conflicte

1. Nivell del conflicte (local, nacional, estatal, internacional)
2. Història del conflicte.
3. Actors participants (personatges, institucions, països...)
4. Origen del conflicte: necessitats, objectius, interessos de les parts en conflicte.
5. Opinions dels i les participants en el conflicte.

6. Evolució del conflicte:
 - Inici: què va produir el conflicte?
 - Intensificació: quines actituds o accions eleven la tensió del conflicte?
 - Mediació: quines són les accions moderadores?
7. Mètodes diferents per resoldre el conflicte. Conseqüències de cadascun d'ells.
8. Decisió final, elecció. Relacionar el cas tractat amb un o més drets humans continguts a la Declaració Universal.

El treball de les ONG

Descripció

Investigació sobre les diferents ONG existents i sobre la importància social de la seva feina.

Àrea

Tutoria, Socials.

Edat

Segon cicle d'ESO i Batxillerat (a partir de 14 anys).

Durada

Dues sessions, la primera variable (en funció del documental projectat), la segona de 60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Els drets humans en general, i de manera especial, el dret o drets concrets sobre els quals treballen les ONG seleccionades.

Objectius

- Conèixer les diferents ONG existents.
- Reflexionar sobre la importància de la seva feina.
- Reflexionar sobre la necessitat d'exercir una ciutadania responsable i participativa.

Preparació per part del professorat

- Aconseguir el documental necessari.
- Establir els contactes necessaris si es vol comptar amb la participació del representant d'alguna ONG.

Material o suport

- 1 Enquesta sobre el treball de les ONG (annex 1).
- 2 Un documental sobre la feina d'alguna ONG coneguda, o temàtic sobre algun àmbit d'actuació d'algunes ONG (la fam, la falta d'aigua, de recursos sanitaris, de drets civils i polítics, etc.).

Els criteris de selecció del documental poden ser diferents:

- L'impacte mediàtic de les activitats de l'ONG.
- La seva vinculació amb alguna ONG o iniciativa d'àmbit local o regional, propera per tant a l'alumnat.
- El fet que l'hagin passat recentment per la televisió, i per tant sigui un tema de relativa actualitat.
- Des d'un punt de vista merament pràctic, la facilitat d'aconseguir-lo.

Metodologia

1a sessió

Passar el documental seleccionat.

De forma aleatòria, formar petits grups d'alumnes (uns 5 per a un grup de 30 alumnes).

Entre la primera i la segona sessió, cada grup, de forma conjunta, ha de fer el següent:

- Contestar el qüestionari que s'adjunta.
- Escollir una ONG sobre la qual farà el seu treball de recerca. L'ONG escollida no té perquè estar relacionada amb el tema del documental. Ni té perquè ser una gran ONG, pot ser també una ONG petita, local (en ocasions fins i tot pot ser preferible aquesta opció).
 - Buscar informació sobre les activitats d'aquesta ONG.
 - Preparar una presentació sobre l'ONG seleccionada. Ha d'incloure els següents aspectes:
 - Presentació general
 - Objectius que persegueix.
 - En quins països opera.
 - Com es finança.

- On s'han d'adreçar les persones interessades en fer-se'n sòcies.
- Seu social, adreça web....

2a sessió

Cada grup, durant uns 10 minuts, presenta els seus treballs i les seves conclusions al grup classe.

Es pot fer servir qualsevol suport visual, pòsters, cartells, vídeos, PowerPoint....

Al final, comentar conjuntament les diferents exposicions.

En el cas de grups classe molt nombrosos, en formar-se més grups de treball es pot optar per dedicar dues sessions a aquesta fase, de manera que tots els grups puguin fer les seves exposicions i quedi temps per a les conclusions finals. Una altra opció, per tal de no allargar l'activitat, consisteix en formar grups una mica més grans, de manera que amb una sola sessió hi hagi temps per a què tots facin les respectives exposicions.

3a sessió (opcional)

Visita al centre del representant d'una ONG.

Al final de la segona sessió es decideix entre tot el grup classe quina ONG es podria convidar a visitar el centre, i així conèixer les seves activitat més personalment, i tenir l'oportunitat de fer totes les preguntes que se'ls acudeixin.

Avaluació

S'han implicat en l'activitat, tant durant el procés de recopilació d'informació com durant la presentació?

Si han escollit alguna ONG local de reduïdes dimensions, han fet alguna valoració de la seva feina (optimització dels recursos, eficàcia...) en comparació a les grans ONG?

Ha sorgit espontàniament la possibilitat de participar d'alguna manera en alguna ONG (de les seleccionades o alguna altra), o en alguna iniciativa de treball social?

Si s'ha fet la tercera sessió, com han valorat la participació del representant de l'ONG?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Escoles pels drets humans. Proposta global sobre educació en drets humans dirigida als centres d'ensenyament. Amnistia Internacional (al final de la Guia, apartats temàtics).

Alguna altra activitat de la Guia relacionada amb els drets humans en general, per exemple Actualitat i drets humans (consulta també la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Annex 1. Qüestionari

- Sabeu el significat de les sigles ONG?
- Quines ONG coneixeu? Hi ha algun membre de la vostra família, o alguna persona del vostre cercle proper, que sigui sòcia d'alguna ONG? De quines?
- Creieu que són importants les ONG? Per què?
- Us agradaria formar part d'una ONG? Si no ara, potser quan sigueu una mica més gran? Per què?
- Decidiu entre tots quina serà la ONG que presentareu a la resta de companys.
- Quina informació us ha aportat el documental que no coneguèssiu?
- Creieu que es necessari difondre aquestes històries? Per què?

Annex 2. Algunes ONG d'àmbit nacional o internacional

(la llista s'adjunta a títol orientatiu; pot ser interessant comptar amb les ONG locals):

Amnistia Internacional; Asociación pro derechos humanos; Intermon; Mans Unides; Medicus Mundi; Metges Sense Fronteres; SOS racisme; Niños y niñas de África; Sos Infancia; Pallassos sense fronteres; Survival; Setem.

Anàlisi i interpretació de la realitat social

Descripció

Realització d'un mural amb notícies de premsa sobre vulneracions de drets humans, amb l'objectiu de sensibilitzar l'alumnat sobre aquests fets.

Àrea

Tutoria.

Edat

ESO (12 a 16 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Tots els de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Objectius

Posar en relleu les violacions de drets humans que es cometen en el món. Buscar-ne les causes i eventuais solucions.

Preparació per part del professorat

Habilitar un mural a cada aula, en el qual s'enganxaran posteriorment les notícies seleccionades.

Material o suport

Diaris i revistes. Cartolines o paper d'emballar. La Declaració Universal dels Drets Humans.

Metodologia

A partir dels diaris i revistes disponibles, fer una selecció de notícies sobre violacions de drets humans (aquesta selecció també es pot haver sol·licitat prèviament, de manera que l'alumnat porti les notícies ja seleccionades, parcialment o totalment).

Proposar diferents formes de classificació. Per exemple, per països o per temes.

Elaborar el mural segons la forma de classificació escollida.

Incorporar al mural símbols gràfics que cridin l'atenció, representatius dels criteris de selecció utilitzats: dels drets vulnerats, dels països que els vulneren, de la mesura en què es vulneren, de l'eventual impunitat existent, etc.

Finalitzat el mural, organitzar un debat. Per exemple, es pot plantejar:

- Les diferències segons els països o les diferents àrees geogràfiques de determinades vulneracions, i les seves possibles causes o explicacions.
- L'eventual relació entre aquestes vulneracions i el tipus de govern existent.
- Les vulneracions de drets més reiterades a escala mundial.
- La relació entre la situació mundial del respecte d'un determinat dret, o del conjunt dels drets humans, i la realitat concreta del propi país.

Avaluació

Quin era el coneixement previ de les conclusions a les quals s'ha arribat? Quines són les eines i iniciatives nacionals i internacionals elaborades amb la finalitat de lluitar contra els abusos dels drets humans? Quin és el coneixement dels apartats de la pròpia Constitució que tracten aquests temes?

Continuïtat o relació amb altres activitats

L'activitat *Els drets humans a l'escola* (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Els cos i els drets humans

Descripció

Activitat d'expressió corporal representant els articles de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Àrea

Educació Física.

Edat

ESO (12 a 16 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Tots.

Objectius

Conèixer els drets humans. Utilitzar el llenguatge corporal com a mitjà d'expressió.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Exemplars de la Declaració Universal dels Drets Humans per a cada alumne o grup.

Opcionalment:

-Màquina de fer fotos.

-Vídeo *Els drets humans*, amb els 30 articles de la Declaració Universal en forma de petits videoclips (per a aconseguir el vídeo, posar-se en contacte amb la seu més propera d'Amnistia Internacional).

Metodologia

Presentació de la Declaració Universal dels Drets humans i lectura del seu contingut. (el vídeo esmentat anteriorment pot complir aquesta funció).

Dividir l'alumnat en grups de quatre. Cada grup escull un dels drets de la Declaració Universal. Han de buscar la forma de representar aquest dret (o alguna paraula clau que el defineixi) només mitjançant l'expressió corporal. Per exemple, les mans entrelaçades dels integrants d'un grup poden representar la solidaritat, el principi recollit a l'article 29 de la Declaració Universal, que parla de drets i deures. Quan els grups hagin preparat la seva representació, l'executen davant els altres grups, els quals han d'endevinar el dret que estan representant.

Opcionalment: realitzar una fotografia del moment més descriptiu de la representació de cada grup, amb la finalitat de fer, posteriorment, una exposició.

Avaluació

Valorar la creativitat i l'expressivitat de les representacions.

Valorar la capacitat de cooperació per a aconseguir l'objectiu proposat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Fer un cartell amb cadascuna de les fotografies que s'hagin realitzat, adjuntant-hi el text de l'article que representa. Exposar els cartells a algun lloc visible del centre. Opcionalment: adjuntar al cartell informació sobre el grau de respecte a nivell mundial de l'article representat, organitzar la recerca de la informació necessària (per exemple a través de les pàgines d'Internet d'Amnistia Internacional o d'altres ONG), etc.

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Els nostres avantpassats i els drets humans

Descripció

Realització d'enquestes a gent gran i consulta d'hemeroteques per tal de formar-se una idea de l'estat dels drets humans de fa unes dècades i la seva evolució fins arribar al moment actual.

Àrea

Socials, Llengua, Matemàtiques.

Edat

Primer cicle d'ESO (13 i 14 anys).

Durada

Tres sessions: de 10, 50 i 30 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Tots.

Objectius

Conèixer la història dels drets humans.

Preparació per part del professorat

Per a la tercera sessió, familiaritzar-se amb la història dels drets humans:
www.amnistiacatalunya.org/edu/cat/historia

Material o suport

Enquesta.

Metodologia

1a sessió. Presentació de l'enquesta, «Els nostres avantpassats i els drets humans» (o elaboració de l'enquesta de forma conjunta amb l'alumnat).

Treball de camp (fora de l'horari escolar).

Enquesta als pares, avis, gent gran. Completar la informació de les enquestes amb la consulta de la premsa de l'època (hemeroteques) o recerques a Internet (enciclopèdies, pàgines d'història...).

2a sessió. Buidatge de l'enquesta i representació gràfica del resultat.

3a sessió. Introducció a la història dels drets humans.

Avaluació

Valorar el grau d'implicació de l'alumnat en les activitats desenvolupades.

Valorar el grau de fiabilitat de les dades aportades.

Valorar l'eventual desconeixement previ dels propis orígens.

Valorar la capacitat de buidatge i representació gràfica de les enquestes.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Altres activitats sobre els drets humans en general. Per exemple, *Drets humans i humor gràfic*.

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Annex

Enquesta

L'enquesta pot ser més o menys extensa, centrar-se en aspectes relacionats amb alguns drets determinats (econòmics, socials, culturals, civils, polítics) o ser d'àmbit general. El model que adjuntem és merament orientatiu i pot ser modificat segons el criteri de l'educador/a, o a partir dels suggeriments del propi alumnat, si aquest intervé en l'elaboració del qüestionari.

- Va haver d'emigrar per motius econòmics? O per motius polítics?
- Ha sofert fam en alguna època de la seva vida?
- Ha tingut sempre atenció mèdica quan l'ha necessitat?
- Ha tingut familiars que han mort prematurament? Per quines causes?
- Ha tingut dificultats per aconseguir un habitatge?
- Ha pogut estudiar?
- A quina edat va començar a treballar? Quina era la durada de la jornada laboral?
- Quants dies treballava a la setmana? Quin era el sou?
- Quin poder adquisitiu tenia aquell sou? Li permetia viure sense estretors o amb precarietat?
- Sempre ha tingut confiança en les forces de seguretat?
- En alguna ocasió s'ha sentit intimidat per les forces de seguretat?
- Si no personalment, a algun conegut li va passar?
- Ha viscut èpoques o en llocs en els quals la llibertat d'expressió estigués restringida?
- Ha viscut èpoques o en llocs en els quals la pena de mort existís? Recorda algun cas concret?
- En alguna ocasió s'ha sentit discriminat per motius econòmics, ideològics, culturals o racials?
- En cas afirmatiu, s'ha sentit amenaçat a causa d'això?
- Ha viscut algun conflicte bèl·lic? Com a civil, o combatent?
- Creu que durant la seva joventut la vida dels joves era més difícil o més fàcil que ara? Per què?
- Creu que en general la solidaritat era més gran llavors que ara?
- Enyora algun aspecte de la societat de llavors? Quin?

Universal Declaration of Human Rights

Aquesta activitat forma part de les propostes de la Setmana pels drets humans.

Descripció

Activitat escrita i oral basada en la versió en anglès col·loquial de la Declaració de Universal dels Drets Humans.

Àrea

Anglès.

Edat

A partir de 15 anys: 4º d'ESO, Batxillerat, Escola Oficial d'Idiomes.

Durada

50 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en el seu conjunt.

Text de la Declaració en anglès:

www.amnesty.org/en/universal-declaration-human-rights-anniversary/declaration-text

Objectius

Coneixement de la Declaració en la seva totalitat i reflexió sobre el seu contingut.

Preparació per part del professorat

Lectura de l'activitat.

Material o suport

Exercici per a l'alumnat (annex)

Solucionari per al professorat:

www.amnistiacatalunya.org/edu/guia/docs/universal.decl-plain-teacher-1.pdf

Metodologia

Donar una fotocòpia a cada alumne/a.

Han de llegir la Declaració i emplenar els espais en blanc amb les paraules que se'ls suggereix.

A continuació han de buscar i subratllar totes les estructures verbals 'should+verb' amb l'objectiu d'aprendre que el verb que segueix mai duu 'to'.

Finalment, els grups d'alumnes posaran en comú les seves valoracions.

Avaluació

Què han sentit els participants al rebre informació sobre la Declaració Universal?

El debat ha estat interessant?

Han après l'ús de 'should'?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Proporcionar-los la web d'Amnistia Internacional en anglès per a què busquin més informació:

www.amnesty.org

Elaboració del material

Concepción Catalán i José Luis Regojo.

Annex

Exercici per l'alumnat

Universal Declaration of Human Rights - 10 December 1948

This was the first time in history that a document considered to have universal value was adopted by an international organization.

Article 1.

All human beings are born free and equal in dignity and rights.

Plain Language Version

1 When children are born, they are free and each should be treated in the same way. They have reason and conscience and should act towards one another in a friendly manner.

2 Everyone can claim the following rights, despite

- a different sex
- a different _____ colour
- speaking a different language
- thinking different things
- believing in another religion
- owning more or less
- being born in another social group
- coming from another country

It also makes no difference whether the country you live in is independent or not.

3 You have the right to live, and to live in _____ and safety.

4 Nobody has the right to treat you as his her slave and you should not make anyone your slave.

5 Nobody has the right to _____ you.

6 You should be legally protected in the same way everywhere, and like everyone else.

7 The law is the same for everyone; it should be applied in the same way to all.

8 You should be able to ask for legal _____ when the rights your country grants you are not respected.

9 Nobody has the right to put you in prison, to keep you there, or to send you away from your country unjustly, or without good reason.

10 If you go on trial this should be done in public. The people who try you should not let themselves be influenced by others.

11 You should be considered innocent until it can be proved that you are _____. If you are accused of a crime, you should always have the right to defend yourself. Nobody has the right to condemn you and punish you for something you have not done.

12 You have the right to ask to be protected if someone tries to _____ your good name, enter your house, open your letters, or bother you or your family without a good reason.

13 You have the right to come and go as you wish within your country. You have the right to leave your country to go to another one; and you should be able to return to your country if you want.

14 If someone hurts you, you have the right to go to another country and ask it to _____ you. You lose this right if you have killed someone and if you, yourself, do not respect what is written here.

15 You have the right to belong to a country and nobody can prevent you, without a good reason, from belonging country if you wish.

16 As soon as person is legally entitled, he or she has the right to marry and have a family. In doing this, neither the colour of your skin, the country you come from nor your region should be impediments. Men and women have the same rights when they are married and also when they are separated.

Nobody should force a person to marry.

The government of your country should protect your family and its members.

17 You have the right to own things and nobody has the right to take these from you without a good reason.

18 You have the right to profess your _____ freely, to change it, and to practise it either on your own or with other people.

19 You have the right to think what you want, to say what you like, and nobody should forbid you from doing so. You should be able to share your ideas also—with people from any other country.

20 You have the right to organize peaceful meetings or to take part in meetings in a peaceful way. It is wrong to force someone to belong to a group.

21 You have the right to take part in your country's political affairs either by belonging to the government yourself or by choosing politicians who have the same ideas as you.

Governments should be voted for regularly and voting should be secret. You should get a vote and all votes should be equal. You also have the same right to join the public service as anyone else.

22 The society in which you live should help you to develop and to make the most of all the _____ (culture, work, social welfare) which are offered to you and to you and to all the men and women in your country.

23 You have the right to work, to be free to choose your work, to get a salary which allows you to support your family. If a man and a woman do the same work, they should get the same pay. All people who work have the right to join together to defend their interests.

24 Each work day should not be too long, since everyone has the right to rest and should be able to take regular paid holidays.

25 You have the right to have whatever you need so that you and your family: do not fall ill; go hungry; have clothes and a house; and are helped if you are out of work, if you are ill, if you are old, if your wife or husband is dead, or if you do not earn a living for any other reason you cannot help. The mother who is going is going to have a baby, and her baby should get special help. All children have the same rights, whether or not the mother is married.

26 You have the right to go to school and everyone should go to school. Primary schooling should be free. You should be able to learn a profession or continue your studies as far as wish. At school, you should be able to develop all your talents and you should be taught to get on with others, whatever their race, religion or the country they come from. Your parents have the right to choose how and what you will be taught at school.

27 You have the right to share in your community's _____ and sciences, and any good they do. Your works as an artist, writer, or a scientist should be protected, and you should be able to benefit from them.

28 So that your rights will be respected, there must be an 'order' which can protect them. This 'order' should be local and worldwide.

29 You have duties towards the community within which your personality can only fully develop. The law should guarantee human rights. It should allow everyone to respect others and to be respected.

30 In all parts of the world, no society, no human being, should take it upon her or himself to act in such a way as to destroy the rights which you have just been reading about.

- In your group, discuss what the following words FREE, EQUAL and DIGNITY mean for you.

- Fill in the gaps with the following words:

advantages

arts

freedom

guilty

harm

help

protect

religion

skin

torture

- Find 31 examples of [should + VERB] and underline them.

Poemes i cançons

Descripció

Audició de cançons relacionades amb els drets humans i posterior traducció, seguides d'un debat sobre el seu contingut.

Àrea

Anglès.

Edat

ESO i Batxillerat (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts (es pot repetir l'activitat les vegades que es consideri oportú).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en el seu conjunt, o algun dels drets en particular (segons el material utilitzat).

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal. Acostar els interessos de l'alumnat a la realitat escolar.

Preparació per part del professorat

Si es prefereix fer servir material propi en lloc del facilitat (annex 1), buscar o preparar les cançons en anglès amb les quals es vulgui treballar.

Material o suport

Si es disposa dels enregistraments de les cançons per a realitzar l'audició, millor. En cas contrari, es pot portar a terme l'activitat com si fossin poemes.

Exemples de cançons: *Get up stand up*. Bob Marley & The Wailers, *Imagine*. John Lennon, altres cançons (enllaços disponibles a la versió web de la Guia)

Metodologia

Audició (o lectura) de la cançó o cançons seleccionades. Traducció individual.

Debat sobre el tema de la cançó.

Identificació dels articles de la Declaració Universal relacionats amb el tema de la cançó.

Comentari, a partir de la versió anglesa de la Declaració Universal, de l'article o articles identificats.

Opcionalment: es pot realitzar una breu sessió prèvia, uns dies abans, per a implicar l'alumnat en la selecció de la cançó, facilitant així la seva sintonia amb l'activitat. Se'ls explica la finalitat de l'activitat, és a dir, que la cançó ha de tractar de forma explícita temes de drets humans.

Avaluació

Consideren que el debat ha estat interessant?

Eren conscients del contingut de la cançó abans de realitzar la traducció detallada?

Consideren que les cançons, a més d'una forma d'oci, d'una activitat lúdica, són també un instrument de denúncia social?

En aquest cas, creuen que són una eina que incideix realment en la societat?

Se'ls ocorre alguna cançó especialment representativa en aquest sentit?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Si es considera oportú, aquesta activitat es pot repetir amb altres cançons. També es pot realitzar de forma inversa: traduint cançons a l'anglès.

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya)

Get up stand up. Bob Marley & The Wailers (1973)

Lletra de la cançó en anglès:

Get up, stand up
Stand up for your rights
Get up, stand up
Stand up for your rights
Get up, stand up
Stand up for your rights
Get up, stand up
Don't give up the fight

Preacher man don't tell me
Heaven is under the earth
know you don't know
What life is really worth
It's not at all that glitters is gold
Half the story has never been told
So now you see the light

Stand up for your rights
Get up, stand up
Stand up for your rights
Get up, stand up
Stand up for your rights
Get up, stand up
Stand up for your rights
Get up, stand up

Don't give up the fight
Most people think
Great good will come from the skies
Take away everything
And make everybody feel high
But if you know what life is worth
You would look for yours on earth
And now you've seen the light
You stand up far your rights

Get up, stand up (Yeah Yeah)
Stand up for your rights (Oh)
Get up, stand up (Get up, stand up)
Don't give up the fight (Life is your right)
Get up, stand up (So we can't give up the fight)
Stand up for your rights (Lord Lord)
Get up, stand up (People struggling on)
Don't give up the fight (yeah)

We're sick and tired of your easing kissing game
To die and go to heaven in Jesus' name
We know and understand
Almighty God is a living man
You can fool some people sometimes
But you can't fool all the people all the time
And now we've seen the light (What you gonna do)
We gonna stand up for our rights

Get up, stand up - Stand up for your rights
Get up, stand up - Stand up for your right
Get up, stand up - Stand up for your rights
Get up, stand up
Don't give up the fight

Lletra de la cançó en castellà:

Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
No dejéis de luchar

Predicador, no me cuentes
Que el Paraíso está bajo tierra
Sé que no sabes
Lo que vale de verdad la vida
No es oro todo lo que reluce
La mitad de la historia nunca ha sido contada
Así que ahora que veéis la luz

Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos

No dejéis de luchar
La mayoría de la gente piensa
Que el Bien bajará del Cielo
Se llevará todo
Y volverá todos felices
Pero si entenderais cuánto vale la vida
Cuidaríais de la vuestra en esta tierra
Y ahora que habéis visto la luz
Rebelaos para vuestros derechos

Levantaos, rebelaos (Sí sí)
Rebelaos para vuestros derechos (Oh)
Levantaos, rebelaos (Levantaos, rebelaos)
No dejéis de luchar (La vida es vuestro derecho)
Levantaos, rebelaos (Pues no podemos rendirnos)
Rebelaos para vuestros derechos (Señor Señor)
Levantaos, rebelaos (El pueblo sigue luchando)
No dejéis de luchar (Sí)
Estamos exasperados por vuestro fácil juego rufián
Morir e irse al cielo en el nombre de Jesús
Sabemos y entendemos
Que Dios Todopoderoso es un hombre viviente
Tal vez podáis engañar unas personas
Pero no podéis engañar todo el mundo todo el tiempo
Y ahora que hemos visto la luz (¿Qué haréis?)
Nosotros nos rebelaremos para nuestros derechos

Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
Rebelaos para vuestros derechos
Levantaos, rebelaos
No dejéis de luchar

Imagine. John Lennon (1971)**Lletra de la cançó en anglès:**

Imagine there's no heaven
It's easy if you try
No hell below us
Above us only sky
Imagine all the people
Living for today...

Imagine there's no countries
It isn't hard to do
Nothing to kill or die for
And no religion too
Imagine all the people
Living life in peace...

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will be as one

Imagine no possessions
I wonder if you can
No need for greed or hunger
A brotherhood of man
Imagine all the people
Sharing all the world...

You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will live as one

Lletra de la cançó en espanyol:

Imagina que no existe el Cielo
es fácil si lo intentas
sin el Infierno debajo nuestro
arriba nuestro, solo el cielo
Imagina a toda la gente
viviendo el hoy...

Imagina que no hay países
no es difícil de hacer
nadie por quien matar o morir
ni tampoco religión
imagina a toda la gente
viviendo la vida en paz...

Puedes decir que soy un soñador
pero no soy el único
espero que algún día te unas a nosotros
y el mundo vivirá como uno

Imagina que no hay posesiones
quisiera saber si puedes
sin necesidad de gula o hambre
una hermandad de hombres
imagínate a toda la gente
compartiendo el mundo

Puedes decir que soy un soñador
pero no soy el único
espero que algún día te unas a nosotros
y el mundo vivirá como uno

Música i drets humans

Descripció

Selecció i audició de peces musicals relacionades amb els drets humans.

Àrea

Música.

Edat

Primer cicle d'ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts (es pot repetir l'activitat les vegades que es consideri oportú).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Segons la cançó o peça musical escollida, els articles relacionats de la Declaració Universal .

Objectius

Formació musical mitjançant el treball de forma cooperativa. Vinculació de la música amb els drets humans.

Preparació per part del professorat

Si ho considera oportú, tenir en compte alguns suggeriments per al treball amb cançons que es fan a l'apartat "Música i drets humans": www.amnistiacatalunya.org/edu/musica/pautas.html

Material o suport

Un reproductor de música. Els enregistraments musicals (aportats per l'alumnat).
Flautes o altres instruments (si es vol interpretar alguna de les peces).

Metodologia

Uns dies abans, explicar a l'alumnat l'activitat que es pretén dur a terme: han de buscar cançons o peces instrumentals relacionades amb els drets humans i portar els enregistraments per a poder escoltar-les el dia de l'activitat. Han de realitzar la selecció en petits grups.

Posar-los algun exemple, tant de música clàssica com de música actual. Es poden utilitzar amb aquesta finalitat les fitxes de l'apartat Música i drets humans.

El dia de l'activitat:

Correlativament, cada grup exposarà els motius pels quals ha escollit cada cançó, i a continuació es realitzarà l'audició (o al revés, primer l'audició i després la justificació).

Després de cada cançó, o en finalitzar totes les presentacions i audicions, s'organitza un debat sobre l'encert en les eleccions, valorant aquelles peces més reeixides, tant des del punt de vista de la seva capacitat de sensibilització i/o denúncia en relació als valors que tracta, com des del punt de vista de la seva qualitat estrictament musical.

Opcionalment: interpretar les cançons, cantant o amb les flautes.

Avaluació

Ha participat activament l'alumnat, tenint cura de la selecció, aportant les cançons i participant en el debat?

Consideren que la música és una bona forma de difondre valors i denunciar violacions de drets humans?

En cas afirmatiu, consideren que també pot servir per a promoure contravalors? Coneixen algun cas d'aquest tipus?

Continuïtat o relació amb altres activitats

L'activitat es pot repetir les vegades que es consideri oportú, realitzant en cada ocasió l'audició i el comentari de diferents cançons.

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya)

Acròstics

Descripció

Realització d'acròstics a partir de paraules clau de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Àrea

Llengua.

Edat

ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal dels Drets Humans en el seu conjunt, o algun dels drets en particular.

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal i reflexió sobre el seu contingut.

Preparació per part del professorat

Material o suport

La Declaració Universal dels Drets Humans.

Metodologia

Repartir la Declaració Universal dels Drets Humans.

Dir que escullin un dels articles, i que d'aquest article en seleccionin una paraula clau, especialment rellevant i significativa en relació amb el sentit de l'article.

Explicar què és un acròstic i posar algun exemple: Annex.

Demandar-los que facin un acròstic a partir de la paraula seleccionada, intentant que tingui relació amb l'article tractat (o amb els drets humans en general).

Comentari i exposició dels acròstics més reeixits, tant des del punt de vista literari, com de la seva relació amb els drets humans.

Avaluació

Els ha costat elaborar els acròstics?

Han aconseguit l'objectiu de dotar-los de contingut sobre els drets humans?

Són literàriament creatius els resultats obtinguts?

Són imaginatives les idees utilitzades per a resoldre o enriquir els acròstics?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Altres activitats per a l'àrea de Llengua de la Guia (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Annex

Acròstic: poema o prosa poètica en la qual les lletres inicials dels versos, llegides en sentit vertical, formen una paraula o una frase. També es pot elaborar a partir de les lletres finals, o de forma més senzilla, utilitzant qualsevol lletra de cada vers, ressaltant-la en aquest cas de forma pertinent (per exemple en negreta), perquè sigui fàcil la lectura vertical de l'acròstic. Si hi ha alumnes que tenen dificultats per a realitzar l'acròstic a partir només de la lletra inicial, suggerir-los que ho intentin amb la modalitat més fàcil.

Un exemple, a partir de les lletres inicials:

Tanta sinistra

Obscuritat

Roba

Tota l'esperança:

Un món on

Regni la justícia i la compassió.

Abolició ja dels maltractaments!

Un altre, utilitzant qualsevol lletra del vers:

La **J**ustícia.

TU saps si encara viu?

Saps **Si** algú l'ha vist?

O També s'ha perdut, com la compassió?

Diuen que ja no ex**I**steix....

Però tu no t'ho **C**reguis.

No abandonis, **I**nsisteix, busca-la.

Ella et necessit**A**.

Textos iniciats

Descripció

Elaboració de textos narratius, descriptius o argumentatius agafant com a inici del text un article de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Àrea

Llengua.

Edat

ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal dels Drets Humans en el seu conjunt, o algun dels drets en particular.

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal i reflexió sobre el seu contingut.
Treballar els diferents tipus de textos.

Preparació per part del professorat

Material o suport

La Declaració Universal dels Drets Humans.

Metodologia

L'activitat es pot dur a terme de forma individual o dividint la classe en grups de quatre.

Repartir la Declaració Universal dels Drets Humans a cada alumne/a o a cada grup.

Explicar que han d'escollir un article de la Declaració (també se'ls pot assignar, sense que l'escullin), a partir del qual, utilitzant-lo com a inici, han d'elaborar un text que li doni continuïtat.

El text a elaborar s'ha d'ajustar a un dels tres tipus següents: narratiu (seqüencial, amb situació inicial, desenvolupament i final); descriptiu (no seqüencial, amb exposició de característiques de persones, llocs, sensacions...); o argumentatiu (seqüencialitat del raonament: pretenent persuadir el lector de la veracitat d'una idea).

Lectura dels textos elaborats davant el gran grup.

Opcionalment: es pot plantejar que en lloc d'un text facin tres textos més breus, cadascun d'un tipus diferent (narratiu, descriptiu, argumentatiu).

Avaluació

Els textos elaborats són bones mostres en cada cas del tipus de text específic que s'havia d'elaborar?

Són imaginatives les idees desenvolupades en els textos?

Reforcen el sentit de l'article de la Declaració Universal amb el que s'inicien?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Altres activitats per a l'àrea de Llengua d'aquest mateix apartat de la Guia.

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Memory dels drets humans

Descripció

A partir d'un *Memory* (joc d'associació de parelles de targetes) basat en personatges rellevants per la seva aportació als drets humans, familiaritzar-se amb aquests drets.

Àrea

Llengua, Tutoria, Tecnologia.

Edat

ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en el seu conjunt.

Objectius

Conèixer personatges rellevants que al llarg de la història han contribuït a l'avanç de les llibertats i els drets humans.
Fomentar l'educació moral i cívica de l'alumnat, a partir dels ideals dels personatges seleccionats.
Exercitar la memòria espacial.

Preparació per part del professorat

Preparació de les targetes del joc: imprimir-les i retallar-les (també es pot fer amb la participació de l'alumnat a l'iniciar l'activitat).

Material o suport

Targetes amb els personatges i petites descripcions de cadascun:

www.amnistiacatalunya.org/edu/pdf/guia/memory-cat.pdf

Si es fan grups, seran necessaris tants jocs de targetes com grups.

Si es vol implicar la matèria de tecnologia, es poden encolar les targetes en un contraplacat, serrar-les, polir-les i envernissar-les, de manera que el joc sigui materialment més consistent i durador.

Metodologia

Primera part

Formar petits grups, d'unes 4 o 5 persones, com a màxim 10

Facilitar a cada grup un joc de targetes.

Segons l'edat de l'alumnat i del nombre d'integrants del grup, es poden seleccionar més o menys personatges per a jugar (si es seleccionen tots els personatges i el grup és reduït la dificultat evidentment és més gran).

Abans d'iniciar el joc es barregen les targetes i es col·loquen damunt de la taula cap per avall.

Per torns, cada jugador/a aixeca dues targetes; si encerta les dues targetes corresponents al mateix personatge, es queda les targetes i té dret a aixecar-ne dues més. En cas contrari, ha de tornar a deixar les targetes en la mateixa situació que les hagi trobat.

Els altres jugadors han d'intentar recordar la situació de cada targeta per a poder formar parelles quan els arribi el seu torn. Cada vegada que s'encerta, es llegeix el petit text referent al personatge.

El joc dura mentre queden targetes cap per avall per a associar.

Segona part

Comentaris comuns sobre els personatges del joc. Alguns suggeriments:

- Els personatges del joc són majoritàriament homes. A què s'atribueix aquesta desproporció? És una arbitrarietat de les persones que han elaborat el joc?

- Algun dels personatges, al mateix temps que va contribuir a avanços pel que fa a l'evolució dels drets humans, mantenia també en alguns aspectes postures contràries a alguns d'aquests drets? · Annex 1
- Quins personatges de l'actualitat es poden citar com a defensors rellevants dels drets humans? Buscar algun personatge d'aquestes característiques dintre del propi entorn.
- Existeixen defensors/es dels drets humans que viuen sempre en l'anonimat? Una dona (o un home) que s'ocupa d'educar els seus fills i filles en valors d'acord amb els drets humans és una persona defensora dels drets humans? La seva feina contribueix a millorar el món, a fer que progressi des del punt de vista de la consolidació dels principis de la Declaració Universal dels Drets Humans?
- Què és més important, la feina dels grans personatges que marquen fites o la de la gent corrent que progressivament transforma la realitat amb la seva feina quotidiana? O ambdues són necessàries?

Avaluació

Han trobat atractiva aquesta variant del *Memory*?

Coneixien alguns dels personatges?

El joc (en general, i aquest en particular) és una forma útil d'introduir valors i afavorir la reflexió sobre aquests valors?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Altres activitats per a l'àrea de Llengua de la Guia (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

També es pot seguir amb activitats relacionades amb la que ha estat realitzada. Per exemple:

- Ampliar la informació relativa als personatges del joc.
- Buscar altres personatges que hagin contribuït de forma significativa al progrés de les llibertats i dels drets humans; elaborar petites biografies de cadascun.
- Buscar personatges que, juntament amb la seva contribució al progrés dels drets de les persones, mantinguessin postures contràries a l'accés a aquests drets per part d'alguns col·lectius (dones, menors, altres ètnies o religions, etc.).
- Elaborar un nou *Memory*, seleccionant primer els personatges, buscant la informació corresponent i dissenyant les targetes (es pot limitar la selecció dels personatges a només dones, o personatges de l'actualitat, o de la vida associativa i cultural de l'entorn de l'alumnat, etc.).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Annex 1

Els personatges i les seves contradiccions

Bartolomé de las Casas: va dedicar la seva vida a la defensa dels drets dels indis, i a lamentar la seva recomanació inicial relativa a la importació d'esclaus negres per a alleujar el treball forçat dels indígenes.

Voltaire: al mateix temps que era un gran defensor de les llibertats, justificava l'esclavitud en determinades circumstàncies, i tenia una gran aversió als negres.

Rousseau: el seu impuls i defensa de l'educació infantil, basada en el respecte, per a ell era compatible amb una subvaloració de les nenes, que considerava que havien d'educar-se en funció del que s'esperava més tard d'elles com a dones adultes: estar al servei de les necessitats dels homes.

Hammurabi: el codi que va recopilar (entre d'altres particularitats), com tots els codis de lleis de les societats esclavistes, diferenciava entre el valor de l'home lliure i el de l'esclau:

«Si un home ha rebentat l'ull d'un home lliure, se li rebentarà un ull.»

«Si ha rebentat l'ull d'un esclau d'un home lliure, pagarà la meitat del preu de l'esclau.»

Els contraris

Descripció

Representació, mitjançant imatges de la premsa, d'aquells drets que tenim al nostre abast només pel fet de viure en allò que en diem primer món.

Àrea

Plàstica, Socials.

Edat

Primer cicle d'ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal dels Drets Humans en el seu conjunt, o algun dels drets en particular.

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal i reflexió sobre el seu contingut.

Prendre consciència dels privilegis o les limitacions (segons els casos) que condicionen les nostres vides pel fet de néixer en un lloc o societat determinats i no en un altre.

Preparació per part del professorat

Material o suport

La Declaració Universal dels Drets Humans

Diaris. Uns quants per a cada grup de treball. Si és possible, tots els exemplars d'una setmana d'un determinat diari per a cada grup (no importa que no siguin recents o que cada grup treballi amb diaris diferents). Procurar que a més dels diaris s'aconsegueixi també la corresponent revista dominical, ja que contenen moltes fotografies.

Si la recerca d'imatges es fa a través d'Internet, serà necessària la utilització de l'aula d'informàtica.

Metodologia

Uns dies abans, demanar la col·laboració de l'alumnat per a fer la recopilació dels diaris necessaris per a desenvolupar l'activitat (o si es prefereix, proporcionar-los si no representa una dificultat per part de l'educador/a).

Primera part

Dividir l'alumnat en grups de cinc.

Explicar-los que han de buscar en els diaris imatges que representin una vulneració dels drets de persones o col·lectius i al mateix temps imatges contràries, que representin la capacitat de gaudir d'aquests mateixos drets per part d'altres persones o col·lectius. Per exemple, drets relacionats amb l'alimentació, sanitat, llibertat d'expressió, pau, habitatge, vestit, aigua, justícia...

Qualsevol imatge val: fotografies de notícies o reportatges, anuncis, imatges infogràfiques, vinyetes humorístiques...

Cada parell d'imatges contraposades s'hauria d'enganxar en un foli, escrivint el tema que les relaciona (per exemple, «dret a l'alimentació»), juntament amb el text o textos dels articles corresponents de la Declaració Universal.

Segona part

Cada grup exposa davant la resta de la classe les seleccions que ha elaborat, explicant què és el que més els ha sorprès durant la seva recerca d'imatges en els diaris.

Opcionalment:

Enquadernar tots els treballs. Classificar les diferents pàgines per temes. Numerar les pàgines i afegir un índex temàtic. Prèviament es poden indicar algunes normes que facilitin l'enquadernació (que utilitzin la mateixa mida de paper, amb la mateixa orientació, amb els textos i les imatges amb una composició similar, etc.).

Conservar el material enquadernat, el «Llibre dels contraris», com material de referència a l'aula.

Opcionalment: en lloc d'utilitzar publicacions impreses, si els recursos informàtics del centre ho permeten i el professor/a ho considera preferible es pot plantejar l'activitat fent la recerca de les imatges a través de les edicions digitals dels diaris (no tots permeten l'accés lliure).

Avaluació

En alguna ocasió havien mirat la premsa amb aquesta visió dels móns contraris?

Què és el que més els ha sorprès d'aquesta contraposició?

Creuen que aquestes constatacions poden o han de tenir alguna influència en la seva forma d'encarar la pròpia vida quotidiana?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Altres activitats per a l'àrea de Plàstica de la Guia (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya)

Diagrames, càlculs i drets humans

Descripció

Representació gràfica, mitjançant diagrames, de dades sobre drets humans; realització d'operacions diverses (% , etc.) amb el mateix tipus de dades.

És una versió simplificada de l'activitat Actualitat i drets humans.

Àrea

Matemàtiques.

Edat

Primer cicle d'ESO (a partir de 12 anys).

Durada

20 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal dels Drets Humans en general, o algun dels drets en particular.

Objectius

Treballar amb diagrames. Operar amb % o altres conceptes matemàtics.

Familiaritzar-se amb temes relatius als drets humans.

Preparació per part del professorat

Elaboració o adaptació d'exercicis utilitzant dades relacionades amb els drets humans.

Qualsevol dels exercicis del llibre de text habitual es pot adaptar fàcilment amb dades relacionades amb els drets humans: índexs de pobresa, d'escolarització, discriminació sexista, esperança de vida, víctimes civils a les guerres, accés a l'habitatge, llibertat d'expressió, països amb pena de mort, índexs d'execucions... a escala mundial, continental, nacional, local... evolució al llarg de dècades, segles...

S'adjunten un parell d'exemples.

Material o suport

Metodologia

Demandar a l'alumnat que resolgui un exercici sobre diagrames, %, etc.

S'adjunten dos exemples en els annexos 1 i 2.

Corregir els exercicis.

Breu comentari sobre el tipus de dades de l'exercici, del dret o drets humans als quals es refereixen.

Avaluació

Comprovació del domini del tipus d'operació feta servir.

Reflexió sobre la utilitat de fer servir aquest tipus de dades per a sensibilitzar mitjançant els breus comentaris amb els quals s'acompanya l'exercici.

Continuïtat o relació amb altres activitats

L'activitat es pot repetir tantes vegades com es desitgi, amb nous exercicis adaptats a la part del temari que es tracti.

Si es vol incidir més en la reflexió sobre els drets representats per les dades, es pot portar a terme l'activitat Actualitat i drets humans.

Una altra opció: proposar la representació gràfica del text de l'activitat *Imagina una llarga desfilada* (enllaç disponible a la versió web de la Guia).

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya.

Annex 1

Diagrames sobre la distribució del treball i la renda entre homes i dones

(de l'activitat *Cómo se reparte la tarta*, *Materiales para la educación en derechos humanos*, Ararteko, 2000)

Representació gràfica de les següents dades:

- Les dones fan aproximadament els 2/3 de les hores treballades en el món
- Se'ls paga aproximadament 1/10 del salari mundial.
- Aproximadament, posseeixen només el 1/100 de la propietat mundial.

Annex 2

Càlcul comparatiu del temps dedicat al treball i a l'oci

(de l'activitat *La Declaración y el derecho al ocio*, *Materiales para la educación en derechos humanos*, Ararteko, 2000)

Establir els percentatges que cadascuna de les següents persones dedica al treball, a l'oci i al descans (es pot calcular anualment i/o setmanalment, diàriament):

Estudiant

Treball: va a classe durant nou mesos, 5 dies a la setmana, cada dia 6 hores. A més, estudia a casa 2 hores i col·labora de mitjana al llarg de l'any 1 hora diària en feines de la casa. Inverteix 2 hores en desplaçaments per anar a classe, un temps que s'inclou com a treball.

Oci: 2 hores diàries els dies lectius. Té lliures tots els caps de setmana i totes les vacances (és un bon estudiant, ho aprova tot), excepte el temps de les feines domèstiques, menjars...

Descans i menjars: dorm cada dia 8 hores i en dedica 3 als menjars.

Treballador

Treball: 8 hores diàries 5 dies a la setmana. Inverteix 2 hores en desplaçaments per anar al treball, un temps que s'inclou com a treball. No col·labora en les feines de la casa.

Oci: té lliures tots els caps de setmana i totes les vacances (un mes). Els dies laborables li queden 3 hores lliures (bar, penya...).

Descans i menjars: dorm cada dia 8 hores i en dedica 3 als menjars.

Treballadora i mestressa de casa

Treball: 7 hores diàries 5 dies a la setmana fora de casa. Inverteix 2 hores en desplaçaments per a anar al treball, un temps que s'inclou com a treball. 3 hores diàries en les feines de la casa (cuinar, rentar, organitzar...) els 365 dies de l'any.

Oci: té lliures els caps de setmana i les vacances del treball fora de la llar (un mes). Els dies laborables li queda 1 hora lliure.

Descans i menjars: dorm cada dia 8 hores i en dedica 3 als menjars.

Actualitat i drets humans

Descripció

Representació gràfica, mitjançant diagrames de sectors i/o de barres, de la presència de notícies sobre drets humans a la premsa.

Àrea

Matemàtiques.

Edat

Primer cicle d'ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en general, o algun dels drets en particular.

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal i reflexió sobre el seu contingut.

Treballar amb diagrames. Aprendre a fer-los servir per a representar fets de la vida quotidiana.

Preparació per part del professorat

Material o suport

La Declaració Universal dels Drets Humans.

Diaris. Uns quants per a cada grup de treball. Si pot ser, tots els exemplars d'una setmana d'un determinat diari per a cada grup (no importa que no siguin recents o que cada grup treballi amb diaris diferents).

Metodologia

Uns dies abans, demanar la col·laboració de l'alumnat per a fer la recopilació dels diaris necessaris per a desenvolupar l'activitat (o si es prefereix, proporcionar-los si no representa una dificultat per part de l'educador/a).

-Primera part: Dividir l'alumnat en grups de cinc. Explicar-los que han de buscar en els diaris notícies relacionades amb els drets humans: dret a l'alimentació, sanitat, llibertat d'expressió, pau, habitatge, justícia, etc.

Comptabilitzar les vegades que cada tipus de dret apareix. Discriminar quan apareix en sentit negatiu (com a violació) o positiu (com a avanç o millora).

Elaborar diagrames de sectors o barres que reflecteixin la informació recollida: la relació entre notícies positives i negatives sobre un mateix dret, la diferent presència a la premsa dels diferents drets (també des d'un punt de vista positiu i negatiu).

-Segona part: Cada grup exposa davant la resta de la classe els diagrames que ha elaborat, explicant què és el que més els ha cridat l'atenció durant la feina de comptabilitzar i comparar les diferents notícies.

Avaluació

En alguna ocasió havien mirat la premsa amb aquesta visió estadística? Han detectat l'eventual absència de determinats drets? En cas afirmatiu, quina seria la raó? També s'hauria de manifestar en els gràfics la seva absència?

Continuïtat o relació amb altres activitats

1-Més exercicis sobre diagrames, %, etc.: activitat *Diagrames, càlculs i drets humans*.

2-Representació gràfica del text de l'activitat *Imagina una llarga desfílada*. (enllaç disponible a la versió web de la Guia).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Icones

Descripció

Elaboració d'icones representatives dels diferents drets humans.
És una variant de l'activitat Representació escultòrica.

Àrea

Plàstica, Tecnologia, Llengua.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

60 minuts (+60 opcionals).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en general.

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal i reflexió sobre el seu contingut.
Desenvolupament de la creativitat, representació gràfica de conceptes.

Preparació per part del professorat

Material o suport

La Declaració Universal dels Drets Humans.

Metodologia

Explicar la importància del grafisme en la societat audiovisual actual, exposant com la utilització d'icones serveix per a la identificació d'espais, activitats o conceptes.

Posar exemples d'icones o símbols utilitzats com a símbols gràfics d'iniciatives o conceptes relacionats amb els drets humans: el colom de la pau, les balances de la justícia, l'espelma d'Amnistia Internacional, etc.

Repartir la Declaració Universal dels Drets Humans; l'alumnat, de forma individual o en grups, ha d'escollir algun dels drets o conceptes recollits en la Declaració (veure les notes de l'annex 1).

A continuació han d'elaborar un projecte d'icona representativa del dret o concepte escollit. El disseny pot ser figuratiu o abstracte.

Una cop elaborat el projecte, l'han d'executar.

Comentar les diferents icones realitzats, i en quina mesura han aconseguit reflectir el dret o concepte que es volia representar. A més de la seva representativitat, valorar també la seva qualitat artística.

Opcionalment:

1-Si es disposen dels recursos informàtics apropiats, l'elaboració de les icones també es pot dur a terme mitjançant ordinadors.

2-Si es vol implicar també l'àrea de tecnologia, la realització material de la icona es pot fer en una segona sessió, elaborant la icona de forma més consistent, sobre una base sòlida, retallant contraplacats o cartrons ondulats, damunt dels quals s'hi hauria encolat o realitzat directament el disseny.

Avaluació

Són conscients del gran valor que tenen les icones i els símbols en general com a elements transmissors d'informació?

Creuen que les icones, a més de transmissores d'informació, poden influir també sobre determinades conductes, actituds o valors?

Les icones i els símbols es poden fer servir amb tot tipus de finalitats. En l'actual societat consumista, majorment amb finalitats comercials. Se'ls ocorre algun exemple en què la seva utilització propagui idees o valors contraris als drets humans?

Si fomenten el consum compulsiu, es pot valorar com una incentivació de conductes contràries als valors de solidaritat continguts en alguns articles de la Declaració Universal?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Es pot fer una segona sessió centrada en la dinàmica del centre. Amb la participació de tot l'alumnat, detectar aquells temes més sensibles i potencialment més conflictius de la vida quotidiana (abusos, falta de disciplina, drogues, racisme, absentisme...).

També es pot fer una selecció «en positiu»: promoure la cordialitat, la simpatia, etc.

Escollir un dels temes i organitzar un concurs d'icones. Seleccionar el més reeixit (des del punt de vista de la seva capacitat de comunicació del tema escollit), reproduir-lo i penjar-lo en diferents espais del centre.

Informació complementària

En aquesta activitat ens referim de forma indiferent a icones o símbols, tot i no ser paraules del tot sinònimes. Comparteixen, no obstant això, la característica de representar gràficament conceptes, objectes o funcions: si al professor/a li sembla oportú, pot precisar les diferències de matís entre ambdues paraules (per exemple, referint-se a l'ús original en un context religiós de la paraula "icona", etc.).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya)

Annex 1

Tenir en compte que en alguns casos un article de la Declaració Universal dels Drets Humans reflecteix un concepte, en altres casos, diferents articles de la Declaració completen un concepte i, finalment, alguns articles inclouen diferents conceptes.

Utilitzar, si es considera oportú, la classificació dels articles inclosa a l'apartat informatiu sobre la Declaració Universal dels Drets Humans.

Annex 2. Exemples de símbols

Amnistia Internacional

El filat espinós fa referència als «presos de consciència» (terme utilitzat per Amnistia Internacional per a referir-se a les persones empresonades a causa de les seves opinions, religió, raça, sexe o origen social que no han recorregut a ni defensat l'ús de la violència).

L'espelma fa referència al lema adoptat pel fundador de l'Organització, Peter Bennenson: «És millor encendre una espelma que maleir la foscor».

El colom de la pau

El colom amb la branca d'olivera com a símbol de la pau té el seu origen en el relat bíblic del Diluvi Universal. Ha transcendit el seu origen religiós fins a convertir-se en el símbol universal de la pau, acceptat per totes les cultures.

Molts artistes han realitzat les seves personals versions del motiu, com l'exemple adjunt de Pablo Picasso.

Representació escultòrica

Descripció

Elaboració (utilitzant materials reciclats) de petites escultures representatives dels diferents drets humans. És una variant de l'activitat Icones.

Àrea

Plàstica, tecnologia.

Edat

Primer cicle d'ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

La Declaració Universal en general.

Objectius

Coneixement de la Declaració Universal i reflexió sobre el seu contingut.
Desenvolupament de la creativitat, representació plàstica de conceptes.

Preparació per part del professorat

Abans del dia de l'activitat, organitzar la recol·lecció del material de reciclatge necessari.

Material o suport

La Declaració Universal dels Drets Humans.
El material de reciclatge necessari (envasos, cartrons, plàstics, safates de suro blanc -porexpan-, etc.).
Materials i eines per a manipular-lo: tisores, grapadores, cinta adhesiva, cordills, cola, pintura, pinzells, etc.

Metodologia

Repartir la Declaració Universal dels Drets Humans; l'alumnat, de forma individual o en grups, ha d'escollir algun dels drets o conceptes recollits a la Declaració (veure les notes de l'annex 1).

A continuació, tenint en compte el material de reciclatge disponible, ha d'elaborar un projecte d'escultura representativa del dret o concepte escollit. El disseny pot ser figuratiu o abstracte.

Una cop elaborat el projecte, l'han d'executar.

Al final, comentar les diferents escultures realitzades, i en quina mesura han aconseguit reflectir el dret o concepte que es volia representar. A més de la seva representativitat, valorar també la seva qualitat artística.

Alguns suggeriments per al debat:

- És políticament neutral, l'art?
- Intentar recordar alguna escultura, contemporània o antiga, relacionada amb els drets humans.
- Les escultures s'han fet servir en moltes ocasions amb finalitats propagandístiques per part del poder. Se'ls ocorre algun exemple d'aquest tipus, en què la seva utilització servís per a difondre idees o valors contraris als drets humans?

Avaluació

Són conscients del gran valor dels símbols com elements transmissors d'informació?

Creuen que els símbols, a més de transmissors d'informació, poden influir també sobre determinades conductes, actituds o valors?

Continuïtat o relació amb altres activitats

L'activitat anterior *Icones* és una variant d'aquesta activitat; es pot portar a terme també de forma complementària o escollir alguna altra activitat de la Guia per a l'àrea de plàstica (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya)

Annex 1

Tenir en compte que en alguns casos un article de la Declaració Universal dels Drets Humans reflecteix un concepte, en altres casos diferents articles de la Declaració completen un concepte i, finalment, alguns articles inclouen diferents conceptes.

Utilitzar, si es considera oportú, la classificació dels articles inclosa a l'apartat informatiu sobre la Declaració Universal dels Drets Humans:

www.amnistiacatalunya.org/edu/cat/historia/dh-contingut.html

Les dues cadires

Descripció

Joc de rol en el qual només actuen dues persones, una a favor i l'altra en contra, en un tema concret relacionat amb els drets humans.

Àrea

Tutoria, Socials, Llengua.

Edat

A partir del 12 anys.

Durada

30 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Diferents articles, segons el tema que s'esculli dels que s'hagin proposat.

Per exemple:

- Article 1: naixem lliures i iguals, i ens hem de tractar amb respecte (serveix per a tractar pràcticament tots els temes de drets humans)
- Article 2: qualsevol persona té tots els drets i llibertats sense cap distinció de raça, color, sexe, origen nacional (si s'ha escollit el racisme, la discriminació de les dones o els immigrants...).
- Article 5: cap persona serà sotmesa a tractes degradants (si s'ha escollit el bullying).
- Article 13: dret a la circulació a l'interior d'un Estat, o d'un Estat a un altre (si s'ha escollit la xenofòbia).
- Article 29: L'individu té uns deures envers la comunitat. En l'exercici de drets i en el gaudi de les llibertats cal assegurar el reconeixement i el respecte dels drets i les llibertats alienes, a fi de satisfer l'ordre públic i el benestar general en una societat democràtica (si s'ha escollit fer el «botellón» i tenir conductes incíviques)
- Etc.

Objectius

Animar els/les alumnes a considerar les experiències, els sentiments i les necessitats dels altres.

Intentar que l'alumnat es posi al lloc d'altres persones amb pensaments i actituds probablement diferents a les seves.

Comprovar la pròpia tendència a jutjar els altres des del propi marc de referència: els nostres sentiments, valors, necessitats i motivacions.

Millorar la convivència pel fet d'aprofundir en el coneixement personal i mutu.

Motivar els/les alumnes cap al respecte i potenciació dels drets humans en el propi entorn i en la societat en general.

Preparació per part del professorat

Conèixer el funcionament dels jocs de rol (al final de la Guia, als apartats temàtics, hi ha informació sobre els jocs de rol).

Material o suport

--

Metodologia

Es col·loquen dues cadires en front del grup classe.

Es preparen dos cartells, en un hi ha escrit A FAVOR i en l'altre EN CONTRA. També es preparen petits papers on s'escriuen possibles temes per al debat. Per exemple: masclisme, racisme, bullying, participació en un bloc agressiu d'Internet, rebuig d'immigrants, treball infantil, fer el «botellón» i tenir conductes incíviques, etc.

Es demana que surtin dues persones voluntàries: sense veure el que hi ha escrit, han d'escollir un dels dos cartells. Una

d'elles també ha d'escollir (igualment sense veure el que hi ha escrit) un dels papers amb els possibles temes del debat.

Comença la primera ronda: sobre el tema escollit, cal que interpretin el debat ficant-se en el rol (a favor o en contra) que els ha tocat. No cal que la interpretació sigui llarga: quan es veu que es van acabant les idees és millor tallar.

Tot seguit es canvien de cadira i el que ha interpretat el rol A FAVOR, ha d'interpretar el rol EN CONTRA sobre el mateix tema.

Un cop acabat el debat es llegeix el dret humà relacionat amb el tema.

Es pot repetir amb una altra parella d'alumnes i un altre tema.

Avaluació

Anàlisi de l'experiència i de les diferents reaccions. Cal recordar que l'objectiu de l'avaluació és participar per intentar millorar (no tant jutjar) la interpretació dels companys i companyes.

Preguntar als/les alumnes que han interpretat els papers:

- Com s'han sentit durant la interpretació?
- Els ha estat fàcil interpretar el rol? Més o menys fàcil en el primer cas? I en el segon?

Preguntar a la resta de la classe:

- Quins trets de la vida real han reconegut?
- Quins aspectes imaginaris han detectat?
- Quines són les aptituds teatrals de les persones que han sortit? (postures, gestos, to de la veu)

Continuïtat o relació amb altres activitats

Els altres jocs de rol de la Guia.

Si es vol aprofundir en algun dels temes tractats, seguir amb alguna altra activitat específica sobre el tema: consultar la Taula de propostes, al principi de la Guia.

Elaboració del material

A partir de l'activitat Las dos sillas (recollit a www.educarueca.org), adaptació a càrrec del Grup d'educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Cançons, poemes, textos i coreografies

Descripció

Partint d'una cançó, un poema, un text o una peça musical relacionada amb els drets humans, un grup d'alumnes ballen i interpreten la informació que el narrador o cantant exposa.

Àrea

Tutoria, Llengua, Ètica, Anglès.

Edat

A partir dels 12 anys.

Durada

Dues sessions de 60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Diferent segons la cançó, el poema o el text escollit.

Objectius

Donar a conèixer drets humans concrets.

Motivar els/les alumnes cap al respecte i potenciació dels drets humans en el seu entorn i en la societat.

Incentivar la creativitat dels/les alumnes mitjançant l'expressió corporal i la dansa.

Preparació per part del professorat

Escoltar i llegir les cançons, els poemes i els textos que es treballaran per conèixer-los a fons.

Material o suport

Espai suficient: es pot realitzar a la mateixa aula enretirant les taules i les cadires, també es pot utilitzar una aula gran, o fins i tot, la sala d'actes del centre si se'n disposa d'una.

La lletra de les cançons, dels poemes o dels textos representats. El text de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Instruments de percussió. Segons l'opció escollida, aparell reproductor de música.

Metodologia

Primera sessió de 60 minuts: preparació i assaig.

Segona sessió de 60 minuts: realització de les danses i coreografies; avaluació.

Es proposen 3 opcions:

1. Partir d'una cançó. Per exemple, "Get up stand up", de Bob Marley (enllaç disponible a la versió web de la Guia).
2. Partir d'un poema. Per exemple "La marioneta", d'autor desconegut. Annex 1.
3. Partir d'un text. Per exemple, "El elefante encadenado", de Jorge Bucay. Annex 2.

També es poden triar altres textos o cançons. Consultar l'apartat Continuitat o relació amb altres activitats.

1a sessió

• Es reparteix la lletra de la cançó, el poema o el text escollit. En el cas de la cançó, si és en anglès es pot donar la traducció si el nivell d'anglès del grup ho necessita.

• Segons els casos s'escolta la cançó (amb el text al davant), es llegeix el poema o el text seleccionats.

• S'aclareixen els dubtes de vocabulari i d'expressió.

• Es fan grups de 4 a 6 alumnes i es reparteix la Declaració de Drets Humans a cada grup.

• S'explica la proposta de treball:

a) Relacionar la lletra de la cançó, del poema o el text amb un o més drets humans.

b) Interpretar la lletra amb moviments, gestos, dansa, veus, crits, percussió, etc.

c) Cada grup pot nomenar un director si ho troba necessari.

d) Assajar la interpretació per a la sessió següent (en el cas de les cançons, cada grup ha de disposar d'un aparell

reproductor de música).

e) Escriure una presentació de la interpretació dirigida al grup classe en la qual es relacioni la representació amb un o més drets humans.

2a sessió

• Cada grup fa la seva interpretació. És molt important que primer es llegeixi o s'expliqui la presentació al grup classe relacionant-la amb un o més drets humans.

• En acabar totes les representacions es fa l'avaluació. També es pot fer una avaluació després de la interpretació de cada grup.

Avaluació

- S'ha entès el que es volia comunicar amb la interpretació?
- Quines idees, situacions, sentiments, han aparegut?
- Ha quedat clara la relació entre la interpretació i el dret humà escollit?
- S'ha descobert algun sentiment o situació nova ?
- Amb quines situacions a l'escola es pot relacionar la interpretació?
- Cal millorar aquesta situació? Com?
- Podem proposar un o dos objectius concrets que ajudin a millorar la convivència a la classe, al pati, a l'escola, al barri... Caldrà, en aquest cas, recordar de tant en tant aquests objectius per analitzar si es van aconseguint.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Es pot repetir aprofitant els textos i les cançons dels següents apartats: *Literatura i drets humans*, *Música i drets humans*, *fitxes musicals* (enllaços disponibles a la versió web de la Guia).

Activitats relacionades de la Guia: Rapejant, Poemes i cançons .

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya.

Annex 1: La marioneta. Text d'autor desconegut (atribuït en un moment donat a Gabriel García Márquez, aquest sempre ha negat ser-ne l'autor)

Si por un instante Dios se olvidara de que soy una marioneta de trapo y me regalara un trozo de vida, posiblemente no diría todo lo que pienso, pero en definitiva pensaría todo lo que digo.

Darí valor a las cosas, no por lo que valen, sino por lo que significan.

Dormiría poco, soñaría mas, entiendo que por cada minuto que cerramos los ojos, perdemos sesenta segundos de luz.

Andaría cuando los demás se detienen, despertaría cuando los demás duermen.

Escucharía cuando los demás hablan, y cómo disfrutaría de un buen helado de chocolate.

Si Dios me obsequiara un trozo de vida, vestiría sencillo, me tiraría de bruces al sol, dejando descubierto no solamente mi cuerpo sino mi alma.

Dios mío, si yo tuviera un corazón, escribiría mi odio sobre el hielo, y esperaría que saliera el sol.

Pintaría con un sueño de Van Gogh sobre las estrellas un poema de Benedetti, y una canción de Serrat sería la serenata que le ofrecería a la luna.

Regaría con mis lagrimas las rosas, para sentir el dolor de sus espinas, y el encarnado beso de sus pétalos...

Dios mío, si yo tuviera un trozo de vida...

No dejaría pasar un solo instante sin decirle a la gente que quiero, que la quiero.

Convencería a cada mujer u hombre que son mis favoritos y viviría enamorado del amor.

A los hombres les probaría cuan equivocados están al pensar que dejan de enamorarse cuando envejecen, sin saber que envejecen cuando dejan de enamorarse.

A un niño le daría alas, pero le dejaría que él solo aprendiese a volar.

A los viejos les enseñaría que la muerte no llega con la vejez sino con el olvido.

Tantas cosas he aprendido de ustedes los hombres...

He aprendido que todo el mundo quiere vivir en la cima de la montaña, sin saber que la verdadera felicidad está en la forma de subir la escarpada.

He aprendido que cuando un recién nacido aprieta con su pequeño puño por primera vez el dedo de su padre, lo tiene atrapado para siempre.

He aprendido que un hombre solo tiene derecho a mirar a otro hacia abajo cuando ha de ayudarlo a levantarse.

Son tantas cosas las que he podido aprender de ustedes, pero finalmente de mucho no habrán de servir porque cuando me guarden dentro de esa maleta, infelizmente me estaré muriendo.

Annex 2: El elefante encadenado

Jorge Bucay, *Déjame que te cuente*, RBA

Cuando yo era pequeño me encantaban los circos, y lo que más me gustaba de los circos eran los animales. Me llamaba especialmente la atención el elefante, que, como más tarde supe, era también el animal preferido por otros niños. Durante la función, la enorme bestia hacía gala de un peso, un tamaño y una fuerza descomunales... Pero después de su actuación y hasta poco antes de volver al escenario, el elefante siempre permanecía atado a una pequeña estaca clavada en el suelo con una cadena que aprisionaba una de sus patas.

Sin embargo, la estaca era solo un minúsculo pedazo de madera apenas enterrado unos centímetros en el suelo. Y, aunque la cadena era gruesa y poderosa, me parecía obvio que un animal capaz de arrancar un árbol de cuajo con su fuerza, podría liberarse con facilidad de la estaca y huir.

El misterio sigue pareciéndome evidente.

¿Qué lo sujeta entonces?

¿Por qué no huye?

Cuando tenía cinco o seis años, yo todavía confiaba en la sabiduría de los mayores. Pregunté entonces a un maestro, un padre o un tío por el misterio del elefante. Alguno de ellos me explicó que el elefante no se escapaba porque estaba amaestrado.

Hice entonces la pregunta obvia: "si está amaestrado ¿por qué lo encadenan?"

No recuerdo haber recibido ninguna respuesta coherente. Con el tiempo, olvidé el misterio del elefante y la estaca, y sólo lo recordaba cuando me encontraba con otros que también se habían hecho esa pregunta alguna vez.

Hace algunos años, descubrí que, por suerte para mí, alguien había sido lo suficientemente sabio como para encontrar la respuesta:

El elefante del circo no escapa porque ha estado atado a una estaca parecida desde que era muy, muy pequeño.

Cerré los ojos e imaginé al indefenso elefante recién nacido sujeto a la estaca. Estoy seguro de que, en aquel momento, el elefantito empujó, tiró y sudó tratando de soltarse. Y, a pesar de sus esfuerzos, no lo consiguió, porque aquella estaca era demasiado dura para él.

Imaginé que se dormía agotado y que al día siguiente lo volvía a intentar, y al otro, y al otro... Hasta que, un día, un día terrible para su historia, el animal aceptó su impotencia y se resignó a su destino.

Ese elefante enorme y poderoso que vemos en el circo no escapa porque, pobre, cree que no puede. Tiene grabado el recuerdo de la impotencia que sintió poco después de nacer.

Y lo peor es que jamás se ha vuelto a cuestionar seriamente ese recuerdo.

Jamás, jamás intentó volver a poner a prueba su fuerza...

Alimentació, salut i drets humans

Descripció

Reflexió sobre els components d'una dieta equilibrada i saludable i la precària alimentació de una part considerable de la humanitat.

Àrea

Ciències Naturals.

Edat

Primer cicle d'ESO (a partir de 12 anys).

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

L'article 25, que inclou el dret a l'alimentació.

Objectius

Reflexionar sobre els propis hàbits alimentaris.

Reflexionar sobre la incidència d'aquests hàbits sobre el dret a l'alimentació de col·lectius desfavorits.

Preparació per part del professorat

Si ho considera oportú, preparar una dieta equilibrada des del punt de vista nutricional.

Material o suport

Metodologia

Uns dies abans de l'activitat, dividir l'alumnat en petits grups. Explicar que cada grup ha de buscar, abans del dia de l'activitat a l'aula, la dieta pròpia de diferents parts del món, incloent tant zones econòmicament pròsperes com degradades. L'objectiu és saber el tipus d'alimentació a què tenen accés els joves de la seva edat de diferents països. La recerca d'informació la poden realitzar de la forma que els sembli més convenient: Internet, biblioteques, consultes a immigrants, etc. Es pot proposar l'estudi de les dietes de les següents zones (es pot variar la llista si es considera oportú):

- La dieta més habitual de la societat en la qual es viu.
- La de la classe mitjana dels Estats Units.
- Dels països de l'Àfrica subsahariana.
- De països asiàtics empobrits com Coreja del Nord o Myanmar.
- Del Japó i les ciutats pròsperes xineses.
- Dels suburbis de Rio de Janeiro o d'altres ciutats sud-americanes.
- De les zones rurals dels països àrabs mediterranis.
- Etc.

El dia de l'activitat:

Cada grup presentarà a la resta de l'alumnat la informació recopilada.

En finalitzar, s'inicia un debat obert sobre les mancances que es detecten en algunes dietes, així com els eventuais excessos d'unes altres i les relacions entre ambdues.

Alguns suggeriments per a introduir durant el debat:

• La inclusió de carn i peix pot ser també motiu de debat, considerada des del punt de vista del desequilibri alimentari mundial que genera (per a obtenir un quilo de proteïnes animals es requereixen uns set quilos de proteïnes vegetals, és a dir, que hi ha per exemple vaques que es mengen el que no poden menjar milions de persones).Annex 1

- En relació al consum de proteïnes animals es pot plantejar la reflexió sobre la utilització dels animals només com primera matèria alimentària, sense tenir en compte les seves condicions de vida. Annex 2
- També es pot introduir la reflexió sobre el desigual accés als recursos alimentaris a nivell mundial: el dret a la millor salut possible i a la major esperança de vida justifica la inversió en la pròpia alimentació de tots els recursos que es considerin necessaris, sense tenir en compte que eventualment part d'aquests recursos podrien servir per a assegurar la mera subsistència de membres d'altres societats? Annex 3
- Es pot presentar també un model de dieta adequada. Annex 4

Avaluació

Ha participat activament l'alumnat, esforçant-se en l'obtenció de la informació sobre l'accés a l'alimentació en altres països o sectors socials?

Quina valoració fan del malbaratament alimentari que es produeix en el primer món (amb les seves conseqüències sanitàries negatives afegides), tenint en compte el dèficit alimentari de milions d'éssers humans?

Consideren que les conclusions de l'activitat haurien de tenir alguna incidència en les seves pròpies vides?

Continuïtat o relació amb altres activitats

El restaurant del món, activitat també inclosa a la Guia.

Elaboració del material

Teresa Castel (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Annex 1

Vaques, farratges i fam

«Criar animals per al consum humà requereix una gran quantitat de menjar i aigua perquè creixin, així com una gran quantitat de terreny on tenir-los i en el qual poder plantar el gra de què s'alimenten. Per exemple, per a alimentar a un humà carnívor durant un any es necessiten aproximadament entre vuit i nou peces de bestiar. Cada vaca necessita 0,40 hectàrees de pastures verdes, ja sigui de blat o de soja, anualment. Per tant, es necessiten unes 3,64 hectàrees de pastures anualment per a aconseguir la quantitat de carn que menja una persona, en lloc de les 0,20 hectàrees que serien necessàries si mengéssim directament plantes. La quantitat de gra necessari per a proporcionar carn a una sola persona seria suficient per a alimentar a unes vint persones. Als Estats Units el bestiar menja una quantitat de gra i de soja suficient per a alimentar a més de mil milions de persones. Es necessiten aproximadament 7,25 kg de gra per a aconseguir 450 g de carn. Una reducció en el consum de carn del 10 % permetria que hi hagués 11 milions més de tones de gra per al consum humà. Aquest gra podria servir per a alimentar a tots els éssers humans que moren de fam cada any, uns 60 milions de persones. A més, es necessiten uns 100.000 litres d'aigua per a produir 920 g de carn, mentre que 920 g de blat només requereixen uns 454 l d'aigua.»

Los diez mandamientos. Jane Goodall i Marc Bekoff. Paidós, Barcelona, 2003

Annex 2

Granges de cria intensiva

«Anualment es duen a terme matances de milions d'animals a tot el món desenvolupat. Només als Estats Units les xifres són esgarrifoses: cada any es sacrifiquen almenys 93 milions de porcs, 37 milions de vaques, 24 milions d'ànecs, 2 milions de vedells, 6 milions de cavalls, cabres i ovelles (...) Les gallines ponedores viuen en unes gàbies menudes, amuntegades una al costat d'altra (...) Amb freqüència els

retallen el bec per a evitar que es causin ferides i evitar la mortalitat associada a les conductes d'arrencar-se les plomes i el canibalisme. Se'ls talla gairebé la meitat del bec utilitzant una fulla roent cauteritzada o una ganiveta de precisió. Es creu que la retallada del bec els causa un dolor intens i de llarga durada. (...) Els animals de producció intensiva que serveixen de menjar pateixen físicament i emocionalment durant tota la seva vida, i la matança que té lloc al final, abans que arribi l'alleugeriment de la mort, és de vegades la pitjor tortura. De vegades, gallines i paons completament conscients són electrocutats, escaldats i ofegats en banys d'aigua electrificada per a preparar-los per a la venda.»

Los diez mandamientos. Jane Goodall i Marc Bekoff. Paidós, Barcelona, 2003

Annex 3

Mentre tres de cada quatre humans tenen por de la fam, la resta s'indigesta.

«Cinc milions de nens petits moren de fam cada any. L'informe anual de l'Organització per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO) adverteix que en el món hi ha prop de mil milions de persones malnodrides. A més, el fantasma de la inanició suposa un risc molt real per a tres de cada quatre éssers humans. La paradoxa es produeix quan -en el mateix moment i en el mateix planeta- una quarta part de la humanitat no sap prou bé com gestionar el seu empatx.»

Un mundo glotón. Manuel Díaz-Prieto. La Vanguardia, 26-2-2006

Annex 4

Consideracions sobre les dietes; la dieta mediterrània

Tenint en compte la gran diversitat de teories existents sobre la composició d'una dieta òptima i equilibrada, es pot posar com a model una dieta en la descripció de la qual s'incideixi sobretot en aquells elements que les diferents teories dietètiques en general comparteixen: basada en aquells ingredients que en general es consideren beneficiosos i per tant recomanables, i en el rebuig d'aquells que es consideren perniciosos (per exemple, el consum desitjable de cereals i el rebuig de quantitats elevades de grasses animals). Es pot utilitzar com a referència l'anomenada dieta mediterrània, eventualment adaptada tenint en compte els annexos anteriors: basada en els cereals propis de les diferents regions (pa de blat, pasta i arròs en els països mediterranis), llegums, verdures i fruita propis de l'època i el lloc, oli d'oliva (o d'altres llavors o fruits en altres zones), amb mínimes aportacions de proteïnes animals.

Taller de bicicletes

Descripció

Joc de rol orientat a posar de manifest els prejudicis i els estereotips que molts cops es tenen en relació a les dones.

Àrea

Tutoria, Socials, Llengua.

Edat

A partir dels 12 anys.

Durada

15 minuts

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

L'Article 2, sobre el dret a la no discriminació, en aquest cas per motiu del sexe:

«Tothom té tots els drets i les llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició.»

Objectius

Animar els/les alumnes a considerar les experiències, els sentiments i les necessitats dels altres.

Intentar que l'alumnat es posi al lloc d'altres persones amb pensaments i actituds potser diferents a les seves.

Comprovar la tendència espontània a jutjar els altres des del propi marc de referència: els nostres sentiments, valors, necessitats i motivacions.

Millorar la convivència pel fet d'aprofundir en el coneixement personal i mutu.

Motivar els/les alumnes cap al respecte i potenciació dels drets humans en el seu entorn i en la societat en general.

Posar en relleu els prejudicis i els estereotips que molts cops es tenen en relació a les dones.

Preparació per part del professorat

Conèixer el funcionament dels jocs de rol (al final de la Guia, als apartats temàtics, hi ha informació sobre els jocs de rol).

Material o suport

Metodologia

Es demanen dos voluntaris, un noi i una noia, per fer un joc de rol davant de la classe.

Es dona a cadascú el paper explicant el rol que ha d'interpretar (Gemma i Marc).

L'escenificació del rol no pot durar més de 2 minuts. Passat aquest temps cal que s'interrompi el joc encara que no s'hagi acabat.

Rol de la Gemma:

- Saps reparar perfectament una bici. Quan estaves al taller del cole en vas arreglar com a mínim 100. Vas rebre molt poques queixes. En Pere, el teu professor, et va dir un dia, tot fent broma, que perquè no et dedicaves a això, que se't donava molt bé.

- Has d'intentar convèncer el Marc per tal que confiï en tu i et deixi la bicicleta per arreglar-la.

Rol del Marc:

- Veus un rètol que indica que es reparen bicicletes. Et va molt bé perquè tens la bici espatllada i no sàbies de l'existència d'un taller especialitzat en reparar-les al teu barri. Quan portes la bici veus que són dues noies les que s'ocupen d'arreglar-les. Et quedas parat. No et fies que una noia sàpiga arreglar la teva bicicleta.

- Has d'intentar trobar alguna excusa per no deixar la bici al taller.

Una possible variant:

Un grup de mecàniques, amb alta formació, ha obert el taller amb el mitjans més avançats de la ciutat. Un grup d'empresaris, que busca un taller per arreglar la flota de cotxes de la seva important empresa, es dirigeix al local i demana parlar amb el cap per negociar un substanciós contracte.

En aquest cas en lloc d'un noi i una noia es poden fer dos grups de dos o tres nois o noies respectivament.

Avaluació

- Què ha sentit l'alumne que ha fet de Gemma?
- Què ha sentit l'alumne que ha fet de Marc?

Pel que fa al conjunt de l'alumnat:

- Al final, en Marc deixa la seva bici al taller o no la hi deixa? Quins altres arguments entren en la seva decisió?
- Quins altres prejudicis tenen les persones sobre les nenes o les dones?
- Com perjudiquen, a les dones, aquests estereotips?
- Què podem fer nosaltres per contrarestar els sentiments que fan mal a les persones per raó del seu sexe?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Les diferents activitats de l'apartat sobre la discriminació de les dones.

Elaboració del material

A partir de l'activitat *Taller de bicicletes* (recollida a *Sistema sexo-género*, Asociación pro Derechos Humanos, Madrid, 1988), adaptació a càrrec del Grup d'educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

Material original:

www.edualter.org/material/dona/dona2000.htm (ofereix dues opcions)

Rols professionals

Descripció

Observació d'una fotografia d'un home i una dona que treballen en un hospital i reflexió sobre els rols que se'ls assignen respectivament d'entrada.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials...

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

10 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Comprovar l'existència de prejudicis en relació als diferents rols socials d'homes i dones.

Preparació per part del professorat

Lectura dels textos de l'annex 2, de cara a valorar la seva eventual utilització.

Material o suport

Una fotografia en què apareguin un home i una dona, vestits ambdós amb bata blanca (se n'adjunta una a l'annex 1).

Metodologia

Davant la fotografia (també es pot presentar una situació hipotètica, sense la fotografia física) d'un home i una dona, vestits tots dos amb bata blanca, preguntar els rols que l'alumnat creu que representen cadascun d'ells.

Només si és necessari, indicar que representen rols diferents, un personatge és infermer/a i l'altre metge/ssa.

Fer que reflexionin en veu alta (o per escrit) sobre els eventuais estereotips.

Opcionalment:

A partir dels textos de l'annex 2, plantejar si existeixen diferències naturals entre homes i dones que fan que tinguin més facilitats i/o predisposició per a determinades feines.

Avaluació

Analitzar la capacitat de reflexió de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats d'aquest apartat, sobre la desigualtat d'oportunitats entre homes i dones.

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya)

Annex 1

Annex 2

Per a ús eventual per part de l'educador/a, si ho considera oportú:

a) Text de presentació de les activitats: *Dones i homes: diferències i discriminacions* (disponible a l'apartat temàtic del final de la Guia sobre el drets de les dones).

b) Text de José Antonio Marina: *La condición de hembra o varón*.

La condición de hembra o varón

José Antonio Marina. *Aprender a vivir*. Ariel. Barcelona, 2004 (p. 91 a 93)

El tercer componente de la matriz personal es el sexo, es decir, la condición de hembra o varón. No olviden que estoy estudiando las diferencia fisiológicamente condicionadas, que después la cultura elaborará. Éste es un caso de excepcional interés para el estudioso de la emergencia de la personalidad. Ser macho o hembra es un hecho biológico. Ser hombre o mujer es un fenómeno troquelado culturalmente.

Ni los hombres proceden de Marte ni las mujeres de Venus. Ambos vienen de África. Sus cerebros son tan similares que el neuroanatomista necesita vista de lince para encontrar las pequeñas diferencias que existen entre ellos. Sus niveles generales de inteligencia son los mismos, según los mejores cálculos psico-métricos, y emplean el lenguaje y piensan sobre el mundo físico y vivo del mismo modo general. También tienen los mismos sentimientos básicos, y ambos géneros disfrutan del sexo, buscan unos compañeros inteligentes y amables, tienen celos, se sacrifican por los hijos, compiten por conseguir estatus y pareja y a veces cometen agresiones al buscar o favorecer sus intereses. Se han encontrado diferencias en el ritmo de adquisición del lenguaje, en las capacidades verbales en su conjunto, en el razonamiento matemático y en la realización de tareas espaciales. Los varones son más activos y muestran su predilección por juegos de mayor violencia. Los bebés masculinos tienden a explorar por medio del tacto, los femeninos visualmente. Los varones muestran más agresividad física, las chicas muestran más agresividad social.

Muchas de las diferencias psicológicas entre los sexos son exactamente las que supondría un biólogo evolutivo que sólo conociera las diferencias físicas. La diferencia en corpulencia denota una historia de mayor competencia violenta por parte de los machos, entre otras cosas, por las oportunidades de apareamiento.

Además, los andrógenos tienen unos efectos permanentes en el cerebro en desarrollo, no sólo unos

efectos pasajeros en el cerebro adulto. Las niñas con hiperplasia adrenal congénita producen una gran cantidad de andrógenos. Aunque sus hormonas alcanzan un nivel normal poco después de nacer, inician un desarrollo de características poco femeninas, con preferencia por los juegos bruscos, mayor interés por los coches que por las muñecas, mejores habilidades espaciales, y cuando se hacen mayores, más fantasías y deseos sexuales en los que intervienen otras niñas. Por otra parte, si inyectamos hormonas femeninas a ratas machos comienzan a realizar movimientos femeninos de acoplamiento sexual.

Si el género fuera un fenómeno exclusivamente social, culturalmente inducido, un niño al que se le hiciera una operación para cambiarle de sexo, y se le educara como niña, debería sentirse una niña. Unas situaciones desdichadas nos han permitido investigar este caso en la realidad. El estudio de 25 niños que habían nacido sin pene, y a los que posteriormente se castró y educó como niñas, demostró que en todos los casos estas personas mostraron patrones masculinos, se dedicaban a juegos bruscos y tenían unas actitudes e intereses típicamente masculinos. Más de la mitad declararon espontáneamente que eran niños, uno cuando sólo tenía 5 años. Pinker cuenta el caso de un niño que perdió el pene por una circuncisión mal hecha. Un especialista, que pensaba que el género era una construcción social absoluta, recomendó que se castrara al pequeño, se le implantara una vagina artificial y se le educara como niña. A los 14 años se sentía tan desgraciado que decidió que o bien vivía su vida como chico o acababa con ella.

Esta incidencia del sexo en la matriz personal plantea serios problemas educativos. Niños y niñas tienen que configurar su identidad de género, es decir, adquirir a partir de ese temperamento hábitos afectivos, cognitivos y roles sociales. Después de muchos siglos en los que era necesario mantener una lucha tenaz a favor de la igualdad de género, tal vez ahora tengamos que volver a educar las diferencias. Hombres y mujeres tenemos que ser iguales jurídica, social y éticamente, pero, ¿debemos ser también iguales afectivamente? ¿Debemos resucitar el mito del andrógino?

Rols professionals - 2

Descripció

Anàlisi de gràfics estadístics sobre la proporció d'homes i dones segons professions i nivells professionals.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials...

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Comprovar l'existència de prejudicis en relació als diferents rols socials d'homes i dones.

Preparació per part del professorat

Lectura dels textos de l'annex 2 de l'activitat "Rols professionals", de cara a valorar la seva eventual utilització.

Material o suport

Gràfics estadístics de població laboralment activa segons professions o categories professionals, diferenciant entre homes i dones (annex 1).

Metodologia

Reflexionar sobre els gràfics intentant treure conclusions:

- Proporció entre homes i dones segons categories professionals i proporció entre homes i dones segons professions (en funció del gràfic utilitzat).
- Aquestes diferències estan justificades per les diferències congènites entre homes i dones?
- Afavoreixen els rols familiars o socials l'existència d'aquestes diferències?
- Aquestes diferències contribueixen a perpetuar aquests rols?

Avaluació

Analitzar la capacitat de reflexió de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats sobre la desigualtat d'oportunitats entre homes i dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya.

Annex 1. Gràfics estadístics

El gràfic s'adjunta de forma orientativa: si el professor/a disposa d'un gràfic més lligat a la realitat de l'alumnat (d'una entitat arrelada en el territori, o d'un sector productiu amb un pes especial en la zona), o prefereix i disposa de xifres més globals (del conjunt de les dones treballadores en tots els sectors del país, o de la Comunitat Europea, o del món), pot optar per la seva utilització.

L'exemple adjunt correspon a «La Caixa». El gràfic el va publicar el sindicat CCOO amb motiu del Dia Internacional de la Dona de 2006; les dades corresponen al 31-12-2005.

Càrrecs directius	homes	nº	%	dones	nº	%
DG		1	100		0	0
DGAE		2	100		0	0
DE		16	100		0	0
Sd. Gral DG		25	89		3	11
D Àrea		26	86,5		4	13,5
DAN		199	90,5		21	9,5
Total directius		269	90,5		28	9,5

Plantilla	homes	nº	%	dones	nº	%
Nivel I		84	94,5		5	5,5
Nivel II		595	93		44	7
Nivel III		1.952	87,5		283	12,5
Nivel IV		3.384	79		910	21
Nivel V		1.036	63		611	37
Nivel VI		1.023	70,5		922	29,5
Nivel VII		1.140	55,5		922	44,5
Nivel VIII		395	49		414	51
Nivel IX		458	41,5		642	58,5
Nivel X		471	42		654	58
Nivel XI		1.298	36,5		2.276	63,5
Nivel XII		997	36,5		1.730	63,5
Nivel XIII		332	37		568	63
Of. Div.		39	48		42	52
Total plantilla		13.204	58		9.525	42

Les joguines

Descripció

Reflexió escrita sobre l'eventual discriminació sexista implícita en els diferents jocs i joguines que s'ofereixen als infants.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials...

Edat

A partir de 10 anys.

Durada

20 minuts.s

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Reflexionar sobre si la desigualtat d'oportunitats existent entre homes i dones es manifesta ja en el terreny dels jocs i les joguines.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Opcional: textos adjunts, annex.

Metodologia

1. Proposar a l'alumnat que recordi (individualment o en grup) les joguines que utilitzava quan era petit. Reflexionar sobre els temes següents i respondre per escrit:
 - Eren joguines només per a nens o només per a nenes?
 - Jugaven a jocs que la societat considera "propis" de l'altre sexe?
 - Es veu de la mateixa manera que una nena jugui a jocs de nens o que un nen jugui a jocs de nenes? Per què?
2. Opcionalment: utilitzar els textos adjunts com a material de referència per a l'alumnat, debatent sobre les postures contraposades que s'exposen.

Avaluació

Analitzar la capacitat de reflexió de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats sobre la desigualtat d'oportunitats entre homes i dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Annexos

1- Preguntes i respostes sobre les joguines sexistes.

De la carpeta didàctica «Aprende a jugar, aprende a vivir», SEDUPAZ.

www.edualter.org/material/juguete/jugar.htm

— Per què forçar les nenes a jugar amb joguines (que tradicionalment es consideren de nens i viceversa) quan espontàniament no ho farien?

— No es tracta en cap cas d'imposar res, ni de forçar cap cosa, a ningú, ni tampoc de prohibir, en realitat el problema resideix en considerar «espontani», «innat», «connatural» una cosa que és «apresa», «educacional» i «cultural». Els nostres infants imiten pautes de conductes observades en la gent gran, assumeixen els rols viscuts a casa seva, al col·legi, al carrer, i els reproduïen fidelment. De la mateixa manera interioritzen la valoració que aquests rols adquireixen a la societat. L'important és oferir-los nous patrons i models de relació entre gèneres. No consisteix tant en què els nens hagin de jugar amb nenes i les nenes amb cotxes, sinó més aviat en superar la dualitat tradicional «això és de nens» i «això és de nenes», i permetre que les joguines siguin fetes servir per ambdós sexes indistintament; de fet, si observem la realitat, tant nens com nenes juguen amb ninos, és una necessitat. El que uns ninos siguin per a nenes i altres per a nens és culpa nostra. Seria convenient fomentar el desig en les/els menors de trencar barreres o vedats privats així com la curiositat pel desconegut, allò nou, allò no experimentat, comprovant vivencialment com d'atractives poden resultar aquestes noves activitats.

2- Els cervells d'homes i dones

Jesús Mosterín. *La naturaleza humana*. Espasa Calpe. Madrid, 2006 (p. 273, 274)

Les diferències entre homes i dones afecten també el seu cervell i les seves capacitats cognitives. Algunes diferències anatòmiques són degudes a les diferències entre les hormones sexuals (estrògens o testosterona) que banyen el cervell del fetus durant el seu desenvolupament. Unes altres són degudes a l'expressió directa de certs gens dels cromosomes sexuals en el procés de formació del cervell. [...] Les diverses tendències congènites s'aprecien fàcilment en la relació infantil amb les joguines. Moltes observacions i experiments mostren que els nens i les nenes seleccionen joguines diferents. Els nens prefereixen pilotes, armes, cotxes i grues de joguina, mentre que les nenes prefereixen nines i jocs tranquils. Melissa Hines fins i tot va repetir els experiments amb joves cercopitecs, amb el mateix resultat: confrontats amb una varietat de joguines, des de nines de drap fins a camions de plàstic, passant per llibres il·lustrats, els mascles preferien les joguines «masculines» i les femelles els preferits de les nenes. No s'observaven diferències respecte als llibres il·lustrats. Els mascles infantils, tant humans com cercopitecs, prefereixen objectes que es puguin llançar o amb els quals es pugui jugar violentament o sorollosament. És possible que aquest tipus de jocs preparin el mascle per a la caça i la baralla. Els pares d'una nena de tres anys a la qual havien regalat només joguines masculines, per a evitar estereotips de sexe, van descobrir sorpresos que la nena de nit ficava al llit els camions de joguina i deia que estaven dormint. Una altra diferència congènita es refereix a les tendències socials. Les nenes d'un any passen més temps mirant la seva mare que els nens de la mateixa edat. Si se'ls ofereix una pel·lícula que ensenya una cara i una altra que ensenya cotxes, les nenes prefereixen mirar la primera; els nens, la segona. Fins i tot entre els nadons de només un dia, confrontats a la cara somrient d'una estudianta i a un objecte mecànic, les nenes passen més temps mirant la cara; els nens, l'objecte.

Els refranys

Descripció

Reflexió a l'aula sobre el paper dels refranys en tant que forjadors de rols i estereotips socials.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials...

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

15 minuts a l'aula (activitat individual prèvia, com a deures).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Analitzar com la societat ha anat inculcant deures, aptituds i rols familiars, socials i professionals a través de la saviesa popular basant-se en creences totalment mancades de fonaments.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Annexos.

1. Els refranys i la subordinació de la dona.
2. Refranys sobre la dona.

Metodologia

1. Posar com a deures la recerca de refranys que, basant-se en les diferències congènites entre homes i dones, sembla que volen justificar la desigualtat de drets entre uns i altres.
2. Exposar-los oralment a l'aula.
3. Realitzar una breu reflexió sobre els refranys aportats (si ho considera oportú, l'educador/a pot utilitzar algun dels exemples continguts en els enllaços de l'annex final).

Avaluació

Analitzar la capacitat d'anàlisi i recerca de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats d'aquest apartat sobre la desigualtat d'oportunitats entre homes i dones.

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Annex

Alguns exemples per a l'eventual ús discrecional per part de l'educador:

1. Els refranys i la subordinació de la dona

El refranyer d'una cultura és un indicador dels valors que la caracteritzen i del model social que promou que cal tenir en compte. A tot el món són habituals els refranys que reflecteixen la consideració subordinada que històricament ha tingut la dona en relació amb l'home. Per tant, estudiar un refranyer és una manera de conèixer el paper de la dona en una determinada societat i de comprovar, gairebé sempre, com la missogínia ha estat en totes les èpoques i cultures una característica constant.

En aquesta pàgina hem recollit una petita mostra dels refranys sobre la dona recopilats per Mineke Schipper en el seu assaig *No te cases con una mujer de pies grandes. La mujer en los proverbios del mundo* (Ed. Océano. Barcelona, 2004). En relació a aquesta petita selecció que hem realitzat, cal fer algunes observacions:

• És cert que també hi ha refranys positius sobre la dona però la proporció és escandalosament menor. Per tant, en aquest sentit la selecció realitzada no és arbitrària ja que és un reflex de la desproporció aclaparadora que hi ha. A més, molts dels refranys que se suposa que són favorables a les dones sovint no fan altra cosa que lloar les virtuts d'un model de dona que no respon a les seves necessitats, anhels i potencialitats, sinó que són un reflex d'allò que els homes, la societat patriarcal, espera d'elles.

• Hem fet una selecció de refranys de tot el món però només hem escollit els que per entendre'ls no era necessari contextualitzar-los o explicar-ne el sentit (per exemple, s'han exclòs els refranys metafòrics i els que fan referència a tasques molt específiques d'una cultura determinada).

• Hem intentat que les idees que apareixen en els refranys seleccionats siguin comunes en les diferents cultures (naturalment expressades de maneres diferents) per tal de facilitar-ne la comprensió.

• A la major part dels refranys reproduïts els falta una característica fonamental: la musicalitat. El ritme i la gràcia que els refranys acostumen a tenir en la seva llengua original normalment no es manté en les traduccions, i per tant perden aquesta característica especialment atractiva.

Filles

- Divuit filles divines valen menys que un fill geperut. (xinès)
- Un fill beneït és millor que una filla traçuda. (xinès)
- Aquells que diuen mentides tindran filles. (telegu, Índia)
- Tenir una filla és tenir un problema. (tigrinya, Eritrea)
- Molts fills, moltes benediccions de Déu; moltes filles, moltes calamitats. (alemany)
- Quan neix una nena, ploren fins i tot les teulades. (búlgar)
- Millor nou fills que una filla. (estoni)
- No pot existir el món sense mascles i femelles, però feliç el pare de fills i infeliç el pare que només té filles. (hebreu)

Intel·ligència

- Saviesa de dona, saviesa de mona. (japonès)
- L'home surt de la infantesa però la dona mai no arriba a ser adulta. (kikuyu, Kènia)
- La dona té forma d'àngel, cor de serp i cervell d'ase. (Àfrica occidental)
- La dona només té mig cervell. (àrab)
- Més bellesa que un ornit però menys intel·ligència que un tronc. (mongol)
- La dona té cabells llargs i cervell curt. (suec)
- A la dona li surten les dents de la saviesa quan es mor. (romanès)
- Mossa galana, carabassa vana. (espanyol)
- La saviesa de la dona destrueix la casa. (rus)
- L'home pensa i parla, la dona parla i no pensa. (estoni)
- Virtuosa és la dona sense coneixements. (xinès, Taiwan)
- Precisament perquè són estúpides, les dones han de desconfiar d'elles mateixes i obeir els seus marits. (xinès)
- Les dones pregunten; els homes donen les respostes. (àrab)
- La dona sàvia és doblement insensata. (anglès, Regne Unit)
- Educar una dona és posar un ganivet a les mans d'una mona. (hindi, portuguès)
- La gallina que canta al matí i la dona que sap llatí no arriben mai a bona fi. (alemany, espanyol)
- La mula que renilla i la dona que parla llatí no aconsegueixen mai res de bo. (anglès, EUA)
- Dona instruïda, dona perduda. (espanyol, portuguès)
- La glòria de l'home es el coneixement, però és glòria de la dona renunciar al coneixement. (portuguès, Brasil)
- Consultar la dona arruïna l'home. (persa)
- El consell d'una dona intel·ligent arruïna una ciutat emmurallada. (xinès)

Obediència

- El vaixell segueix el timó, la dona el marit. (vietnamita)
- Una dona només ha d'obrir la boca per menjar. (alemany, albanès)
- Cap gallina té dret a cantar davant del gall. (ruandès)
- Quan parla l'home, la dona ha de tenir la boca tancada. (neerlandès)
- Submisa com un boc expiatori, atrafegada com una abella, bonica com una au del paradís, fidel com una tórtora. (rus)
- On la dona porta els pantalons i l'home el davantal, tot surt fatal. (italià)
- Dona i gossa, la que calla és bona. (espanyol)
- La dona callada és molt bonica. (anglès, EUA)
- La carn es rosteix a gust del marit. (rus)
- El gos és més intel·ligent que la dona, no lladra al seu amo. (rus)
- Si la vaca guia el ramat, tot el bestiar va a parar al pantà. (venda, Sudàfrica i Zimbabwe)
- El Déu de les dones és un home; per tant, totes les dones han d'obeir l'home. (persa)
- L'esposa mai mana. (ibo, Nigèria)
- És correcte tenir autoritat total sobre la teva esposa. (sànskrit)
- El primer dia de l'any, fes els teus plans; el primer dia de matrimoni, corregeix la teva esposa. (japonès)
- La dona ha d'entrar a casa del marit amb un vel i sortir-ne amb una mortalla. (persa)

Violència

- Les dones i els filets, com més els matxuques, més bons són. (alemany)
- La dona i l'espelma, tòrce-li el coll, si la vols bona. (espanyol)
- A les joves que xiulen i a les gallines que cloquegen, de vegades convé que els retorcin el coll. (anglès, EUA)
- La dona, com el gong, cal colpejar-la de tant en tant. (anglès, EUA)
- Els cavalls, bons i dolents, necessiten esperons; les dones, bones i dolentes, necessiten fuet. (diferents idiomes, Europa i Amèrica)
- Si la dona és insensata, el fuet ha de ser fort. (kazajo, Kazajstan)
- Els pals fan que la dona es torni virtuosa. (xinès)
- La dona que rep una pallissa serà més bona esposa. (coreà)
- Els claus d'un carro i el cap d'una dona només funcionen quan els colpeges fort. (rajastaní, Índia)
- Qui pega la seva dona rep millor menjar. (rus)
- Les nous, el peix sec i la dona, perquè siguin bons necesiten cops. (polonès)
- Si estimes la teva esposa de debò, has de pegar-li. (tigrinya, Eritrea)
- Si el teu amant et pega, només és per consolar-te. (romanès)
- Si no fustigues la teva dona, es pensarà que ja és vídua. (armeni)
- La dona, com el gos, com més li peguen més estima. (espanyol, Argentina)

Perill

- Menjar amb una dona és menjar amb una bruixa. (lingala, República Democràtica del Congo)
- No t'acostis al cos de la dona ja que la seva bellesa és lascívia i el seu cos un cementiri de luxúria. (hebreu)
- Una dona bonica porta un diable al cos. (alemany)
- La dona demana, agafa, enganya i mata amb els ulls. (espanyol)
- L'infern pot amagar-se darrere les pestanyes d'una dona bonica. (hebreu)
- La dona té llavis de mel però el cor ple de verí. (bengalí)
- Quan una dona envelleix només conserva el verí i el color del sofre. (àrab)
- No hi ha tant verí a la boca de la serp verda ni a l'agulló de la vespa com al cor femení. (xinès)
- Confiar en una dona és com enverinar-se l'estómac. (àrab-jueu, lemen)
- Les dones són el fuet de Satanàs. (persa)
- La dona és la porta principal de l'infern. (hindi)

Altres

- Fins i tot un home de tamany petit serà sempre gran en comparació amb les dones. (àrab, Líban)
- Només han existit tres dones bones: la primera se'n va anar de la terra, la segona es va ofegar al Rin i la tercera segueixen buscant-la. (alemany)
- Més val ser gall durant un dia que gallina durant cent. (digor, Caucas)
- Una noia amb voluntat pròpia no es casarà mai. (ovambo, Angola)
- Una noia que llegeix, canta i compon música gairebé mai serà una bona esposa. (polonès)
- Dona sense marit, barca sense timó. (portuguès)
- Com una galleda als banys públics, utilitza la puta però passa-la a un altre. (àrab)
- Un mal marit de vegades és un bon pare però una esposa dolenta mai és una bona mare. (espanyol)

2. Refranys sobre la dona

Prou violència contra les dones. Unitat didàctica. Amnistia Internacional, 2004

- A casa de dona rica, ella mana i ella crida.
- A l'amiga que ho és no li ensenyis el promès.
- A la dona busca-la prima i neta que grossa i bruta ja s'hi torna.
- A la dona has de jutjar en veure-la caminar.
- A la dona i a la burra, cada dia una surra.
- A la dona i al llebrer, a la vellesa els espero.
- A la llum d'una teia, no hi ha dona lletja.
- A les romeries i a les bodes hi van totes les boges.
- A pica d'aigua beneïta i la mossa d'hostal, tothom hi fica mà.
- A tothora el gos pixa i la dona plora.
- Al que té carro i muller mai li faltirà què fer.
- Allí on manen dones i llauren vaques, mal any assegurat.
- Allò que la dona no assoleix parlant, ho aconsegueix plorant.
- Alzina i dona, de cent una de bona.
- Amb dones, armes i focs, no hi vulguis jocs.
- Amb la dona, bona cara i les mans a la butxaca.
- Amb les dones i amb la mar, s'ha de saber navegar.
- Baralles entre muller i marit, de la taula al llit.
- Beneïda i casada, abans que a monja ficada.
- Bèstia xica i dona gran, traieu-me-les del davant.
- Cap home savi i discret diu a la dona un secret.
- Cargol i dona, tot l'any es bona.
- Cartes, daus, dones i vi, al ric fan tornar mesquí.
- Casa on governa la muller, no sol anar bé.
- Cent ames d'un corral, cada una diu el seu cantar.
- De dones en una casa, amb una n'hi ha poc; amb dues, massa.
- De la costella de l'home va fer Déu la muller; la llengua li va sortir llarga i el demés, també.
- De la dona que pel carrer troba sovint diner, no et fiïs ni gota.
- Del marit i la muller, la muller sana, i del germà la rica germana.
- Del mateix lloc, ni dona ni porc.
- De mig cos en avall no hi ha cap dona vella.
- De soltera bullanguera, de casada bugadera.
- Déu ens dona dones per estimar-les i paciència per aguantar-les.
- D'home tiple i dona tenor, deslliureu-nos-en Senyor.
- Dona aficionada als balls, per casa no te treballs.
- Dona boja i burro guit, bon partit!
- Dona brincadissa, ni a casa ni a missa.
- Dona de tres marits treu els sentits.
- Dona finestrera, o puta o xafardera.
- Dona i aiguardent, sobtadament.
- Dona i cavall, donen treball.
- Dona i espill, sempre en perill.
- Dona i sardina, com més petita, més fina.
- Dona jove i home vell, no hi ha pas remei per a ell.
- Dona malcarada duu el marit a la taverna.
- Dona nana i patarrella, als cent anys sembla donzella.
- Dona ociosa no pot ser virtuosa.
- Dona peluda, o rica o goluda.

Protagonistes de pel·lícules

Descripció

Reflexió sobre els diferents rols assignats a les dones i als homes en les pel·lícules.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials...

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

15 minuts a l'aula (activitat individual prèvia, com a deures).

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Comprovar com en el cinema s'assignen a homes i dones rols totalment diferents.

Analitzar en quina mesura aquesta diferent assignació respon a meres diferències entre els uns i els altres, o a discriminacions sexistes (consultar la pàgina informativa «Dones i homes: diferències i discriminacions», disponible al final de la Guia, a l'apartat sobre els drets de les dones).

Preparació per part del professorat

Material o suport

Metodologia

1. Posar com a deures recordar i buscar informació sobre pel·lícules en les quals l'heroi sigui un home que protegeix una dona, a la qual salva de grans perills. Buscar també un exemple en el qual l'heroïna sigui una dona que protegeix a altres homes.

2. Comentar oralment a classe les pel·lícules seleccionades i les raons per les quals s'han seleccionat.

Avaluació

Analitzar la capacitat d'anàlisi i recerca de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats d'aquest apartat sobre la desigualtat d'oportunitats i entre homes i dones, especialment *Els refranys*.

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Informació complementària

La mateixa activitat es pot dur a terme amb obres literàries en lloc de pel·lícules.

Activitats domèstiques

Descripció

A partir d'una taula comptabilitzar qui assumeix les diferents feines de la casa i reflexionar al voltant de la incidència sobre cada membre de la família de les feines assumides.

Àrea

Tutoria, Ètica.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

20 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Afavorir la capacitat de reflexió sobre les feines domèstiques.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Taula adjunta.

Metodologia

Repartir la taula entre l'alumnat.

L'alumnat haurà d'omplir les caselles d'activitats de la següent forma:

- Amb un 0 si el membre de la família no fa mai la feina.
- Amb un 1 si la fa en alguna ocasió.
- Amb un 2 si la fa freqüentment
- Amb un 3 si és l'únic que la fa

Sumar el total de cada columna i comparar.

Fer una valoració del conjunt de resultats de l'alumnat.

Reflexiona sobre el resultat (tenint en compte les diverses composicions familiars que es poden donar: eventuais famílies monoparentals, fills únics...).

Reflexionar sobre la nota adjunta a la taula de la casella «Relacionar i organitzar».

Avaluació

Valorar la capacitat de reflexió de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats d'aquest apartat.

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Annex: Taula orientativa

(cada alumne haurà de personalitzar la seva taula en funció de la seva composició familiar)

	mare	pare	filla	fill	àvia	avi	altres membres
cosir								
planxar								
cuinar								
anar a comprar								
rentar la roba								
rentar els plats								
fer la neteja								
relacionar i organitzar (1)								
total								

(1) Relacionar i organitzar. Organitzar totes les activitats domèstiques i relacionar-les entre elles és el que permet que el dia a dia funcioni. És una tasca domèstica fonamental, que normalment no es reconeix, assumida habitualment per les dones. El fet que les dones l'assumeixin i al mateix temps no es comptabilitzi (no es reconegui) en fer balanç de les respectives tasques dutes a terme suposa una important discriminació. I un impediment perquè elles puguin desenvolupar feines fora de casa en igualtat de condicions amb l'home.

El llançament

Descripció

A partir d'una prova de força física, organitzar una reflexió entorn de les discriminacions que poden donar lloc les diferències físiques entre nois i noies.

Àrea

Educació Física.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

30 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Articles 1 i 2 (igualtat de drets i oportunitats entre els homes i les dones).

Objectius

Exposar que les diferències físiques entre homes i dones no justifiquen en cap cas la desigualtat d'oportunitats.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Un pati, una bola de llançament de pes (o algun objecte pesat per a llançar) i la vinyeta adjunta.

Metodologia

-Organitzar una prova de llançament de pes, conjuntament nois i noies (o qualsevol altre tipus de prova basada en la força física i en la qual els nois, en general, tinguin més possibilitats d'obtenir millors resultats).

L'educador/a anirà prenent nota de la distància assolida per cada alumne/a

Al final, els dirà que la prova servirà per a la següent avaluació: qui hagi llançat més lluny obtindrà una millor puntuació.

A partir de les queixes que es generin, organitzar un debat.

Durant el debat es pot utilitzar, si es considera oportú, la vinyeta de l'annex.

El debat es canalitzarà sobre el tema «diferència i discriminació», prenent com a referència els criteris exposats en el text de presentació d'aquestes activitats: Dones i homes: diferències i discriminacions.

Avaluació

Consideren que la superioritat física dels homes actualment encara origina discriminacions socials, laborals o familiars?

S'han sentit les noies en alguna ocasió discriminades o desprotegides per aquest motiu?

Creuen els nois que en alguna ocasió promouen o es beneficien d'aquesta discriminació?

Creuen que el criteri d'avaluació de la prova seria just si només participessin noies o nois?

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats d'aquest apartat.

Elaboració del material

Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya.

Annex

Buscant feina

Descripció

A partir de la lectura d'un text, debat sobre la discriminació laboral de les dones.

Àrea

Ètica, Ciències Socials.

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Segon punt de l'article 23 :

«Tota persona té dret, sense cap mena de discriminació, al mateix salari per la mateixa feina.»

Article 11 de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona:

«Els Estats Parts adoptaran totes les mesures apropiades per a eliminar la discriminació contra la dona en l'àmbit de l'ocupació a fi d'assegurar-li, en condicions d'igualtat amb els homes, els mateixos drets (...).»

Objectius

Reflexionar sobre la discriminació laboral que afecta les dones, les seves causes i els motius de la seva persistència.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Text adjunt, annex.

Metodologia

Durant els primers 20 minuts es llegirà el text adjunt i es reflexionarà individualment sobre les qüestions que es plantegen.

Els 20 minuts següents seran de debat en grups mixtos de nois i noies.

La resta de temps serà per a les conclusions i la posada en comú de tota la classe sobre el tema tractat.

Qüestions que es poden plantejar:

- Què et sembla aquest text? Enumera els detalls que et criden l'atenció.
- Si en comptes d'haver-li ocorregut aquesta història a en Miquel, senyor de Vilarrúbies, li hagués ocorregut a la Teresa, senyora de Vilarrúbies, el trobaries tan sorprenent? Per què?
 - No obstant això, en la societat en la qual vivim es donen contínuament situacions de desigualtat entre homes i dones i amb prou feines ens n'adonem: en els anuncis, en el treball, fins i tot en el llenguatge. Podries esmentar-ne alguna?
 - La Declaració Universal de dels Drets Humans diu que homes i dones som iguals en tots els drets i deures, hi estàs d'acord?
 - De quina manera corregiries aquestes situacions de desigualtat?
 - Com motivaries la gent que t'envolta perquè no passessin aquestes coses?

Avaluació

Analitzar la capacitat de reflexió dels/les alumnes i el seu grau de sensibilització pel que fa a la discriminació laboral de la dona.

Continuïtat o relació amb altres activitats

- 1- Les altres activitats sobre la discriminació de les dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).
- 2- Analitzar algun altre text dels recollits en l'apartat de textos del web sobre els drets de les dones:
www.amnistiacatalunya.org/edu/2/fem

Elaboració del material

Aquesta activitat forma part dels *Materiales para la educación en Derechos Humanos* (Gorka Azkarate, Lourdes Errasti y Maite Mena. Ararteko, 2000). Està adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnistia Internacional Catalunya.

El text de l'annex pel que sembla es va publicar originalment a *Le Monde* (28/29-9-1975). Aquest material, a més de l'Ararteko, està inclòs en altres publicacions, entre elles: *Sistema sexo-género* (Sedupaz. Los Libros de la Catarata. Madrid, 1996)

Annex. Buscant feina

—Senyora, vinc per l'anunci

—Bé —diu la cap de personal—. Asseguï's.

Com es diu vostè?

—Miquel

—Senyor o senyoret?

—Senyor.

—Doni'm el seu nom complet.

—Miquel Capdevila, senyor de Vilarrúbies.

—He de dir-li, senyor de Vilarrúbies que, actualment, a la nostra empresa no li agrada contractar homes casats. En el departament de la senyora Pujol, per al qual nosaltres contractem el personal, hi ha diverses persones de baixa per paternitat. És legítim que les persones joves desitgin tenir nenes —la nostra empresa, que fabrica roba de nadons, els anima a tenir filles—, però l'absentisme dels futurs pares i de pares joves suposa un fort condicionant per a la marxa del negoci.

—Ho comprenc, senyora, però ja tenim dues nenes i no en vull més. A més —el senyor de Vilarrúbies es s'enrojola i parla en veu baixa— prenc la píndola.

—Bé, en aquest cas seguim. Quins estudis té?

—Tinc el certificat escolar i el primer grau de formació professional d'administratiu. M'hagués agradat acabar el batxillerat, però a la meua família érem quatre i els meus pares van donar prioritat a les noies, la qual cosa és molt normal. Tinc una germana coronela i una altra mecànica.

—En què ha treballat vostè últimament?

—Bàsicament he fet substitucions, ja que em permetia ocupar-me de les nenes quan eren petites.

—Quina professió ocupa la seva esposa?

—És cap d'obres en una empresa de construccions metàl·liques, però està estudiant enginyeria, ja que en un futur haurà de substituir a la seva mare, que és la qual va crear el negoci.

—Tornant a vostè, quines són les seves pretensions?

—Doncs...

—Evidentment amb un lloc de treball com el de la seva esposa i amb les seves perspectives de futur, vostè desitjarà un sou de complement. Uns centímetres per a despeses personals, com qualsevol home desitja poder disposar, per als seus capricis, els seus vestits. Li oferim 500 euros per a començar, una paga extra i un complement d'assiduitat. Fixi's en aquest punt, senyor de Vilarrúbies. L'assiduitat és absolutament indispensable en tots els llocs. Ha estat necessari que la nostra directora creés aquest complement per a animar el personal a no faltar per ximpleries. Hem aconseguit disminuir l'absentisme masculí a la meitat; no obstant això, hi ha senyors que falten amb el pretext que la nena tus o que hi ha vaga a l'escola. Quants anys tenen les seves filles?

—La nena sis i el nen quatre. Tots dos van a col·legi i els recullo a la tarda quan surto del treball abans d'anar a comprar.

—I si es posen malaltes, té vostè alguna alternativa prevista?

—El seu avi se'n pot ocupar. Viu a la vora.

—Molt bé, gràcies, senyor de Vilarrúbies, ja li comunicarem la nostra decisió d'aquí d'uns dies.

El senyor de Vilarrúbies va sortir de l'oficina ple d'esperança. La cap de personal es va fixar en ell quan marxava. Tenia les cames curtes, començava a treure panxa i tenia pocs cabells. «La senyora Pujol detesta els calbs», va recordar la responsable de contractació. I a més li havia dit: «Més aviat, un alt, ros, amb bona presència i solter». I la senyora Pujol serà la directora del grup l'any vinent.

En Miquel Capdevila, senyor de Vilarrúbies, va rebre tres dies més tard una carta que començava dient: «Lamentem...»

El paper de les dones

Descripció

A partir d'unes vinyetes de la Mafalda, redacció d'un text sobre el paper social de la dona.

Àrea

Ètica, Ciències Socials.

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

L'article 1 de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona:

"Als efectes de la present Convenció, l'expressió «discriminació contra la dona» denotarà tota distinció, exclusió o restricció basada en el sexe que tingui per objecte o per resultat disminuir o anul·lar el reconeixement, el gaudi o l'exercici per part de la dona, independentment del seu estat civil, sobre la base de la igualtat de l'home i la dona, dels drets humans i les llibertats fonamentals en les esferes política, econòmica, social, cultural i civil o en qualsevol altra esfera."

Objectius

Valorar el treball domèstic

Reflexionar sobre el rol que s'ha esperat històricament de les dones, la seva responsabilitat sobre les tasques domèstiques. Identificar el grau de persistència actual d'aquest rol.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Vinyetes de la Mafalda, a l'annex final.

Metodologia

1. Llegir l'article 1 de la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona.
2. Repartir o ampliar les vinyetes de la Mafalda i demanar que es faci una redacció a partir del que suggereixin.

Avaluació

Analitzar la capacitat de reflexió dels/les alumnes i el seu grau de sensibilització sobre el paper secundari i subordinat que s'ha assignat històricament a les dones.

Continuïtat o relació amb altres activitats

- 1- Les altres activitats sobre la discriminació de les dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).
- 2- Les activitats de l'apartat Humor gràfic i drets de les dones: www.amnistiacatalunya.org/edu/humor/edu/3/fem

Elaboració del material

Aquesta activitat forma part de la publicació *Sistema sexo-género* (Sedupaz. Los Libros de la Catarata. Madrid, 1996)

Està adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnístia Internacional Catalunya.

Algunes de les propostes de *Sistema sexo-género* estan disponibles a Eidualter:

www.eidualter.org/material/mujer/sedupaz.htm

Annex

El legislador

Descripció

Redacció individual de quatre mesures a adoptar amb l'objectiu d'eradicar la violència contra les dones.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials...

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

10 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Article 5: «Ningú serà sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels inhumans o degradants.»

Objectius

Prendre consciència de la gravetat de la violència contra les dones i imaginar mesures per a eradicar-la.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Metodologia

Proposar a l'alumnat que s'imagini que és el President del Govern; com a tal, ha de proposar quatre mesures legals per a eradicar la violència contra les dones.

Avaluació

Valorar la capacitat d'imaginació i de reflexió de l'alumnat.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats sobre violència contra les dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

L'activitat Afers domèstics. Material *Ningú està exclòs*, de l'UNICEF (enllaç disponible a la versió web de la Guia).

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnistia Internacional Catalunya).

Monòlegs: maltractador i maltractada

Descripció

Redacció i representació de monòlegs posant-se en el lloc d'un maltractador i d'una dona maltractada.

Àrea

Tutoria, Filosofia, Teatre.

Edat

A partir de 16 anys.

Durada

60 + 60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Article 5: «Ningú serà sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels inhumans o degradants.»

Objectius

Prendre consciència de la gravetat de la violència contra les dones.

Ser capaç de posar-se en la pell d'un altre; fomentar la capacitat creativa i reflexiva de l'alumnat.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Metodologia

1. (60 minuts)

Dividir el grup per parelles.

Un dels membres de la parella ha de posar-se en el lloc d'un maltractador, l'altre en el d'una dona maltractada.

Cadascú ha d'escriure dos breus monòlegs: en un han d'expressar el que creuen que senten i pensen els seus personatges, en l'altre el que senten i pensen ells/es del personatge.

2. (60 minuts)

Representació dels monòlegs. Cada parella disposa de 5 minuts.

Avaluació

Analitzar els textos elaborats i la capacitat de representació.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats sobre violència contra les dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Informació complementària

Canviant el tema, es pot plantejar l'activitat en relació amb altres vulneracions de drets humans. Per exemple:

- torturador / torturat
- jutge o botxí / condemnat a mort
- explotador laboral infantil / menor
- pederasta / menor
- persona opulenta / famèlica
- etc.

Carta a un maltractador

Descripció

Redacció individual d'una carta a un suposat maltractador.

Àrea

Tutoria, Ètica, Filosofia, Ciències Socials, Llengua Catalana, Llengua Castellana.

Edat

A partir de 12 anys.

Durada

60 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

Article 5: «Ningú serà sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels inhumans o degradants.»

Objectius

Prendre consciència de la gravetat de la violència contra les dones.

Capacitar l'alumnat per a escriure una carta formal.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Metodologia

L'alumnat ha d'escriure una hipotètica carta a un maltractador, en la qual s'expressi el que es pensa i sent sobre la violència domèstica contra les dones.

Avaluació

Analitzar els textos elaborats.

Continuïtat o relació amb altres activitats

Totes les activitats sobre violència contra les dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).

Elaboració del material

José Vicente Mestre (Grup d'Educació, Amnístia Internacional Catalunya).

Informació complementària

Canviant el tema, es pot plantejar l'activitat en relació amb un altre destinatari. Per exemple:

- a un racista
- a un torturador
- a un explotador laboral infantil
- a un pederasta
- a un empresari explotador
- etc.

Família i violència

Descripció

Reflexió escrita sobre la violència domèstica a partir d'un text de l'Eduardo Galeano.

Àrea

Llengua i Literatura, Tutoria, Ètica.

Edat

A partir de 14 anys.

Durada

30 minuts.

Dret de la Declaració Universal dels Drets Humans relacionat

L'article 5, sobre la tortura, i l'article 16, sobre el matrimoni.

Objectius

Reflexionar sobre la violència domèstica, les seves causes i els motius de la seva persistència.

Preparació per part del professorat

Material o suport

Textos adjunts, annexos.

Metodologia

Lectura de l'article 16 de la Declaració Universal dels Drets Humans i del text de l'Eduardo Galeano.

Comentar per escrit o organitzar un petit debat sobre el que suggereixen les lectures. Per exemple, es pot plantejar:

- Aquest tipus de família que descriu el text de l'Eduardo Galeano és el que empara la Declaració o es refereix més aviat a una família en la qual no es respecten els Drets Humans dels seus membres? Una família així és realment una família?
- Els Drets Humans ens pertoquen només pel que fa a les nostres relacions amb l'Estat, amb la justícia, o també ens pertoquen pel que fa a les nostres relacions amb els amics, els companys de classe o els nostres parents més propers?
- Només tenim drets o també tenim responsabilitats pel que fa a la nostra família?
- Haves llegit anteriorment alguna cosa de l'Eduardo Galeano? Saps si en altres obres seves tracta també el tema de la violència domèstica en general i contra les dones en particular?

Avaluació

Analitzar la capacitat de reflexió escrita o oral dels/les alumnes i el seu grau de sensibilització pel que fa al problema de la violència domèstica.

Continuïtat o relació amb altres activitats

- 1- Les altres activitats sobre violència contra les dones (consulta la taula de propostes del principi de la Guia).
- 2- Analitzar algun altre text dels recollits en l'apartat de textos sobre els drets de les dones:
www.amnistiacatalunya.org/edu/2/fem

Elaboració del material

Aquesta activitat forma part dels Materiales para la educación en Derechos Humanos (Gorka Azkarate, Lourdes Errasti i Maite Mena. Ararteko, 2000).

Està adaptada parcialment pel Grup d'Educació d'Amnístia Internacional Catalunya.

Annexos

1. Articles 5 i 16 de la Declaració Universal dels Drets Humans

Article 5

Ningú no pot ser sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.

Article 16

1. Els homes i les dones, a partir de l'edat núbil, tenen dret, sense cap restricció per motius de raça, nacionalitat o religió, a casar-se i a fundar una família. Han de gaudir de drets iguals pel que fa al casament, durant el matrimoni i en la seva dissolució.

2. Només es pot realitzar el casament amb el lliure i ple consentiment dels futurs esposos.

3. La família és l'element natural i fonamental de la societat i té dret a la protecció de la societat i de l'estat.

2. Eduardo Galeano, «Mujeres», Alianza Editorial (Alianza Cien). Madrid, 1995.

La extorsión,
el insulto,
la amenaza,
el coscorrón,
la bofetada,
la paliza,
el azote,
el cuarto oscuro,
la ducha helada,
el ayuno obligatorio,
la comida obligatoria,
la prohibición de salir,
la prohibición de decir lo que se piensa,
la prohibición de decir lo que se siente
y la humillación pública
son alguno de los métodos de penitencia
y tortura tradicionales en la vida familiar.
Para castigo de la desobediencia y escarmiento de la
libertad, la tradición familiar perpetúa una cultura del
terror que humilla a la mujer, enseña a los hijos
a mentir y contagia la peste del miedo.

-Los derechos humanos tendrían que empezar por casa- me comenta, en Chile, Andrés Domínguez.

Apartats temàtics

Setmana pels drets humans

Propostes d'aquest apartat

Tutoria: Anàlisi i interpretació de la realitat social, Una postal una vida, L'impacte d'Internet.

Socials: Els nostres avantpassats i els drets humans, Buscant feina.

Educació física: El cos i els drets humans, L'esport uneix, el racisme divideix, Qui cus les pilotes de futbol?

Llengua: Acròstics, Textos iniciats.

Llengua, tutoria, tecnologia: Memory dels drets humans.

Anglès: Universal Declaration of Human Rights, The colours.

Música, anglès: Poemes i cançons.

Música: Música i drets humans, Rapejant.

Plàstica. Els contraris, El joc del llapis.

Plàstica, tecnologia, llengua. Icones., Representació escultòrica.

Matemàtiques: Diagrames, càlculs i drets humans, Actualitat i drets humans.

Ciències naturals: Alimentació, salut i solidaritat.

Descripció

Proposta de treball, durant una setmana, sobre els drets humans, amb activitats específiques per a cadascuna de les matèries. L'execució òptima requereix la participació de tot l'alumnat i del professorat, mitjançant la implicació de les diferents àrees o departaments del centre.

Objectius

Donar a conèixer els drets humans.

Reflexionar sobre la necessitat de l'existència de normes que regulin la vida social.

Posar en relleu la necessitat de mantenir una actitud activa i responsable davant situacions injustes i violentes.

Desenvolupar la capacitat d'anàlisi, de síntesi i d'argumentació.

Valorar opcions alternatives davant les situacions conflictives; aprendre a adoptar decisions en aquests casos.

Fomentar l'empatia. Promoure models d'ajuda recíproca. Exercitar els principis de ciutadania democràtica.

Metodologia

Alguns suggeriments per al seu desenvolupament:

- Convocar prèviament una reunió de delegats, exposar el projecte i avaluar els suggeriments que puguin sorgir de cara al seu desenvolupament.

- Ambientació del centre. Per exemple, mitjançant els cartells sobre la Declaració Universal dels Drets Humans il·lustrada amb humor gràfic, editats per Amnistia Internacional.

- Presentació de la "Setmana pels drets humans". De forma conjunta al saló d'actes o mitjançant les tutories.

- Inici de les activitats amb la proposta específica per a tutoria (consultar la relació d'activitats).

- Realització de les altres activitats en les respectives hores de cada matèria.

- Organització d'una jornada o acte final de la "Setmana pels drets humans". Amb aquest motiu es poden organitzar exposicions fotogràfiques (originals d'alumnes i professorat o recopilades), un recital musical, lectures relacionades amb els drets humans...

- També es pot elaborar un manifest que reculli les idees sorgides en les diferents activitats portades a terme durant la setmana, i llegir-lo com a conclusió

Dates suggerides

-Setmanes que incloguin dates o aniversaris rellevants, com el Dia Internacional dels Drets Humans (10 de desembre).

-La finalització d'un trimestre.

-Qualsevol altra setmana adequada segons el calendari del centre.

Propostes sobre discriminació i violència contra les dones

Propostes d'aquest apartat

- Rols professionals
- Rols professionals-2
- Les joguines
- Els refranys
- Protagonistes de pel·lícules
- El legislador
- Monòlegs: maltractador i maltractada
- Activitats domèstiques
- Carta a un maltractador
- El llançament
- Família i violència
- Buscant feina
- El paper de les dones

Justificació d'aquestes propostes: Dones i homes, diferències i discriminacions

L'objectiu de les activitats d'aquest apartat és posar en relleu la discriminació existent de la dona en l'àmbit públic i privat. Hereva de la discriminació que històricament la dona ha patit i justificada a partir d'interpretacions interessades de les òbvies diferències existents entre dones i homes (diferències que en cap cas legitimen cap tipus de discriminació), el seu propòsit ha estat sempre mantenir la submissió de la dona en relació a l'home.

Entre les persones hi ha diferències congènites (per raó de sexe, característiques racials, constitució...) i diferències adquirides (per hàbits, educació, assignació de rols...).

Les diferències congènites, si les sabem valorar, són enriquidores: només són causa de conflicte quan un sector de la societat les utilitza per a infravalorar un altre sector social, de forma subtil o arribant a justificar la marginació o l'agressió a "les persones diferents" (com en el cas de les agressions homòfobes, racistes o misògines).

Les diferències adquirides poden ser negatives o positives. Per exemple, són diferències positives (o com a mínim neutres) la diversitat en els gustos musicals o literaris, en els costums gastronòmics, en la forma de vestir, la preferència per la vida rural o urbana, etc. En canvi, són diferències negatives aquelles que limiten la capacitat de satisfer les necessitats vitals de les persones o l'expansió de les seves potencialitats: la falta d'accés a la llibertat, a la sanitat, a l'alimentació, a l'educació, a la cultura...

La falta d'uniformitat entre els membres d'una comunitat és una característica enriquidora. Però les diferències que afavoreixen desigualtats de drets no s'han de tolerar: configuren les diferents discriminacions existents, generadores sempre de diferents nivells de violència explícita o encoberta.

Una de les pitjors formes de violència és la que pateixen en moltes ocasions les dones només pel fet de ser-ho: a les discriminacions obertes o encobertes que pateixen en la pràctica totalitat de les societats de tot el món, s'hi afegeix massa sovint les agressions físiques que pateixen de forma quotidiana, convertint les seves vides en calvaris o que culminen de forma irreparable en brutals homicidis.

Les discriminacions sempre ens empobreixen; al contrari de les diferències, que ens poden enriquir quan sabem valorar la riquesa que contenen. A més, les discriminacions perjudiquen i empobreixen tant aquells que les pateixen com el conjunt de la societat, la qual es degrada a causa de la injustícia que es produeix en el seu si.

Dones i homes som efectivament diferents, però iguals en drets. En un món complex de múltiples creences particulars la Declaració Universal dels Drets Humans és l'única referència possible per a una moralitat compartida, per a una ètica universal. En els articles 1 i 2 ja s'afirma clarament que tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets, sense cap diferència pel fet de ser homes o dones. Aquest és l'únic límit real per a les múltiples diferències possibles entre les persones: que no atemptin contra els principis continguts en la Declaració Universal.

Fer visibles les discriminacions contra les dones (i valorar les diferències enriquidores entre dones i homes), és l'objectiu d'aquestes propostes.

Propostes basades en l'expressió corporal i la dramatització

Propostes d'aquest apartat

Jocs de rol:

- Taller de bicicletes
- Les dues cadires
- El punt de vista de l'altre
- És hora de fugir
- Un pas endavant

Dramatització creativa:

- Entrevista a un dictador

Simulacres:

- El litigi
- Simulació d'un judici
- Monòlegs: maltractador i maltractada

Dansa i coreografies:

- Cançons, textos i coreografies

Mim:

- El cos i els drets humans

Teatre Formal:

- El Loco; el teatre i la dignitat de les persones

Descripció

Aquest recull d'activitats basades en la utilització del moviment creatiu, l'expressió corporal i la dramatització té l'objectiu de facilitar la sensibilització i l'educació en drets humans a l'aula, afavorint l'expressió d'idees i sentiments i ensenyant a treballar la resolució de conflictes mitjançant el diàleg i l'empatia.

Es proposen diferents recursos basats en les dinàmiques següents:

Mim. Representació (preferentment breu per tal de mantenir l'interès de l'alumnat), en què els personatges només s'expressen amb gestos. El seu llenguatge simbòlic i condensat li confereix una gran capacitat de transmetre idees i emocions.

Teatre formal. Representació d'una obra de teatre o d'una escena o fragment (segons el temps disponible). L'objectiu principal és que, mitjançant les fases de preparació i de representació, s'apregui a treballar en equip de cara a un objectiu final comú, en aquest cas al servei dels valors que es volen refermar.

Joc de rol o role playing. Presentació d'una situació o cas concret, fent que part de l'alumnat l'escenifiqui representant rols determinats. És una activitat menys estructurada que el teatre formal i, a diferència d'aquest, és més important el procés que el resultat. Més informació, annex 1.

Dramatització creativa. Variant del joc de rol, menys formal. Un component diferenciador important és la repetició d'una escena per tal d'incorporar suggeriments que l'enriqueixin. Una altra diferència és que s'acostuma a treballar sense públic, per tal de permetre que els/les alumnes es concentrin i actuïn sense tenir en compte factors externs.

Simulacres o jocs de simulació. Eines d'aprenentatge que permeten situar els alumnes en una circumstància en la qual han de desenvolupar recursos i estratègies. En els jocs de simulació les normes que els regulen estan molt ben determinades. Més informació, annex 2.

Dansa, creació de coreografies. Representació ballada a partir de la lectura d'un text o de l'audició d'una cançó. En el cas de la lectura, alguns alumnes poden acompanyar-la amb música (de percussió, o amb algun altre instrument si se'n pot disposar), per destacar continguts o moviments.

Avaluació

En cada recurs s'especifica concretament com avaluar-lo.

Aquí es faciliten algunes indicacions generals:

- En acabar l'activitat és important reservar una estona per a l'avaluació, per analitzar el que s'ha fet i com s'ha fet.
- Quan l'activitat s'hagi allunyat massa dels objectius perseguits és important, si és possible, donar l'oportunitat de repetir-la.
- És important que tothom participi en les diferents fases de l'avaluació, amb independència del paper que cadascú hagi tingut durant el desenvolupament de l'activitat.
- L'avaluació es pot iniciar, per exemple, demanant primer l'opinió (si és el cas) de qui hagi fet de públic, després la d'aquells que han intervingut directament i, finalment, si ho considera oportú, pot intervenir el professor/a.
- Després de les intervencions inicials, es pot obrir un debat, en el qual és important que tothom participi.
- L'avaluació ha de contemplar tant els aspectes emocionals (com s'han gestionat les emocions, els problemes que han desencadenat...), com els racionals (les estratègies fetes servir per aconseguir els objectius).
- És necessari deixar clar que no es tracta de jutjar, sinó d'exposar les opinions o emocions resultants del desenvolupament de l'activitat (unes opinions o emocions que no tenen perquè coincidir, ja que són subjectives).
- S'ha d'enfocar de manera que les intervencions es centrin preferentment en el que és positiu; en aquest sentit, s'han d'incentivar les intervencions del tipus "m'ha agradat el que has dit/fet sobre...".
- Si hi ha aspectes negatius, aquests s'han de positivitzar, buscant l'alternativa que permeti la seva superació.
- De vegades és millor fixar-se en pocs aspectes, o en un de sol, perquè és difícil parar atenció a tot alhora.
- Cal ser concret i específic, defugint les divagacions o les intervencions que s'escapin dels objectius de l'activitat.
- Altres aspectes que es poden avaluar:
 - S'ha demostrat esperit de col.laboració durant les diferents fases de l'activitat?
 - S'ha sabut treballar en equip, fent aportacions positives?
 - S'ha demostrat creativitat? Aquesta creativitat s'ha posat al servei del treball del grup?
 - S'han acceptat els comentaris que s'han fet relatius al propi treball en l'activitat?
- Dins de l'avaluació ha de tenir un espai específic la reflexió sobre els valors o drets sobre els quals es volia treballar:
 - Eren prou explícits dins del conjunt de l'activitat?
 - S'hauria pogut plantejar d'una altra manera més adequada? Quina?
 - La seva presentació era efectiva, de cara a promoure una reflexió personal sobre aquests valors?

Annex 1. Informació sobre els jocs de rol o role playing

El joc de rol en viu és una modalitat de joc de rol, realitzat en aquest cas de forma presencial. En aquest sentit, pot incorporar més o menys aspectes d'una interpretació teatral (sense cap complement, o amb decorats, vestuaris...). A banda d'aquest aspecte presencial, té les mateixes característiques que la resta de jocs de rol.

Definició de joc de rol:

-Representació o joc en què els/les participants adopten uns rols determinats, predefinits, a partir dels quals van creant una història. Es diferencia d'una obra de teatre en què no hi ha guió, només personatges amb característiques determinades. De fet, és la versió adulta dels jocs infantils del tipus "Lladres i serenos", "Indis i vaquers" o "Mares i pares".

-Té un important component d'improvisació, en la mesura que els personatges han d'anar reaccionant a les diferents situacions que es van produint. És també, naturalment, un joc col.lectiu, no s'hi pot jugar sol (a diferència d'un monòleg teatral).

-Segons la complexitat del joc, pot contemplar també més o menys regles que regulin el seu desenvolupament i el paper d'un narrador o director, encarregat de supervisar el desenvolupament i, si cal, dirigir-ne alguns aspectes; no obstant, l'espai per a la improvisació s'ha de preservar sempre.

Característiques dels jocs de rol relacionades amb les actituds i els valors:

-Plantejats adequadament, afavoreixen el desenvolupament de l'empatia i la tolerància, en la mesura que els participants s'han de posar en el lloc que els assigna el rol que representen (potser contrari als seus propis principis).

-En la mesura que no són jocs competitius i que alhora impliquen la resolució de conflictes, fomenten la socialització i la cooperació.

-Fomenten la presa de consciència de l'abast de les pròpies decisions, en la mesura que es comprova les seves conseqüències.

El joc de rol a l'aula:

-En aquest cas el joc de rol és com una petita obra de teatre que es representa davant la classe. En general és improvisada i pot representar-se com un relat (amb un narrador i alguns personatges principals) o com una situació en la qual els personatges interactuen, improvisant el diàleg, de vegades amb la participació del professor/a i de la resta de la classe. Els jocs de rol a l'aula tenen un valor especial de cara a sensibilitzar l'alumnat respecte als sentiments i les perspectives d'altres grups i la importància de certs problemes.

-Convé que els jocs de rol siguin breus. Cal preveure temps suficient per al debat que es realitzarà després: és fonamental que els/les alumnes puguin expressar lliurement els seus sentiments, temors i opinions després de l'activitat, a fi d'aprofitar al màxim les lliçons més positives i dissipar les sensacions negatives que s'hagin pogut experimentar.

-Els professors han de procurar que els/les alumnes no s'identifiquin gaire amb el seu paper.

Convé que els participants mantinguin una certa distància amb el paper que ocupen, per exemple fent observacions o preguntes. La resta de la classe ha de tenir ocasió de fer observacions i preguntes i, fins i tot, de participar en la representació.

Annex 2. Informació sobre els simulacres o jocs de simulació

Els simulacres o jocs de simulacions són aquells jocs caracteritzats per un conjunt de normes que reproduïxen i regulen una realitat fictícia (inspirada o no en situacions reals), en el marc de la qual els participants han d'anar prenent les decisions corresponents per tal d'aconseguir els objectius propis de cada joc. Són jocs molt paütats; un bon exemple de joc de simulació (en aquest cas de sobretaula) seria el Monopoli.

La diferència més gran amb un joc de rol és que el joc de simulació està molt més estructurat. No obstant, en alguns casos la diferència pot no ser gaire clara, i es poden donar casos d'activitats o jocs que estiguin a cavall entre ambdós tipus de propostes. A banda d'això, la seva utilització com a eina didàctica a l'aula té, com el joc de rol, un gran potencial, en la mesura que són jocs de relació i per tant són un bon marc per treballar valors com l'empatia, la col.laboració, la negociació, el pacte, l'abast i la responsabilitat de les pròpies decisions, etc. Són, consegüentment, una eina molt adequada per treballar la resolució pacífica de conflictes.

Els jocs de simulació tenen una llarga tradició que, alhora, confirma la seva eficàcia com a eina didàctica. Inicialment es feien servir per ensenyar tàctica militar (sembla que a finals del segle XVIII l'exèrcit prussià ja n'utilitzava). D'aquest tipus de jocs d'estratègia militar, utilitzats per presentar model bèl.lics, amb els seus moviments de tropes, atacs, retirades, etc., n'han derivat els moderns jocs d'estratègia (no només militars), estrictament lúdics o creats per a la seva utilització, per exemple, en el món empresarial o educatiu.

Els jocs de simulació vinculats a un objectiu acadèmic determinat es poden aplicar a l'aula de maneres diferents, combinables entre elles: com a joc motivador i de presentació del tema que es vol tractar, com a joc d'aplicació dels aspectes a tractar a mesura que aquests es van treballant, com a joc de síntesi, un cop finalitzat el treball, per tal d'afavorir la interiorització dels aspectes teòrics i, si s'escau, buscar-los-hi aplicacions pràctiques. Una altra forma més senzilla és la seva presentació com a activitat independent, per treballar de manera puntual un aspecte concret.

Aprentatge servei

Propostes d'aquest apartat

- Una postal una vida (vulneració de drets dels menors).
- Regala les teves paraules (privació de llibertat).

Propostes basades en casos reals que es poden englobar en el que actualment se'n diu "aprenentatge servei" (APS), un tipus de propostes educatives que combinen l'adquisició de coneixements amb l'actuació sobre necessitats reals de l'entorn, amb l'objectiu de millorar-lo.

Breu descripció de l'APS

L'APS és una proposta educativa que combina processos d'aprenentatge i de servei en un sol projecte: uneix l'adquisició de coneixements amb l'acció sobre necessitats reals de l'entorn, amb l'objectiu de millorar-lo.

Gràcies al treball basat en situacions reals, amb les que l'alumnat pot sentir-hi empatia i alhora veure que contribueix a millorar-les, l'APS facilita tant el procés d'adquisició de coneixements com la formació en valors.

La seva aplicació es pot plantejar des de qualsevol matèria. I els aspectes socials sobre els quals incidir són tots aquells susceptibles de ser objecte d'alguna actuació per millorar-los.

Un exemple d'APS és la implicació de l'alumnat en les trameses de cartes que promou Amnistia Internacional amb l'objectiu de resoldre algun cas de violació de drets humans.

Les propostes d'aquest apartat de la Guia d'Educació són d'aquestes característiques: a través de diferents matèries (Llengua, Plàstica, Anglès, Ètica, Tutoria, Socials...), s'organitza l'elaboració i la tramesa de cartes dirigides a les autoritats d'un país perquè esmenin una situació de violació de drets humans. O s'escriu directament a les persones injustament empresonades per recordar-los que no han estat oblidades, alertant de passada els carcellers, que així prenen consciència que la seva activitat repressora és coneguda i desaprovada.

La llarga experiència d'Amnistia Internacional desenvolupant aquestes activitats permet afirmar que els resultats no són només satisfactoris, sinó extraordinaris en aquells casos en els quals l'activitat es realitza amb una alta implicació per part del professorat.

La Declaració Universal. Sugeriments per a treballar a l'aula

Per raons d'espai aquest material no s'inclou en aquesta versió impresa de la Guia.

N'adjuntem només una breu descripció, perquè les persones interessades puguin fer-se una idea de les seves possibilitats.

A la versió virtual de la Guia hi ha tot el material disponible.

Descripció

Sugeriments per a promoure entre l'alumnat el coneixement de la Declaració Universal dels Drets Humans, de manera que, una vegada coneguda, tingui l'oportunitat d'interioritzar els seus principis i pugui aprendre a actuar d'acord amb ells. Article per article de la Declaració Universal, s'ofereixen una sèrie d'idees i propostes de cara a treballar sobre el seu contingut.

Metodologia

Els suggeriments de cada article s'han recopilat amb la finalitat que el professor/a pugui escollir i utilitzar aquells que cregui més convenients, adaptant-los si cal a les necessitats del propi alumnat. Tant els suggeriments com els materials complementaris es presenten perquè siguin utilitzats de la forma que es consideri més oportuna:

-Quant al format utilitzat: respostes a un qüestionari, organització de debats, treball individual o en grups, elaboració de textos, recerques a Internet, etc.

-Quant als continguts: seleccionant només alguns dels suggeriments, reformulant-los, completant-los amb d'altres, etc.

-Quant a les àrees implicades: de forma preferent en una assignatura (Ètica, Tutoria, Socials), de forma coordinada, implicant altres matèries (recerques d'informació a Història, consultes de textos a Llengua, etc.).

També s'ha de tenir en compte que en ocasions la Declaració dedica diferents articles a concretar un aspecte o dret global (els tres primers articles sobre el dret fonamental a la vida, la dignitat i la llibertat; o el dret a la justícia, desenvolupat en els articles 6 al 11). En aquests casos es pot enfocar el treball basant-se en el concepte general, utilitzant segons millor convingui els diferents suggeriments agrupats sota cada article.

Material complementari

Aquestes propostes s'acompanyen de tot un conjunt de recursos complementaris, classificats també segons els continguts dels diferents articles de la Declaració Universal:

-30 cartells sobre la Declaració Universal dels Drets Humans il·lustrats amb vinyetes. Els cartells il·lustrats faciliten el treball, motivant l'alumnat. Al principi de l'activitat (o al final, a manera de conclusió) es pot proposar a l'alumnat que comenti el que li suggereix la vinyeta corresponent. Aquests comentaris es poden fer de forma individual o en grups, per escrit o oralment, organitzant un petit debat a partir de les idees sorgides, etc.

-Treball amb textos literaris o notícies. El treball amb textos adequats (notícies, fragments d'assajos, obres de ficció, etc.), és un gran recurs per a introduir o completar el treball sobre els diferents articles de la Declaració Universal. S'ofereix una selecció de textos i notícies, agrupats per temes, i unes indicacions generals per al treball amb els textos.

-La Declaració Universal i la pintura. Amb una galeria d'imatges i suggeriments didàctics

-La Declaració Universal i el cine. Pel·lícules relacionades amb els diferents articles de la Declaració Universal, acompanyades de suggeriments didàctics.

-Informació sobre la Declaració Universal. Apartat informatiu:

1) La Declaració Universal (origens, rellevància i influència, contingut, característiques...).

2) Context de la Declaració Universal (la història dels drets humans fins el segle XX).

Annexos

Escoles pels drets humans

Proposta global sobre educació en drets humans adreçada als centres d'ensenyament

Adjuntem un resum d'aquesta proposta. Si voleu una informació més extensa, consulteu la informació del web:

www.amnistiacatalunya.org/edu/cat/escoles

Objectiu

-Facilitar el treball d'educació en drets humans als centres d'ensenyament, mitjançant la realització de diferents activitats durant el curs escolar.

-Aconseguir que els centres d'ensenyament siguin espais de reflexió sobre els drets humans, de manera que l'alumnat, juntament amb el professorat i les mares i els pares, assoleixin el coneixement dels principis continguts a la Declaració Universal dels Drets Humans.

Requisits

Aquesta iniciativa implica un contacte amb el grup local d'Amnistia Internacional més proper, el qual s'encarrega de fer arribar al centre els materials i les propostes necessàries.

En cas que per la raó que sigui aquest contacte no sigui possible, també es pot dur a terme amb els materials i propostes que Amnistia Internacional ofereix a través d'Internet (s'indica en cada cas)

Activitats proposades

1) Celebració de dies commemoratius Es proposen cinc dies commemoratius per celebrar-los al centre. Es tracta que com a mínim se'n celebri un anualment:

20 de novembre. Dia internacional dels infants

25 de novembre. Dia Internacional contra la violència cap a les dones

10 de desembre. Dia internacional dels drets humans.

30 de gener. Dia internacional de la pau

12 de febrer. Dia internacional dels infants soldats

8 de març. Dia internacional drets de la dona.

3 de maig. Dia mundial de la llibertat d'expressió

Eventualment, tot i que és preferible fer-ho coincidir amb un dels set dies anteriors, si les necessitats del centre ho aconsellen també es pot fer aprofitant alguna altra de les dates proposades per les Nacions Unides.

Treball en les diferents àrees mitjançant el material facilitat per Amnistia Internacional

De cara a aquest treball Amnistia Internacional elabora unitats didàctiques de contingut temàtic. Amnistia Internacional prioritza cada anys el treball amb les unitats que tracten els temes sobre els que l'organització està realitzant alguna campanya a nivell mundial. El material es pot aconseguir a través del grup d'Amnistia Internacional amb el qual s'hagi contactat o directament a través d'Internet.

Participació en la proposta "Una postal, una vida"

Es tracta de promoure l'activisme de l'alumnat implicant-lo en la defensa de casos concrets de violacions dels drets humans. Per tal de facilitar la identificació dels participants amb els casos que es fan servir, es trien que siguin de menors (i relacionats amb les campanyes que estigui duent a terme Amnistia Internacional).

El grup d'Amnistia Internacional amb el qual s'hagi contactat facilitarà el material (que pot incloure les postals ja elaborades). Si no hi ha contacte directe, és pot aconseguir també tota la informació a través d'Internet, instant llavors a l'alumnat perquè ells mateixos elaborin les postals o les cartes (en molts casos fins i tot és preferible aquesta opció, ja que comporta una major implicació).

Participació en les propostes de les "Accions Júnior"

El seu objectiu és fomentar el compromís de l'alumnat en relació als drets humans mitjançant una activitat regular i periòdica.

Les "Accions Júnior" són una variant de les conegudes "Accions Urgents" d'Amnistia Internacional, amb la particularitat que aquí els casos seleccionats són de menors: consisteix en l'enviament massiu de cartes a les autoritats d'un país reclamant que el cas que es denuncia de violació dels drets humans d'un menor sigui resolt de forma immediata.

Així com en el cas de "Una postal, una vida" es proposa la participació, si és possible, de tot el centre, aquí, i tenint en compte que el compromís és més gran i sostingut, es tractaria de crear un petit grup d'alumnes (amb la participació d'un docent, tot i que no és imprescindible), per tal que periòdicament, en principi cada trimestre, rebin la informació de l'Acció Júnior proposada i l'executin.

També en aquest cas, si el contacte amb un grup d'Amnistia Internacional no és possible es pot aconseguir la informació d'internet.

Creació d'un "Grup escolar d'Amnistia Internacional" al centre

És la proposta més ambiciosa, i que ahora inclou totes les anteriors.

Consisteix en la creació d'un grup de com a mínim cinc alumnes, orientats per un docent, interessats en treballar els drets humans i que tenen com a objectiu que al seu centre siguin visibles les accions i propostes d'Amnistia Internacional.

A més de promoure les propostes esmentades anteriorment i de comprometre's com a grup a participar en les Accions Junior, també seria feina seva divulgar els principals motius de preocupació d'Amnistia Internacional, en cada cas mitjançant el procediment que els sembli més oportú: penjar cartells d'Amnistia Internacional sobre les campanyes en curs, organitzar exposicions temàtiques sobre les campanyes, cinefòrums, representacions teatrals, etc.

Xerrades sobre Amnistia Internacional o els drets humans en general al centre d'ensenyament

És una molt bona manera de complementar les propostes anteriors. Consulteu la possibilitat que algun membre del grup més proper d'Amnistia Internacional pugui venir.

Una altra alternativa és fer una xerrada sobre algun tema de drets humans (immigrants, sexisme, etc.) en relació al qual conegueu una persona experta que la pugui impartir.

Declaració Universal dels Drets Humans

Adoptada i proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides. 10 de desembre de 1948

Preàmbul

Considerant que el reconeixement de la dignitat inherent i dels drets iguals i inalienables de tots els membres de la família humana és el fonament de la llibertat, la justícia i la pau en el món,

Considerant que el desconeixement i el menyspreu dels drets humans han originat actes de barbàrie que han ultratjat la consciència de la humanitat; i que s'ha proclamat com l'aspiració més elevada de tothom l'adveniment d'un món on els éssers humans, deslliurats del temor i la misèria, puguin gaudir de llibertat d'expressió i de creença,

Considerant que és essencial que els drets humans siguin protegits per un règim de dret per tal que les persones no es vegin forçades, com a últim recurs, a la rebel·lió contra la tirania i l'opressió,

Considerant també que és essencial de promoure el desenvolupament de relacions amistoses entre les nacions,

Considerant que els pobles de les Nacions Unides han ratificat en la Carta l'urfe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i el valor de la persona humana i en la igualtat de dret d'homes i dones; i que han decidit de promoure el progrés social i millorar el nivell de vida dins d'una llibertat més àmplia,

Considerant que els Estats membres s'han compromès a assegurar, en cooperació amb l'Organització de les Nacions Unides, el respecte universal i efectiu dels drets humans i les llibertats fonamentals,

Considerant que una concepció comuna d'aquests drets i llibertats és de la més gran importància per al ple compliment d'aquest compromís,

L'ASSEMBLEA GENERAL

Proclama aquesta Declaració Universal de Drets Humans com l'ideal comú a assolir per a tots els pobles i nacions amb el fi que cada persona i cada institució, inspirant-se constantment en aquesta Declaració, promoguin, mitjançant l'ensenyament i l'educació, el respecte a aquests drets i llibertats i assegurin, amb mesures progressives nacionals i internacionals, el seu reconeixement i aplicació universals i efectius, tant entre els pobles dels Estats membres com entre els dels territoris sota llur jurisdicció.

Article 1

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres.

Article 2

Tothom té tots els drets i les llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició.

A més, no es pot fer cap distinció basada en l'estatut polític, jurídic o internacional del país o del territori al qual pertanyi una persona, tant si és independent com si està sota administració fiduciària, si no és autònom, o està sota qualsevol altra limitació de sobirania.

Article 3

Tota persona té dret a la vida, a la llibertat i a la seva seguretat.

Article 4

Ningú no pot ser sotmès a esclavitud o servitud: l'esclavitud i el tràfic d'esclaus estan prohibits en totes les seves formes.

Article 5

Ningú no pot ser sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.

Article 6

Tota persona té el dret arreu al reconeixement de la seva personalitat jurídica.

Article 7

Totes les persones són iguals davant la llei i tenen dret, sense cap distinció, a la mateixa protecció per la llei. Totes tenen dret a la mateixa protecció contra qualsevol discriminació que violi aquesta Declaració i contra qualsevol incitació a una discriminació d'aquest tipus.

Article 8

Tota persona té dret a un recurs efectiu als tribunals nacionals competents que l'empari contra actes que violin els seus drets fonamentals reconeguts per la constitució o per la llei.

Article 9

Ningú no pot ser detingut, pres o desterrat arbitràriament.

Article 10

Tota persona té dret, en condicions de plena igualtat, a ser escoltada públicament i amb justícia per un tribunal independent i imparcial, per a la determinació dels seus drets i obligacions o per a l'examen de qualsevol acusació contra ella en matèria penal.

Article 11

1. Tots els acusats d'un delictes tenen el dret que es presumeixi la seva innocència fins que no es provi la seva culpabilitat segons la llei en un judici públic, en què se li hagin assegurat totes les garanties necessàries per a la seva defensa.

2. Ningú no pot ser condemnat per actes o omissions que en el moment que varen ésser comesos no eren delictius segons el dret nacional o internacional. Tampoc no es pot imposar cap pena superior a l'aplicable en el moment de cometre el delictes.

Article 12

Ningú no pot ser objecte d'intromissions arbitràries en la seva vida privada, la seva família, el seu domicili o la seva correspondència, ni d'atacs al seu honor i la seva reputació. Tothom té dret a la protecció de la llei contra aquestes intromissions o contra aquests atacs.

Article 13

1. Tota persona té dret a circular lliurement i a triar la seva residència dins les fronteres de cada estat.

2. Tota persona té dret a sortir de qualsevol país, fins i tot del propi, i de retornar-hi.

Article 14

1. En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil en altres països i a beneficiar-se'n.

2. Aquest dret no pot ser invocat contra una persecució veritablement originada per delictes comuns o per actes oposats als objectius i principis de les Nacions Unides.

Article 15

1. Tota persona té dret a una nacionalitat.

2. Ningú no pot ser privat arbitràriament de la seva nacionalitat, ni del dret de canviar de nacionalitat.

Article 16

1. Els homes i les dones, a partir de l'edat núbil, tenen dret, sense cap restricció per motius de raça, nacionalitat o religió, a casar-se i a fundar una família. Han de gaudir de drets iguals pel que fa al casament, durant el matrimoni i en la seva dissolució.

2. Només es pot realitzar el casament amb el lliure i ple consentiment dels futurs esposos.

3. La família és l'element natural i fonamental de la societat i té dret a la protecció de la societat i de l'estat.

Article 17

1. Tota persona té dret a la propietat, individualment i col·lectivament.

2. Ningú no pot ser privat arbitràriament de la seva propietat.

Article 18

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de canviar de religió o de creença, i la llibertat, individualment o col·lectivament, en públic o en privat, de manifestar la seva religió o creença per mitjà de l'ensenyament, la pràctica, el culte i l'observança.

Article 19

Tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les pròpies opinions i el de cercar, rebre i difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà i sense límit de fronteres.

Article 20

1. Tota persona té dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques.
2. Ningú no pot ser obligat a pertànyer a cap associació.

Article 21

1. Tota persona té dret a participar en el govern del seu país, directament o per mitjà de representants lliurement elegits.
2. Tota persona té dret, en condicions d'igualtat, a accedir a les funcions públiques del seu país.
3. La voluntat del poble és el fonament de l'autoritat de l'estat; aquesta voluntat ha d'expressar-se mitjançant eleccions autèntiques, que s'han de fer periòdicament per sufragi universal i igual i per vot secret o per altres procediments equivalents que garanteixin la llibertat del vot.

Article 22

Tota persona, com a membre de la societat, té dret a la seguretat social i a obtenir, mitjançant l'esforç nacional i la cooperació internacional, segons l'organització i els recursos de cada país, la satisfacció dels drets econòmics, socials i culturals indispensables per a la seva dignitat i el lliure desenvolupament de la seva personalitat.

Article 23

1. Tota persona té dret al treball, a la lliure elecció de la seva ocupació, a condicions equitatives i satisfactòries de treball, i a la protecció contra l'atur.
2. Tota persona, sense cap discriminació, té dret a salari igual per igual treball.
3. Tothom que treballa té dret a una remuneració equitativa i satisfactòria que asseguri per a ell i la seva família una existència conforme a la dignitat humana, completada, si cal, amb altres mitjans de protecció social.
4. Tothom té dret a constituir sindicats per a la defensa dels seus interessos i a afiliar-s'hi.

Article 24

Tota persona té dret al descans i al lleure i, particularment, a una limitació raonable de la jornada de treball i a vacances periòdiques pagades.

Article 25

1. Tota persona té dret a un nivell de vida que asseguri, per a ell i la seva família, la salut i el benestar, especialment quant a alimentació, vestir, habitatge, assistència mèdica i als serveis socials necessaris; també té dret a la seguretat en cas d'atur, malaltia, incapacitat, viduïtat, vellesa o altra manca de mitjans de subsistència independent de la seva voluntat.
2. La maternitat i la infantesa tenen dret a una cura i a una assistència especials. Tots els infants, nascuts d'un matrimoni o fora d'un matrimoni, gaudeixen d'igual protecció social.

Article 26

1. Tota persona té dret a l'educació. L'educació ha de ser gratuïta, si més no, en la instrucció elemental i fonamental. La instrucció elemental ha de ser obligatòria. L'ensenyament tècnic i professional s'ha de posar a l'abast de tothom, i l'accés a l'ensenyament superior ha de ser igual per a tots d'acord amb els mèrits respectius.
2. L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la personalitat humana i a l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals; ha de promoure la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i

grups ètnics o religiosos, i ha de fomentar les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.

3. El pare i la mare tenen dret preferent d'escollir el tipus d'educació que es dona als seus fills.

Article 27

1. Tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar i a beneficiar-se del progrés científic.

2. Tota persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries o artístiques de què sigui autora.

Article 28

Tota persona té dret a un ordre social i internacional en què els drets i les llibertats proclamats en aquesta Declaració puguin ser plenament efectius.

Article 29

1. Tota persona té deures cap a la comunitat, ja que només en aquesta li és possible el lliure i ple desenvolupament de la seva personalitat.

2. En l'exercici dels drets i les llibertats, tothom ha d'estar sotmès només a les limitacions establertes per la llei i únicament amb la finalitat d'assegurar el reconeixement i el respecte deguts als drets i llibertats dels altres i de complir les justes exigències de la moral, de l'ordre públic i del benestar general en una societat democràtica.

3. Aquests drets i aquestes llibertats mai no poden ser exercits en oposició als objectius i principis de les Nacions Unides.

Article 30

Res en aquesta Declaració no podrà interpretar-se en el sentit que doni cap dret a un Estat, a un grup o a una persona a emprendre activitats o a realitzar actes que tendeixin a la supressió de qualsevol dels drets i llibertats que s'hi enuncien.

Amnistia Internacional Catalunya
Grup d'Educació

Alfons XII, 19-21 Pral 1a
08006 Barcelona

www.amnistiacatalunya.org/edu